

2021

JAAR VERSLAG

Directie Economische Zaken,
Handel en Industrie

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Visie DEZHI	7
Missie DEZHI	7
Strategische doelen	7
Kerntaken DEZHI	7
Bevoegdheden DEZHI.....	8
Organogram DEZHI	9
1. Economisch Ontwikkeling Aruba 2021	10
1.1 The Toeristische Sector	11
1.2 Inflatie	13
Personeel en Algemene Ondersteuning	14
2.1 Algemeen	14
2.2 Personeel	14
2.2.1 Formatierapport.....	14
2.2.2 Personeelsbezetting.....	14
2.2.3 Ziekteverlof	14
2.2.4 Jubilea	15
2.2.5 Bevorderingsverzoeken	15
2.2.6. Stagiaires	15
2.2.7 Opleiding en cursus.....	15
2.2.8 Dienstreizen	15
2.3 Begroting en financiën	15
2.4 ICT	16
2.5 Documentatie en informatie	16
2.6 Facilitaire zaken en klantenservice	16
3 Implementatie Economisch Beleid	18
3.1 Doelstelling	18
3.2 Taken.....	18
3.3 Prijzen en Tarieven	19
3.3.1 Basispakket levensmiddelen	19
3.3.2 Introductie crisispakket.....	20

3.3.3 Verkoopprijzen kippeneieren.....	20
3.3.4 Verkoopprijzen wittebroden.....	21
3.3.5 Controle Prijzenverordening.....	21
3.3.6 Verkoopprijzen Aardolieproducten	23
3.3.7 Kookgas (LPG).....	26
3.4 overige werkzaamheden.....	26
3.4.1 verlenen invoervergunning.....	26
3.4.2 Marktbescherming.....	27
3.4.3 Winkelsluiting.....	28
3.4.4 Verzekering	29
3.4.5 Mededingingswetgeving en Consumentenbescherming.....	29
3.4.6 uitvoerverbod op koper en koperhoudende voorwerpen.....	29
3.4.7 Contingency plan supply chain	30
4 Economisch Beleid en Onderzoek	31
4.1. Doelstelling	31
4.2 Taken.....	31
4.3 Economische prognoses en ramingen	31
4.4 MARUBA-model	32
4.5 Economische Impact Analyse.....	33
4.6 Onderzoeken en rapporten	33
4.7 Stagiaire werkzaamheden.....	33
4.8 Deelname diverse commissies.....	34
4.9 Deelname cursus en dienstreis	34
5 Buitenlandse Economische Betrekkingen en Business Development	35
5.1 Doelstelling en taken.....	35
5.2 Stand van zaken wat betreft het afdelingspersoneel.....	36
5.3 Sectie Buitenlandse Economische Betrekkingen.....	37
5.3.1. Associatie met de Europese Unie	37
5.3.2 Het 'Registered Exporters System' van de Europese Unie (REX)	38
5.3.3. CBTPA	38
5.3.4. U.S. Marina Mammal Protection Act.....	38
5.3.5. International Oil Pollution Compensation Fund	39
5.3.6 Government Procurement Act	39
5.3.7 Landenpakket E6	41
5.3.8 Diverse werkzaamheden	41

5.4 Sectie Business Development: Iniciativa pa Desaroyo di Empresa Arubano (Idea).....	42
5.4.1 Inleiding Idea	42
5.4.2 Data Analyse van cliënten van Idea	43
5.4.3 Projecten Idea 2021	47
B. Website Idea	51
C. Webinars Idea	53
5.4.4 De coronapandemie, coronacrisis of COVID-19	58
5.5 Sectie Exprodesk (Export Promotion Desk).....	61
5.5.1 Inleiding.....	61
5.5.2 Visie, missie, doelstellingen en waarden	61
5.5.3 Taken	62
5.5.4 Data-Analyse van cliënten van Exprodesk	63
5.5.5 Workshops en trainingen van Exprodesk	65
5.5.6 Handelsmissies	78
5.6 Sectie ARINA (Aruba Investment Agency).....	79
5.6.1 Inleiding.....	79
5.6.2 Investeringsbevordering.....	80
6 Afdeling Vestiging van Bedrijven (VVB)	91
6.1 Inleiding.....	91
6.1.1 Doelstelling van de afdeling VVB	93
6.1.2 Taken van de afdeling VVB.....	93
6.2 Aantal ingediende verzoekschriften in 2021	93
6.3 Getekende vestigingsvergunningen.....	94
6.4 Aansluiting web-portaal Dienst Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister	98
6.5 Bijzondere taken, projecten in behandeling en diversen.	98
6.5.1 Introductie en nazorg Join/Zaaktype digitaal formulieren	98
6.5.2 Deelname informatie sessie.....	98
6.5.3 Deelname aan de “CFATF assessment interviews”	99
7 Sustainable Development Planning (SDP).....	100
7.1 Doelstelling	100
7.2 Taken.....	100
7.3 Het Nationaal Strategisch Planningsproces	100
7.3.1 NSP-investeringsmiddelen Overheidsbegroting 2020	100
7.3.2 Monitoring en Evaluatie (M&E) proces NSP 2020-2022	102
7.3.3 Afstemming NSP, Masterplan en Landspakket.....	102

7.3.4 Masterplan Implementatie	102
7.3.5 Voorbereiding NSP 2023-2026 (intern).....	103
7.4 Het Europese Ontwikkelingsfonds (EOF)	103
7.4.1 Het 11de Territoriaal programma: de “SISSTEM” Faculteit (€ 13 miljoen voor Aruba)	103
7.4.2 Regionale fondsen Europese Unie	104
7.4.3 Horizon Europe (KP9).....	104
7.5 Investerings Overheidsbegroting 2022	106
7.6 Institutionaliserings Nationaal Planning/Procedures SDP.....	107
7.7 Deelname aan diverse Commissies/werkgroepen	107
7.7.1 SDG-Commissie	107
7.7.2 SDG-IWG	108
7.7.3 NCD-werkgroep.....	108
7.7.4 Multidisciplinaire Commissie Bescherming en Redding Koraalriffen	109
7.8 Workshops/trainingen	109
7.8.1 Training ICON “Capacity Building”	109
7.8.2 Cursus “Building Effective Teams: Design for Success”	109
7.8.3 Workshop Logical Framework	110
7.8.4 Cursus Aruba Certification Program	110
.....	111

Inleiding

De Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI) ressorteert onder de Minister van Financiën, Economische Zaken en Cultuur (MinFEC). DEZHI is belast met het adviseren van de minister betreffende het economische beleid, en het uitvoeren van dit beleid namens de minister. DEZHI bestaat naast de leiding en secretariaat uit vijf andere afdelingen namelijk (1) Human Resources en Interne Zaken, (2) Implementatie Economisch Beleid, (3) Vestiging van Bedrijven, (4) Buitenlandse Economische Betrekkingen en Business Development, (5) Economisch Beleid, Planning en Onderzoek. De directie ontwikkelt, monitort en evalueert het sociaaleconomisch beleid t.b.v. een duurzame economische ontwikkeling.

Visie DEZHI

De DEZHI profileert zich als een top overheidsorganisatie die de overheid, de Arubaanse burger, lokale en internationale bedrijven en instanties op een klantgerichte, effectieve en professionele wijze kwalitatief hoogwaardige dienstverlening biedt, door middel van gedegen beleidsontwikkeling, structureel monitoring en beheer op sociaaleconomisch gebied.

Missie DEZHI

De DEZHI draagt bij aan een gezonde en duurzame sociaaleconomische ontwikkeling van Aruba; zij ondersteunt daartoe de overheid bij het realiseren van een gedegen economisch beleid en beheer. DEZHI is onafhankelijk bij het uitbrengen van adviezen¹ voor de overheid, waarmee zij de besluitvorming faciliteert over economische aangelegenheden en de verantwoording van het Land.

Strategische doelen

1. Het stimuleren van een duurzame sociaaleconomische ontwikkeling door middel van de diversificatie van de economie en consolidatie van de toeristische sector.
2. Verhogen van de kwaliteit van het leven van de inwoners van Aruba door het stimuleren van sociaaleconomische activiteiten op het eiland.
3. In stand houden van een gezonde marktwerking ten behoeve van een evenwichtige groei in de economie van het Land Aruba.
4. Het bevorderen van Aruba als handelscentrum voor diensten en goederen in de regio ten behoeve van een duurzame sociaaleconomische ontwikkeling op het eiland.
5. Het coördineren van het nationale strategische planningsproces en het stimuleren van de coördinatie en samenwerking tussen de betrokken instanties.

Kerntaken DEZHI

1. Het analyseren van sociaaleconomische vraagstukken, het monitoren en evalueren van het sociaaleconomisch beleid en het adviseren en ontwikkelen van voornoemd beleid.
2. Het coördineren van het nationaal strategische planningsproces en het stimuleren van de coördinatie tussen de betrokken instanties.
3. Het adviseren betreffende de voorbereiding en uitvoering van het beleid en de projecten die bijdragen tot de ontwikkeling van de economie.
4. Het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid ten behoeve van het stimuleren van de internationale handel (bevorderen van export van producten en diensten) en de integratie van de Arubaanse economie in de wereldeconomie.

¹ het betreft hierbij gevraagd en ongevraagd advies

5. Het ontwikkelen en uitvoeren van het beleid ten behoeve van een aantrekkelijk investeringsklimaat ter bevordering van investeringen op Aruba ten behoeve van een duurzame economische ontwikkeling (lokale en externe investeerders).
6. Het adviseren en stimuleren van een micro-economisch beleid in het kader van het prijzenbeleid (prijzenverordening), marktbeschermingsbeleid (mededingingswetgeving en Landsverordening in- en uitvoer), consumentenbescherming (consumentenwet), energiebeleid en het winkelsluitingsbeleid.
7. Het reguleren van de lokale handel door middel van het afgeven van vestigingsvergunningen, het monitoren van ontwikkelingen t.a.v. bedrijfsvestiging en het uitvoeren van controle op de naleving van de vestigingsverordening op Aruba.

Bevoegdheden DEZHI

De directie heeft de volgende adviserende bevoegdheden:

- adviseert betreffende de prijzenverordening, verkoopprijzen aardolieproducten, verkoopprijzen overige goederen en diensten, uitvoering art. 4 van de Landsverordening In- en Uitvoer, naleven Landsbesluit invoerverbod kippeneieren en Landsverordening Winkelsluiting;
- adviseert de minister betreffende het vestigingsbeleid en geeft uitvoering hieraan;
- adviseert betreffende de internationale economische ontwikkelingen, in het bijzonder v.w.b. de handel en handelsverdragen in het kader van integratieprocessen en het adviseren betreffende investeringspromotie en bevordering van de export;
- het voorbereiden, formuleren en actualiseren van de sociaaleconomische ontwikkelingsplannen, het adviseren betreffende de financiële samenwerking tussen Nederland en Aruba, het voorbereiden en formuleren van het Meerjaren- en Jaarprogramma in het kader van de samenwerking tussen Nederland en Aruba (MJP's), het coördineren en begeleiden van de voorbereiding van de FDA-projecten in samenwerking met de directies, het adviseren betreffende de kapitaalinvesteringen van de begroting van het land Aruba, het adviseren en coördineren van de samenwerking met het UNDP, het adviseren en coördineren van de financiële samenwerking en de voorbereiding van projecten met de Europese Unie (EOF) en het onderhouden, aanpassen en uitbreiden van het economisch model ten behoeve van het adviseren met betrekking tot het sociaaleconomisch beleid.

De visie op economisch gebied is als volgt:

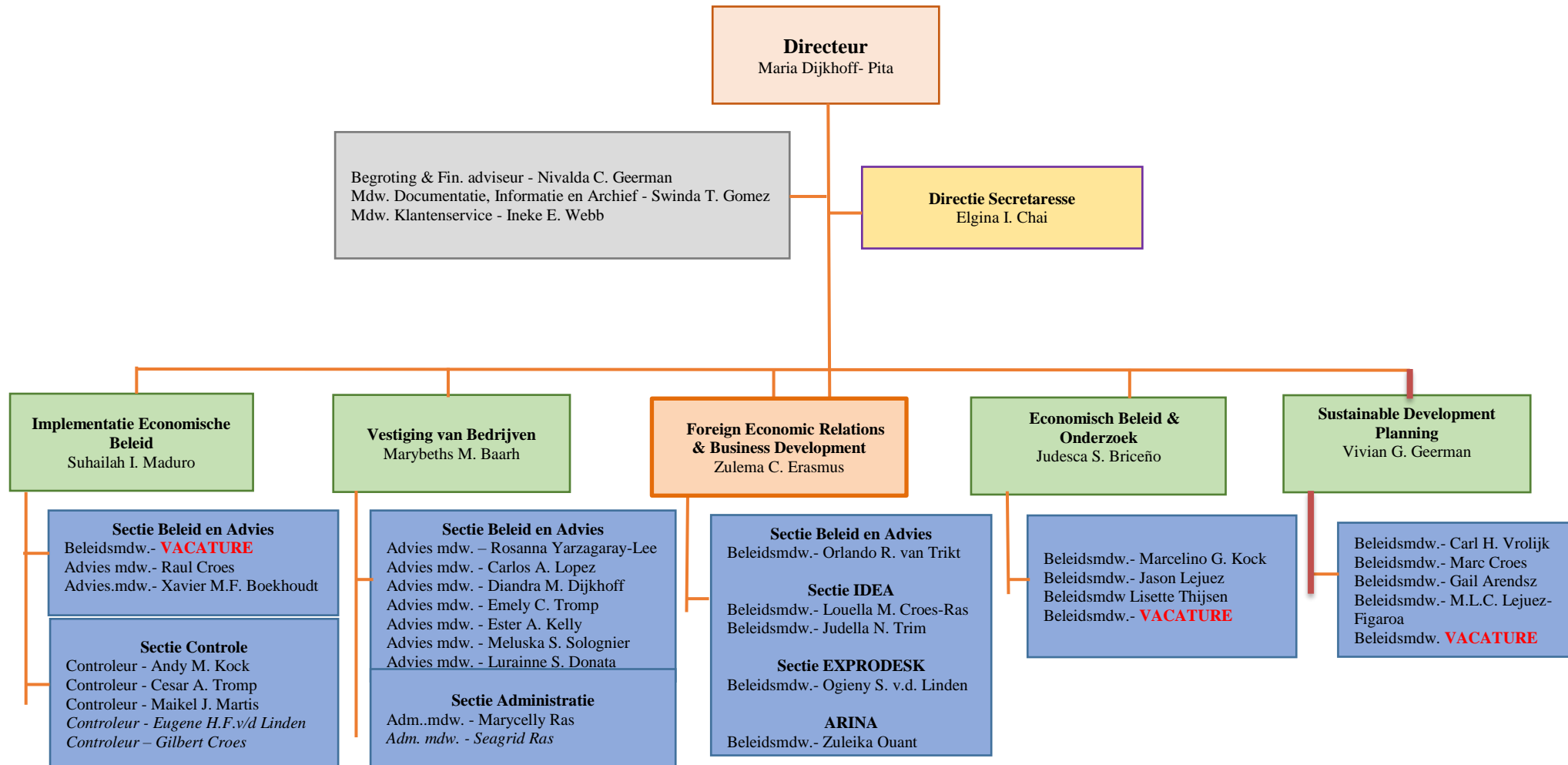
Het verbeteren van het investeringsklimaat op Aruba en het stimuleren van een innovatieve, competitieve en gediversifieerde economie dat wil bijdragen tot een hoger kwaliteit van het leven voor de hele bevolking.

De DEZHI draagt met haar werkzaamheden aan de implementatie van de Sustainable Development Goals, waaronder voornamelijk de volgende SDGs.

Organogram DEZHI

Organisatiestructuur per 1 januari 2021

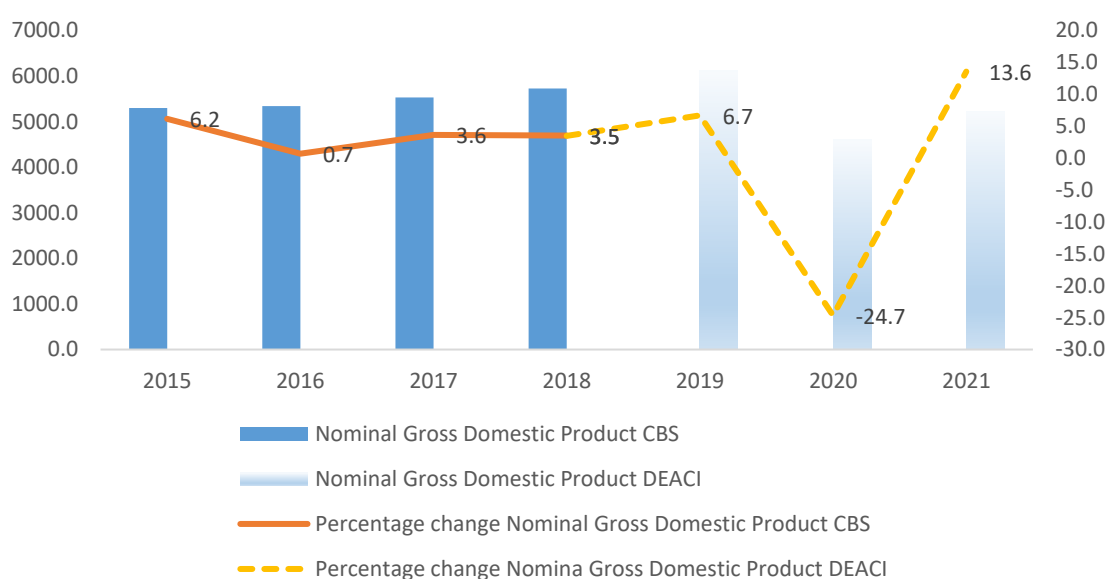
1. Economisch Ontwikkeling Aruba 2021

Sinds het jaar 2020 hebben de effecten van de wereldwijde COVID-19 pandemie een negatieve impact op de economie van Aruba gehad. Dit ook vooral omdat het een klein eiland is, die sterk afhankelijk is van het toerisme. Het belangrijkste gevolg van de COVID-19- was: de daling van het toerisme, die een impact had op de macro-economische indicatoren zoals: uitvoer van goederen en diensten, particuliere investeringen, invoer van goederen en diensten, particuliere en publieke consumptie.

Grafiek 1.1 illustreert de trend van de procentuele groei van het Nominale GDP (GDP) voor Aruba in de afgelopen 7 jaar, de impact van de COVID-19 op onze economie en de duidelijke herstellende economie in 2021. Dit is primair door de positieve ontwikkelingen in de toeristische sector in 2021.

De cijfers van de nominale GDP voor de jaren 2015 tot en met 2018 zijn officiële cijfers van de Nationale Rekeningen, afkomstig van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor de jaren 2019-2021 zijn dit vooruitzichten die zijn gebaseerd op de projectie van de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEACI).

Grafiek: 1.1: Ontwikkeling van de Nominaal Bruto Binnenlands Product (GDP) voor de jaren 2015-2021

Van de cijfers die de DEACI in oktober 2021 heeft gepubliceerd, wordt geschat dat de Arubaanse economie in 2020 een nominale GDP-daling van 24,7 procent heeft ervaren ten opzichte van 2019, gevolgd door een groei van 13,6 procent in 2021 ten opzichte van 2020 (Economic Outlook 2021-2023, DEACI oktober 2021).

Voor de jaren 2020 en 2021 heeft de overheid, als reactie op de COVID-19-crisis, financiële steun verleend aan bedrijven en werknemers.

Deze steun werd verleend in de vorm van loonsubsidies, FASE en specifieke financiële steun aan kleine en middelgrote ondernemingen (MKB's).

De belangrijkste drijfveer voor de verwachte groei in 2021 ten opzichte van 2020 is de toename van de export van goederen en diensten van 49,6 procent. Deze wordt veroorzaakt primair door meer toeristische inkomsten ten opzichte van 2020 en een groei van de particuliere consumptie van 3,1 procent. Hierdoor is de import van goederen en diensten in 2021 naar verwachting met 17,9 procent toegenomen.

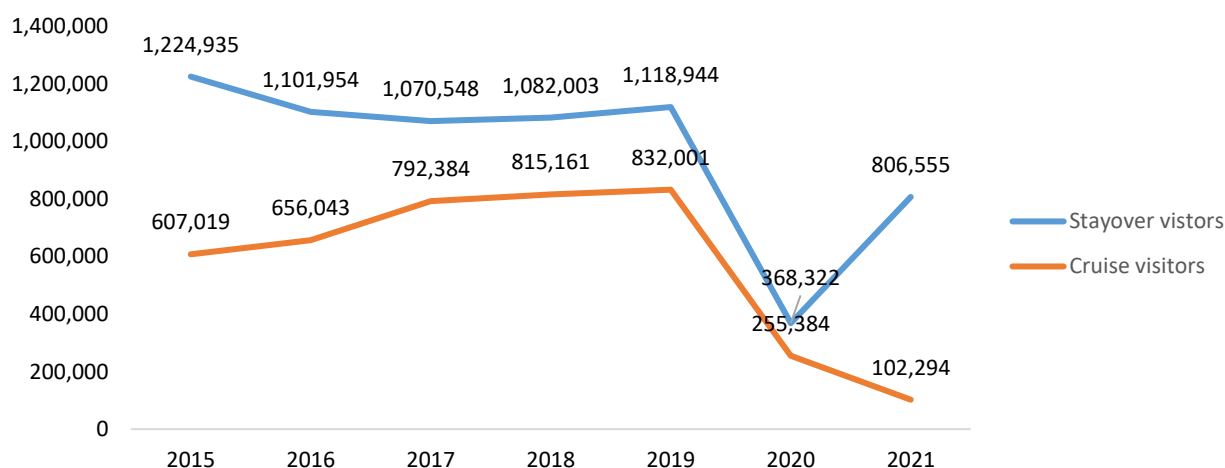
Voor particuliere investeringen wordt verwacht dat deze tegen 2022 zullen oppakken. De investeringen die in 2021 hadden moeten beginnen, worden uitgesteld tot 2022 en 2023. Dit komt vooral door de onzekerheden rond het herstel van de lokale en mondiale economie. Tot slot voorspelt het Internationaal Monetair Fonds (IMF) voor Latijns-Amerika en het Caribisch gebied een reële bbp-groei van 6,8 procent in 2021. Voor de Verenigde Staten wordt een reële bbp-groei van 5,6 procent en voor de eurozone een groei van 5,2 procent geraamd (IMF, januari 2022).

Toch gaat het IMF ervan uit dat de groei voor komend jaar zal vertragen omdat economieën worstelen met verstoringen van de bevoorrading, hogere inflatie, record (hoge) schuld en aanhoudende onzekerheid (IMF, januari 2022).

1.1 The Toeristische Sector

Cijfers over het jaar 2020-2021 van de toeristische sector geven een duidelijk beeld van de impact die COVID-19 heeft gehad in 2020 en in 2021 (Maandbericht, ATA december 2021). Zie grafiek 1.2.

Grafiek 1.2: Ontwikkeling van de Stayover – and Cruise visitors 2015-2021

Ten opzichte van 2019 laten de cijfers zien dat het totaal aantal bezoekers op het eiland in 2020 een daling van 67,1 procent had. Voor 2021 wordt een groei van 119 procent ten opzichte van 2020 verwacht. Dat is 72 procent ten opzichte van 2019. Het aantal bezoekers wordt vooral bepaald door de Amerikaanse toeristen (84 procent bezoekers komt uit de VS).

Verder werd in 2020 een gemiddelde verblijfsduur van 7,9 procent geregistreerd, wat een groei is van 6,8 procent ten opzichte van 2019 (7,4 procent in 2019) (Maandrapport, ATA december 2020). Voor 2021 werd een gemiddelde verblijfsduur van 7,4 procent geregistreerd (Maandrapport, ATA december 2021), een daling van 6,3 procent.

Wat betreft de toeristische inkomsten volgens de Economic Outlook 2021-2023 van DEACI van oktober 2021 wordt in 2020 een daling van 49,2 procent geraamd ten opzichte van 2019 en in 2021 wordt een stijging van 64,1 procent geschat ten opzichte van 2020.

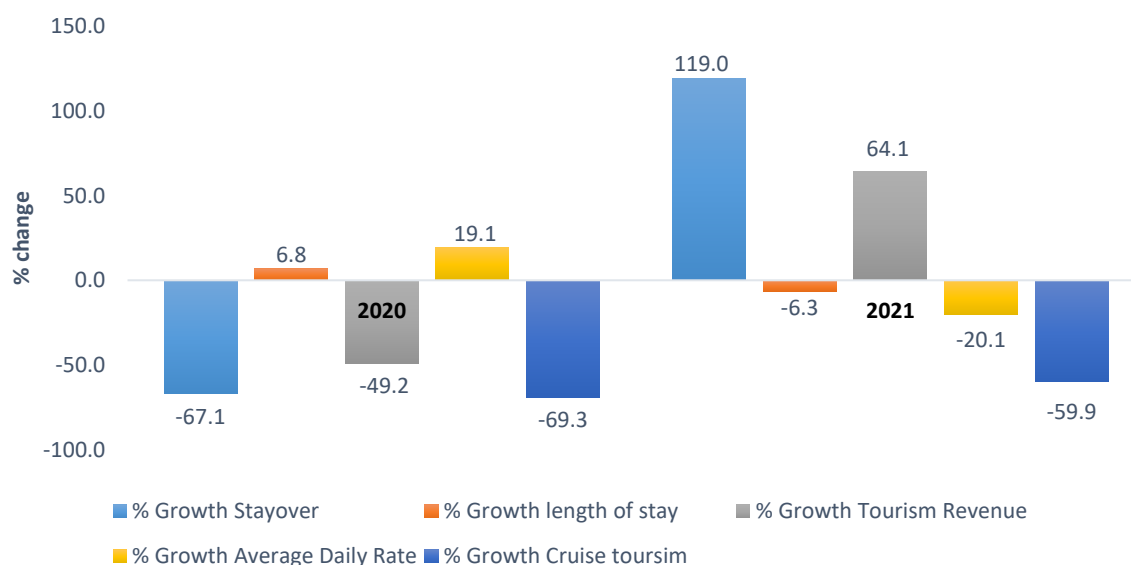
Het definitieve cijfer voor Tourism credits voor het jaar 2021 berekend door de Centrale Bank van Aruba (CBA) is nog niet beschikbaar. Uit analyse van de CBA blijkt echter dat de maandelijkse toerismekredieten in de afgelopen 7 maanden van 2021 beter presteerden dan in 2019 (+100%). In kwartaal 1 en kwartaal 2 van 2021 stegen de Tourism credits met 9% ten opzichte van dezelfde periode in 2020 (ATA, Maandrapport december 2021).

Voor het jaar 2020 is de gemiddelde dagelijkse kamerprijs met 19,1 procent gestegen ten opzichte van het jaar 2019 (AHATA, Hotel Performance december 2020). Voor 2021 is dit met 20,1 procent gedaald ten opzichte van 2020 en ten opzichte van 2019 is dit een daling van -4,9 procent (AHATA, Hotel Performance december 2021).

Tot slot ontving Aruba in 2020 255.384 cruisepassagiers. Dit is een daling van 69,3 procent ten opzichte van het jaar 2019 (Maandrapport, ATA december 2020). Voor 2021 was er een verdere daling van 59,9 procent ten opzichte van 2020. De cruisepassagiers groeide niet. Aruba heeft in 2021 102.294 cruisepassagiers ontvangen.

Zie staafdiagram 1.1 voor de belangrijkste toeristische indicatoren.

Staafdiagram 1.1: Ontwikkeling Toeristische Indicatoren 2020-2021

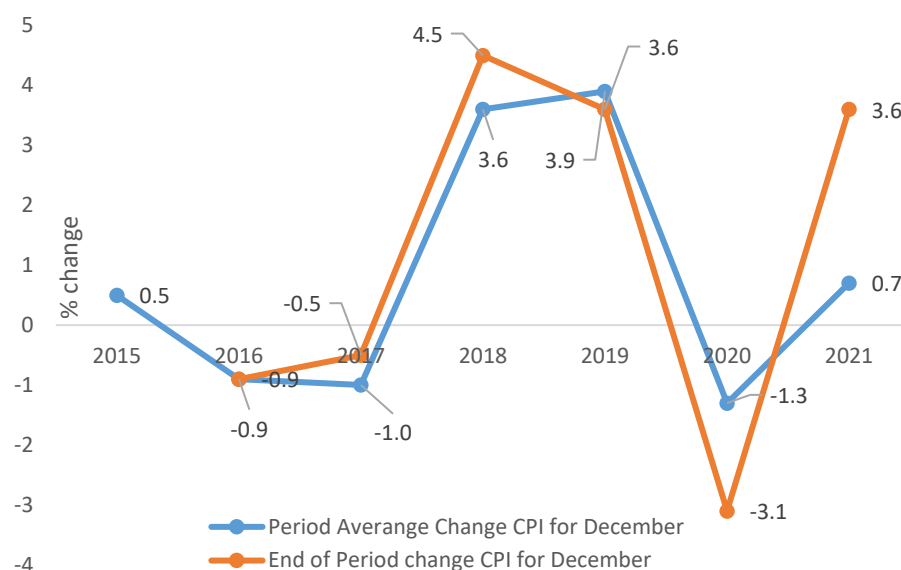

1.2 Inflatie

Volgens de laatste cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) kwam de “period average” inflatie voor 2021 uit op 0,7 procent, terwijl de inflatie aan het einde van de periode (EOP) 3,6 procent bedroeg (zie grafiek 1.3).

De recente stijging van de EOP-inflatie wordt grotendeels gedreven door de prijsstijging van energie en handel, wat leidt tot een stijging van de CPI van transport (d.w.z. olieprijsen) en huisvesting (d.w.z. bouwmaterialen, logistiek van de toeleveringsketen).

Grafiek 1.3: Inflatieontwikkelingen voor de jaren 2015-2021.

Wereldwijd wordt verwacht dat de aanhoudende verstoringen van de toeleveringsketen, verstopte havens, logistieke spanningen en sterke vraag naar goederen de prijsdruk zullen vergroten, vooral in de Verenigde Staten en Nederland. Volgens het IMF zullen hogere importgoederen prijzen bijdragen aan de inflatie, in Latijns-Amerika en het Caribisch gebied.

Personeel en Algemene Ondersteuning

2.1 Algemeen

Personeelsaangelegenheden worden door de directeur behandeld met de nodige ondersteuning van de medewerker management ondersteuning en de Departement di Recurso Humano (DRH). De financiële administratie wordt door de medewerker financiële administratie voorbereid met ondersteuning van de Directie Financiën.

2.2 Personeel

2.2.1 Formatierapport

Op 8 januari 2021, precies 35 jaar na het oprichten van de DEZHI, heeft de ministerraad de instellingsbesluit van de DEZHI goedgekeurd alsook het nieuwe en geactualiseerde formatierapport. In 2015 is de DEZHI achter gekomen dat in 1986 geen instellingsbesluit was gemaakt voor de DEZHI. Bij de BID en de DWJZ is toen nagevraagd over het instellingsbesluit maar zonder succes. Sindsdien heeft de DEZHI in samenwerking met de Directie Recursos Humanos (DRH) gewerkt aan een concept nieuw instellingsbesluit welke eindelijk in 2020 gereed was.

De laatste 10 jaren heeft de DEZHI zich aangepast aan de veranderende omstandigheden en dynamiek van de economie op Aruba en de wereld. De wereld is niet statisch en de economie evenmin. Hierdoor is het noodzakelijk om regelmatig de werkzaamheden te evalueren en aan te passen aan de nieuwe situatie en eisen. DEZHI is ook een organisatie die continue naar verbeteringen zoekt en groeit in verantwoordelijkheden. Door de jaren zijn dus werkzaamheden aangepast en is de organisatie anders gaan functioneren. In 2018 is een nieuwe organisatiestructuur met bijbehorende functiebeschrijving opgesteld en met de DRH besproken. De DRH werkt nu met generieke functies en hierdoor moesten de functiebeschrijvingen van de DEZHI in die vorm gegoten worden. Intern wordt wel de meer uitgebreide en specifieke taken van elk medewerker gebruikt om meer duidelijkheid te hebben over de taken van de medewerkers. De waardering van de functies is tevens door de DRH gemaakt en door de ministerraad goedgekeurd. Een woord van dank gaat naar de DRH voor de ondersteuning om dit te realiseren.

2.2.2 Personeelsbezetting

In 2021 zijn er geen nieuwe medewerkers bijgekomen. Eind 2021 hebben wel twee medewerkers van de VUT-regeling gebruik gemaakt. Verder zijn er twee medewerkers (kaderpersoneel) ter beschikking gesteld van de minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling. Hiermee is de personeelsbezetting van de DEZHI per 31 december 2021, 34 fte's. Er zijn verder drie vacatures.

2.2.3 Ziekteverlof

In het jaar 2021 was een hoge frequentie ziek melding vanwege langdurig ziekteverlof van personeelsleden met ernstige ziekte en die specialistische medische behandeling nodig hadden.

2.2.4 Jubilea

In het jaar 2021 waren er 4 – 25 jaar ambtsjubilea, 1 – 30 jaar ambtsjubilea en 1 – 40 jaar ambtsjubilea. In verband met deze ambtsjubilea kregen de betreffende medewerkers de gebruikelijke gratificatie ter grootte van één maand inkomen toegekend.

2.2.5 Bevorderingsverzoeken

In het jaar 2021 zijn 9 verzoeken voor bevordering voor medewerkers aangeboden aan de minister en de DRH. In 2021 zijn er 5 beslissingen voor bevorderingen uit voorgaande jaren ontvangen.

2.2.6. Stagiaires

Shirley Acosta: EPI – 3de leerjaar –unit Economie → afdeling VVB m.b.t. verzoeken VVB en controle betaling/ontvangen leges

2.2.7 Opleiding en cursus

In 2021 hebben verschillende medewerkers de volgende cursussen gevolgd.

- “Capacity building for the implementation of the Sustainable Development Goals (SDG)” “Certification Program”
- “Cybersecurity” cursus van ITP Caribbean Information Technology Partners
- CARTAC technische ondersteuning voor middellange termijn prognoses van MARUBA “Fundamental of Macro Economics”, gegeven op het EdX-platform door de Universidad Calos III de Madrid,
- “Capacity Building - Policy, Programming & Management” door ICON-Institute
- “Capacity Building - Data production, Analysis & Dissemination” ICON-Institute
- “Builing Effective Teams: Design for Succes” University for Peace:Centre for Exectuive Education

2.2.8 Dienstreizen

In 2021 zijn er geen dienstreizen geweest. Medewerkers hebben wel aan verschillende online conferenties deelgenomen zoals van CARTAC, CAIPA, CARIFORUM, OCTA, Conferentie op Social Entrepreneurschip etc.

2.3 Begroting en financiën

De volgende tabel geeft een overzicht aan van de begroting vs. realisatie van het jaar 2021. Helaas is tot eind januari de administratie van de DEZHI niet afgestemd met de Directie Financiën. Bij Directie Financiën zijn bepaalde posten te veel gedebiteerd en anderen juist niet. Directie Financiën dient haar administratie dus in dit kader aan te passen.

Tabel 2.3.1 Overzicht realisatie vs. begroting 2021

	Realisatie 2021	December				2021	
	Naam	Nummer	Begroting	Overh.	Beschikbaar	Facturen	Restant
1	Geneeskundige kosten	169980014301	500.00		500.00	-	500.00
2	Opleiding & Cursusgeld	169980014303	15,000.00		15,000.00	3,936.00	11,064.00
3	Dienstkleding & -toelage	169980014305	4,000.00		4,000.00	-	4,000.00
4	Reis- en verblijfkosten	169980014306	25,000.00		25,000.00	-	25,000.00
5	Overige vergoeding	169980014309	2,500.00		2,500.00	-	2,500.00
6	Schrijf-/bureaubehoefden	169980014310	15,000.00		15,000.00	5,887.36	9,112.64
7	Kantoorinventaris	169980014311	15,000.00		15,000.00	7,109.26	7,890.74
8	Huur kantoorinventaris	169980014312	120,000.00		120,000.00	41,503.33	78,496.67
9	Portikosten	169980014313	1,000.00		1,000.00	156.36	843.64
10	Telefoon, fax & Internet	169980014314	75,000.00	21,400.00	96,400.00	96,326.90	73.10
11	Overige bureaunkosten	169980014319	5,000.00		5,000.00	1,947.95	3,052.05
12	Huur Gebouwen	169980014320	320,000.00	1,000.00	319,000.00	310,800.00	8,200.00
13	Huisverstigingsartikelen	169980014323	1,000.00		1,000.00	850.35	149.65
14	Onderhoud gebouwen	169980014324	1,000.00		1,000.00	540.70	459.30
15	Overig huisvestig	169980014329	5,000.00	1,000.00	6,000.00	5,862.20	137.80
16	Voorlichting en promotie	169980014330	35,700.00	50,000.00	85,700.00	81,308.40	4,391.60
17	Huur bedrijfsmiddelen	169980014332	3,500.00		3,500.00	2,565.20	934.80
18	Huur/lease voertuigen	169980014334	44,000.00	100.00	44,100.00	44,016.00	84.00
19	Brandstof	169980014335	13,300.00		13,300.00	10,000.00	3,300.00
20	Motorrijtuigenbelasting	169980014336	1,300.00		1,300.00	1,300.00	-
21	Overige kosten vervoer	169980014339	2,700.00		2,700.00	444.20	2,255.80
22	Deskundig advies	169980014361	25,000.00		25,000.00	5,625.00	19,375.00
23	Overige uitbestedingen	169980014362	42,000.00	1,600.00	43,600.00	43,524.00	76.00
24	Verzekeringen	169980014370	3,000.00		3,000.00	2,012.00	988.00
25	Contributies	169980014390	40,000.00		40,000.00	-	40,000.00
26	Overige kosten	169980014393	232,000.00	73,100.00	158,900.00	85,235.93	73,664.07
27	Kosten voorgaande jaren	169980014399	-		-	-	-
	TOTAAL/TRANSP		1,047,500.00		1,047,500.00	750,951.14	296,548.86

Bron: DEZHI(zonder afstemming met Directie Financiën)

2.4 ICT

In het jaar 2021 is geen hardware aangeschaft door de DEZHI. Licenties werden voor bestaande programma's betaald. In 2021 is het ICT-beheer door de ITP Caribbean uitgevoerd. De diensten van de ITB-Caribbean zijn snel en zeer efficiënt. Tevens zijn er in 2021 4 tablet van het CBS in bruikleen ontvangen voor de controle van vestigingsvergunning en controle op de naleving van de prijzenverordening door de controleurs van de DEZHI.

2.5 Documentatie en informatie

Het dynamisch archief van de DEZHI is nu helemaal gedigitaliseerd. Alle ingekomen en uitgaande post/documenten worden in het JOIN ingevoerd, gescand en digitaal bewaard. Oude documenten zijn altijd nog bereikbaar bij de Archivo Nacional Aruba (ANA) op verzoek.

2.6 Facilitaire zaken en klantenservice

In december 2021 is het huurcontract tussen het Land en Eagle Town N.V., eigenaar van het Sun Plaza gebouw, voor de kantoorruimten bestemd voor de huisvesting van DEZHI afgelopen. De ministerraad heeft de beslissing genomen om het contract voor 18 maanden te vernieuwen.

3 Implementatie Economisch Beleid

3.1 Doelstelling

Een adequate uitvoering van het prijzenbeleid, het in- en uitvoerbeleid en het winkelsluitingsbeleid t.b.v. het bevorderen van de lokale handel.

3.2 Taken

De afdeling “Implementatie Economisch Beleid” is verantwoordelijk voor de implementatie en het naleven van de Prijzenverordening, m.n. de calculatie en vaststelling van de prijzen en de tarieven van goederen en diensten, van de Landsverordening In- en Uitvoer en van de Landsverordening Winkelsluiting.

Ingevolge de Prijzenverordening (AB 1991 no. GT 17) worden van overheidswege de maximale verkoopprijzen vastgesteld van enige producten behorende tot de eerste levensbehoeften, het zgn. basispakket. Het samengestelde pakket van de gereguleerde basisproducten bestaat uit de volgende producten:

Pakket gereguleerde basisproducten	
Rijst	Maismeel
Babyvoeding	Melkpoeder
Thee	Broccoli frozen
Koffiemelk	Mixed vegetables frozen
Eetbare oliën	Spinazie frozen
Gedroogde kidney bonen	Ingeblikte tonijn
Gedroogde zwarte bonen	Ingeblikte sardine
Gedroogde limabonen	Ingeblikte zalm
Koffie	Spaghetti
Haverhout	Bloem
Vloeibare melk	

Aan het begin van de COVID-19 pandemie werd besloten om een crisispakket tijdelijk te introduceren bestaande uit tiental producten waarvan de maximumprijzen van overheidswege vastgesteld worden.

De verkoopprijzen van aardolieproducten t.w. benzine, gasolie en kerosine worden aan het begin van elke maand aangepast aan de ontwikkelingen van de internationale genoteerde prijzen, zoals gepubliceerd in de S&P Global Platts US Marketscan. Bij elke prijsverandering wordt de minister van Economische Zaken geadviseerd en wordt de ministeriële regeling ter ondertekening opgestuurd.

Naast het pakket van basisproducten en de aardolieproducten, worden de prijzen en tarieven van andere goederen en diensten (o.a. de verzekeringsmaatschappijen) eveneens op basis van de Prijzenverordening gereguleerd. Ter zake worden de benodigde gegevens en documenten opgevraagd en worden gesprekken met de belanghebbenden gevoerd. Tevens wordt geadviseerd t.a.v. prijzen en tarieven van goederen en diensten die niet middels de Prijzenverordening worden gereguleerd (o.a. de taxi- en autobustarieven, fiscale aangelegenheden etc.).

Dagelijks wordt controle uitgeoefend op de van overheidswege vastgestelde maximum verkoopprijzen van de gereguleerde levensmiddelen en de prijsaanduiding. De ontwikkeling van een geselecteerd pakket van niet officieel vastgestelde (vrije) verkoopprijzen van de levensmiddelen wordt gevolgd en geregistreerd.

Goederen opgesomd in het Landsbesluit invoervergunning goederen, ter uitvoering van artikel 4 van de landsverordening In- en Uitvoer (AB 1989 no. GT 102), kunnen alleen met een invoervergunning worden ingevoerd.

Ingevolge het Landsbesluit invoerverbod kippeneieren (AB 1989 no. GT 13) is het verboden om kippeneieren in te voeren. Ontheffing van dit verbod wordt verleend bij een tekort van de lokale productie.

Sinds het stopzetten aan de voorwaarde om ontheffing te verzoeken voor aangepaste openingstijden conform het “Landsverordening winkelsluiting” in 2018, hoeven winkels geen verzoeken om ontheffing van winkelsluiting meer in te dienen. De DEZHI zal ontheffingen blijven verlenen aan een tal van convenience stores die ontheffing krijgen van 24 uur.

Ingevolge het Landsbesluit uitvoerverbod koper en koperhoudende voorwerpen (AB 2014 no. 77) is het verboden om koper en koperhoudende voorwerpen te exporteren. Ontheffing van dit verbod kan worden verleend aan bedrijven die zich in het kader van hun bedrijfsactiviteiten toeleggen of mede toeleggen op de bewerking of recycling van koper en koperhoudend voorwerpen.

3.3 Prijzen en Tarieven

3.3.1 Basispakket levensmiddelen

Ingevolge de Prijzenverordening (AB 1991 no. GT 17) worden voor een aantal producten behorende tot de eerste levensbehoeften, de maximale verkoopprijzen van overheidswege vastgesteld.

Het pakket gereguleerde basisproducten werd in 2019/2020 in fases aangepast. Reden voor het toevoegen van producten in de twee fase was dat de nodige aanpassingen aangebracht moesten worden aan het Landsbesluit invoervergunning goederen, teneinde aan de hand van de bij de DEZHI binnengekomen facturen en douanedocumenten van deze producten de maximumprijzen te kunnen calculeren. De eerste fase trad in 2019 in werking waarbij de volgende producten werden toegevoegd: diepvries broccoli, spinazie, en mixed vegetables, gedroogde bruine-, zwarte- en limabonen, ingeblikte tonijn, sardine en zalm. In 2020 ging de tweede fase van de uitbreiding van het pakket gereguleerde basisproducten versneld in werking waarbij de volgende producten werden toegevoegd: spaghetti, havermout, bloem en vloeibare melk. Het ontwerp Landsbesluit tot wijziging van het landsbesluit invoervergunning goederen is onderweg naar de Staten.

De maximale verkoopprijzen voor de gereguleerde basisproducten worden aan de hand van de inkoopfacturen en van de vastgestelde marges op de “landed cost” (cif-prijs verhoogd met invoerrecht) berekend. De lokale kosten worden niet in beschouwing genomen. De wijzigingen van de vastgestelde maximumprijzen zijn het gevolg van externe factoren, zoals wijziging van de inkooprijzen, transportkosten, koers e.d.

Indien een berekende verkoopprijs van een nieuwe/recente invoer lager is dan de reeds hiervoor vastgestelde verkoopprijs, wordt deze automatisch verlaagd. Indien de berekende verkoopprijs hoger is, dient de importeur een schriftelijk verzoek in te dienen om verhoging van de vastgestelde prijs. In principe worden om de twee weken de aangepaste prijzen gepubliceerd

en in de lokale dagbladen bekend gemaakt. Ook wordt de laatste bekendmaking op onze website www.deaci.aw gepubliceerd en op de APP “Control di prijs”.

Het huidige pakket gereguleerde basisproducten bestaat uit 1.163 producten van diverse merk en verpakking. In 2021 hebben er 21 publicaties van de vastgestelde maximumprijzen plaatsgevonden.

3.3.2 Introductie crisispakket

Als gevolg van het COVID-19 waren in een aantal gevallen onevenredige prijsverhogingen geconstateerd bij bepaalde hygiënische-, verzorgings- en consumptieproducten, waardoor in 2020 besloten werd om een crisispakket tijdelijk te introduceren bestaande uit tiental producten waarvan middels de Prijzenverordening de maximumprijzen van overheidswege vastgesteld zouden worden. In mei 2021 heeft de toenmalige minister van Economische Zaken besloten om de tijdelijke crisispakket te verlengen tot eind 2021. Het tijdelijke crisispakket ziet er als volgt uit:

Tijdelijke crisispakket
Desinfecterende middelen voor persoonlijk gebruik
Desinfecterende middelen voor huishoudelijk gebruik
Elektrolyten en mineralen drank
Wc papier
Beschermende uitrusting
Baby luiers
Gedroogde fruit
Vochtige baby doekjes
Cornflakes
Bevroren fruit
Bevroren kippenpoten en -vleugels

Het huidige crisispakket bestaat uit 167 producten (waaronder verschillende merken en verpakking) waarvan de verkoopprijzen tijdelijk van overheidswege worden gereguleerd. Aangezien voor de producten behorende tot het crisispakket geen invoervergunning verplicht is, ontvangt de DEZHI geen informatie ter berekenen van de maximumprijzen, nl. de facturen van ingekochte goederen en verschepingskosten. In 2021 werd DWJZ verzocht ook de producten van het crisispakket aan de lijst goederen toe te voegen behorende tot het Landsbesluit invoervergunning goederen.

3.3.3 Verkoopprijzen kippeneieren

Het lokaal geproduceerde kippenei is het enige product dat nog marktbescherming geniet in de vorm van een invoerverbod. In de praktijk is het invoerverbod slechts een formaliteit daar gehele ontheffing van het verbod wordt verleend om kippeneieren te mogen importeren. Reden hiervoor is dat de afgelopen jaren het aanbod van lokaal geproduceerde kippeneieren nauwelijks aan de totale vraag voldoet.

De vastgestelde maximale verkoopprijzen voor de lokaal geproduceerde kippeneieren bedragen Afl. 5,63 voor een dozijn van 720 gram of meer, en Afl. 5,32 voor een dozijn van minder dan 720 gram. Deze werden voor het laatst in 2019 aangepast.

De verkoopprijzen voor geïmporteerde kippeneieren variëren. Het calculatiesysteem is gebaseerd op een groothandelsmarge van 13% van de landed cost en een kleinhandelsmarge van 15% van de groothandelsprijs. Bij deze calculatiemethode zijn er geen vastgestelde verkoopprijzen en de verkoopprijzen kunnen fluctueren per ingekomen lading. De prijzencontroles op geïmporteerde kippeneieren worden door de controleurs van DEZHI verricht aan de hand van ingekochte facturen, transportkosten en de vastgestelde marges.

3.3.4 Verkoopprijzen wittebroden

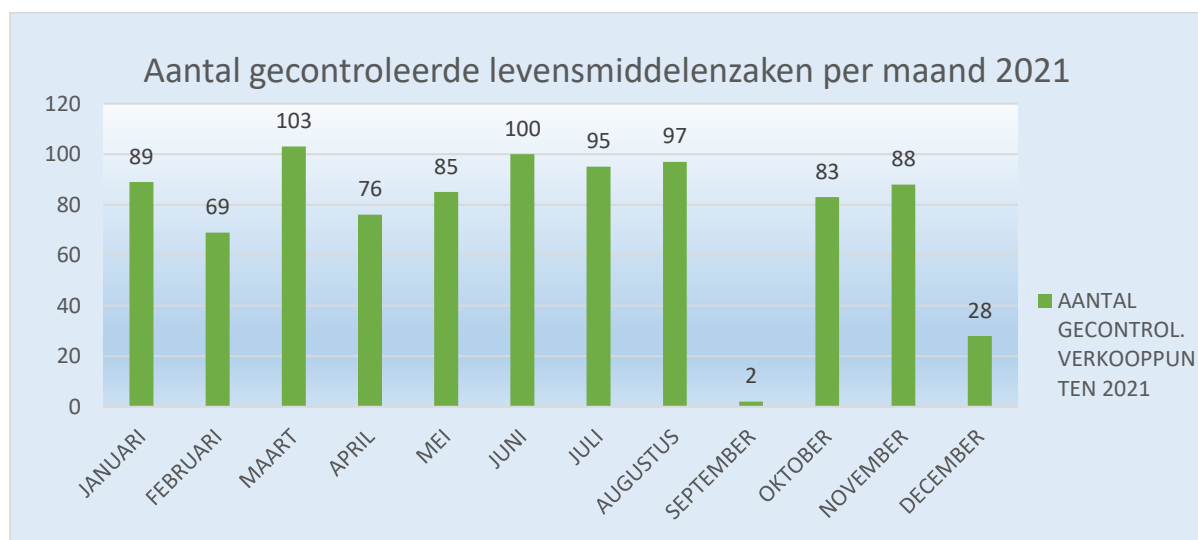
De vastgestelde maximale verkoopprijzen van de lokaal geproduceerde wittebroden waren in 2021 ongewijzigd gebleven. De kipashi van 650 gram bedraagt Afl.3,45.

De grote bakkerijen produceren de zgn. “pan plus” om zodoende de prijsregulering te omzeilen en hiervoor een hogere verkoopprijs te vragen dan de vastgestelde verkoopprijs van het wittebrood. De gereguleerde wittebroden worden toch door enige (kleinere) bakkerijen geproduceerd en beschikbaar gesteld voor de bevolking, ofschoon op een kleinere schaal. De hiervoor vastgestelde verkoopprijzen worden gehanteerd.

3.3.5 Controle Prijzenverordening

Voor de controle op de naleving van de vastgestelde maximale verkoopprijzen van de gereguleerde basisproducten wordt het eiland onderverdeeld in drie regio's nl. I: Oranjestad, II: Noord, Paradera en Santa Cruz en III: Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas. De controleurs worden maandelijks per regio gerouleerd op een zodanige manier dat ieder controleur maandelijks een nieuw regio te controleren heeft en dat alle regio's maandelijks gecontroleerd worden. De controleurs verrichten de controlewerkzaamheden van de afdeling voor de helft van de dag, aangezien de andere helft van de dag besteed wordt aan de controlewerkzaamheden van de afdeling VVB. De controle op de naleving van de maximumprijzen geschiedde aan de hand van een opgestelde lijst. De geconstateerde verkoopprijzen van de gereguleerde basisproducten en de tijdelijke crisispakket in de levensmiddelenzaken werden vergeleken met de geldende vastgestelde verkoopprijzen in de lijst. Getracht werd om de grote en middelgrote levensmiddelenzaken tenminste één keer per maand te controleren. De kleinere zaken, die meestal een gering assortiment hebben, werden op een regelmatige basis gecontroleerd.

Staafdiagram 3.3.5.1: Aantal gecontroleerde levensmiddelenzaken per maand 2021

Bron: DEZHI

Uit de controlerapporten op de naleving van de vastgestelde verkoopprijzen van de producten behorende tot de eerste levensbehoeften en het crisispakket in 2021 bleek dat de gemiddelde overtreding, 4,0 per verkooppunt bedroeg en 3,9 % uitmaakte van het gemiddelde aantal waarnemingen. Verder was 94,7% gelijk aan de vastgestelde prijzen. Het gemiddelde aantal geconstateerde overtredingen per zaak was lager dan in 2020, waar de gemiddelde overtreding 4,8 per verkooppunt was. Door de inventaris van de levensmiddelenzaken in september 2021, hebben de controleurs amper controle verricht op de verkoopprijzen van de gereguleerde basisproducten. Aangezien meerdere controleurs vakantie hadden in december, was het aantal gecontroleerde levensmiddelenzaken in december 2021 minder dan de andere maanden. In tabel 3.3.5.1 wordt een overzicht gegeven van de gemiddelde overtreding per zaak over de afgelopen 5 jaren.

Tabel 3.3.5.1: Gemiddelde overtreding van de vastgestelde prijzen per zaak

Jaar	Gemiddelde overtreding per zaak	%-overtreding t.o.v. aantal waarnemingen
2017	2,5	2,3
2018	3,0	3,5
2019	4,4	5,4
2020	4,8	5,0
2021	4,0	3,9

Bron: DEZHI

Alle door de controleurs geconstateerde verkoopprijzen, die boven de vastgestelde prijzen lagen, werden ter plaatse door hen gecorrigeerd. De levensmiddelenzaken waarbij 10 of meer overtredingen werd geconstateerd, kregen een schriftelijke waarschuwing. In 2021 werden er 59 schriftelijk waarschuwingen uitgegeven. De gereguleerde producten, voor welke nog geen verkoopprijzen vastgesteld waren, werden van de rekken verwijderd tot dat de prijzen officieel werden vastgesteld.

Gedurende de controles op de naleving van de vastgestelde maximale verkoopprijzen behorende tot het pakket gereguleerde basisproducten en het crisispakket, werd tevens toezicht gehouden op de prijsaanduiding van de producten in deze zaken. Indien geconstateerd werd dat hieraan niet werd voldaan, werd de situatie terstond gecorrigeerd en om de producten van een duidelijke zichtbare en leesbare prijsaanduiding te voorzien en in het Arubaanse Courant.

De wijziging van de Prijzenverordening, ter invoering van de bestuurlijke handhaving, werd door de Staten op 27 oktober 2021 goedgekeurd. Intern bij de DEZHI zijn de voorbereidingen gestart om de hoogte e procedure van sancties behorende tot de controlerende werkzaamheden voor te stellen. Dit zal naderhand middels en LB-h.a.m vastgesteld worden en de controleurs zullen de nodige training krijgen om in de praktijk toe te passen.

Door de COVID-19 en de drukte hiermede werd pas in november 2021 de werkzaamheden van het multidisciplinair controleteam (MCT) opgepakt met een gezamenlijke controle van DEZHI, Directie Volksgezondheid en politieagenten van de Korps Politie Aruba. In 2021 werden 6 levensmiddelenzaken gecontroleerd. Gedurende de controle werd nagegaan of levensmiddelenzaken zich aan de van overheidswege vastgestelde maximale verkoopprijzen houden en of er voldaan wordt aan de door DVG gehandhaafde hygiëne maatregelen en

vervaldatum. Enkele levensmiddelenzaken werden mondeling geattendeerd op prijsovertredingen en vervaldatum van enige producten. De gezamenlijke controles zijn middels een Ministeriele Regeling vastgelegd door de Minister-President. Een verslag van verrichte controle staat op onze website, www.deaci.aw.

De “Macuto di Compras” prijsopnames worden gemaakt van de verkoopprijzen van ongeveer 25 producten van verschillende categorieën in 10 verschillende levensmiddelenzaken. De verkoopprijzen van deze producten zijn “vrij” en worden met elkaar vergeleken en bekend gemaakt op de website www.deaci.aw, de facebook pagina van DEZHI en de App “Control di Prijs”. De bekendmaking dient aan de bevolking de nodige informatie en een beeld te geven van de geldende verkoopprijzen en waar de producten goedkoper worden aangeboden. In 2021 werd de “Macuto di Compras” 46 keer gepubliceerd.

In september 2021 hebben de controleurs van de afdeling IEB een inventarisatie gehouden van de levensmiddelenzaken. Aan de hand van de inventarisatie, werd er een lijst van de levensmiddelenzaken opgesteld. In totaal werden 184 levensmiddelenzaken waargenomen. In 2020 waren er 180. Het moratorium op levensmiddelenzaken die sinds mei 2017 gehandhaafd werd, werd in mei 2021 opgegeven.

3.3.6 Verkoopprijzen Aardolieproducten

In 2021 werden benzine, gasolie en kerosine geïmporteerd door Refineria di Aruba (RDA). Voor de berekening van de maximale verkoopprijzen van benzine, gasolie en kerosine, wordt rekening gehouden met de volgende componenten: inkooprijzen (posting), vracht, verzekering, dampverlies (alleen voor benzine), groothandels- en kleinhandelsprijs, accijns, BBO en BAZV. V.w.b. de benzine is in de prijsstructuur een subsidiecomponent van 1,5 cent per liter opgenomen, ter subsidiering van de verkoopprijs van het LPG-kookgas voor huishoudelijk gebruik. Deze subsidie gaat naar de importeur van het LPG die het huishoudelijk kookgas tegen een verlaagde prijs aflevert.

De variabele componenten in de prijsstructuur zijn de posting en de BBO/AZV/BAVP, die gerelateerd zijn aan de verkoopprijzen. Alle andere componenten zijn vast/absoluut. Voor de posting (inkooprijzen) van de aardolieproducten wordt de US gulf Coast Waterbourne (USGC) als basis gehanteerd. Deze internationale genoteerde prijzen worden dagelijks in de Platts US Marketscan gepubliceerd.

De vastgestelde maximale verkoopprijzen van de aardolieproducten worden maandelijks aangepast aan de ontwikkeling van de genoteerde prijzen (postings) en vindt telkens op de tweede woensdag van de maand plaats. Voor de berekening en vaststelling van de verkoopprijzen voor een bepaalde maand, worden de gemiddelde postings van de producten over de vorige maand als basis gehanteerd.

In de onderstaande tabel 3.3.6.1 wordt een overzicht van de ontwikkeling van de vastgestelde verkoopprijzen van de aardolieproducten over het jaar 2021 weergegeven.

Tabel 3.3.6.1: Ontwikkeling vastgestelde verkoopprijzen aardolieproducten 2021

ONTWIKKELING VASTGESTELDE VERKOOPPRIJZEN AARDOLIEPRODUKTEN (Afl-cent/liter)						
INGANGS-DATUM	BENZINE Unleaded-premium		GASOLIE ULS (CITGO)		KEROSINE	
	gooth.-prijs	kleinh.-prijs	gooth.-prijs	kleinh.-prijs	gooth.-prijs	kleinh.-prijs
13 jan. 2021	160.3	185.9	130.4	152.4	119.2	136.1
10 feb. 2021	170.0	196.3	136.2	158.6	123.5	140.6
10 mrt. 2021	181.7	208.8	147.7	170.9	133.6	151.4
14 apr. 2021	193.8	221.6	152.3	175.8	136.6	154.6
12 mei 2021	194.3	222.1	151.2	174.6	136.1	154.1
9 jun. 2021	197.8	225.8	159.1	183.0	140.6	158.8
14 jul. 2021	202.3	230.7	164.5	188.7	146.5	165.1
11 aug. 2021	207.1	235.7	165.1	189.3	148.4	167.1
8 sept. 2021	205.0	233.6	161.6	185.6	144.5	163.0
13 okt. 2021	205.7	234.2	168.7	193.2	153.7	172.8
10 nov. 2021	217.1	246.4	183.5	209.0	168.5	188.5
8 dec. 2021	210.2	239.0	177.2	202.3	164.1	183.8

Bron: DEZHI

De kleinhandelsprijs van benzine lag in december 2021, met 24,0 % hoger t.o.v. januari 2021 t.w. van 185,9 cent naar 230,6 cent zijnde een stijging van 41,9 cent per liter.

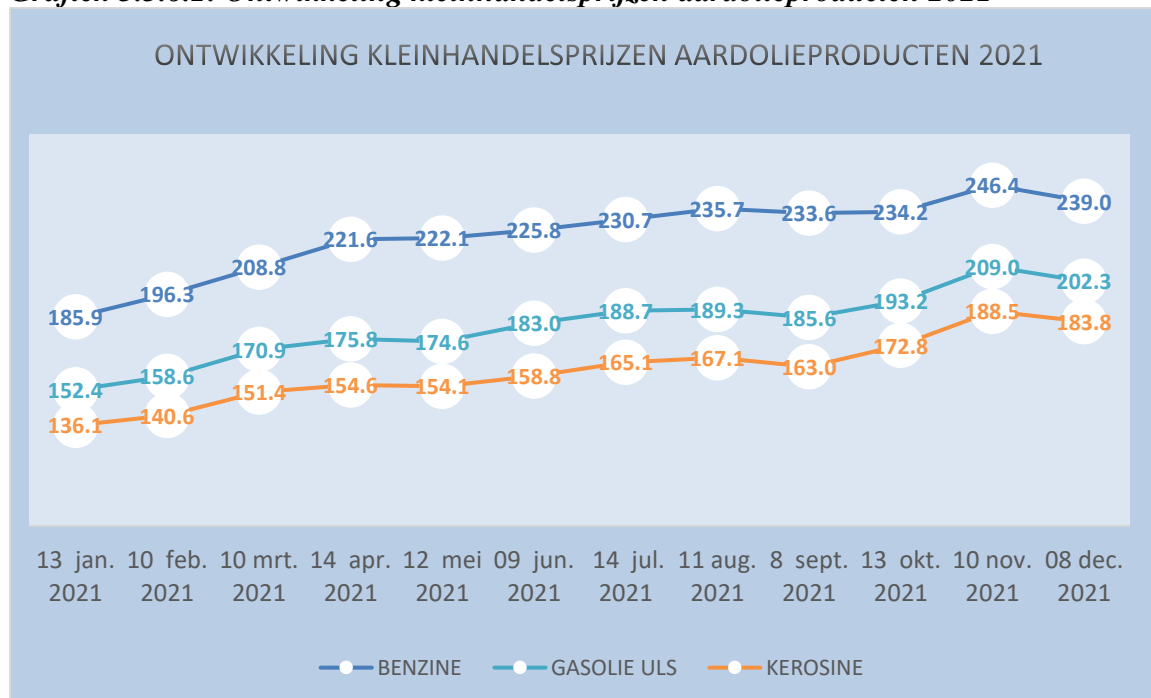
De kleinhandelsprijs van gasolie LS was 28,0 % hoger, van 152,4 cent in januari naar 195,0 cent in december, zijnde een stijging van 42,6 cent per liter.

In onderstaande grafiek 3.3.6.1 wordt de ontwikkeling van de kleinhandelsprijzen over het jaar 2021 grafisch weergegeven.

Het verschil tussen de hoogste en de laagste prijs in 2021 was voor de benzine 60,5 cent per liter en het verschil voor de gasolie LS en de kerosine waren respectievelijk 56,6 en 52,4 cent per liter. In 2019 waren de verschillen tussen de hoogste en de laagste verkoopprijzen van deze producten respectievelijk 59,9 cent, 60,2 cent en 70,7 cent per liter.

In november 2021 heeft de vastgestelde maximale verkoopprijs voor benzine zijn hoogste punt bereikt. Onderstaande tabel 3.3.6.2 geeft een overzicht van de gemiddelde vastgestelde kleinhandelsprijzen van de aardolieproducten over de afgelopen 5 jaren.

Grafiek 3.3.6.1: Ontwikkeling kleinhandelsprijzen aardolieproducten 2021

Bron: DEZHI

Tabel 3.3.6.2: Gemiddelde kleinhandelsprijzen aardolieproducten 2017 tot en met 2021 (Afl.-cent/liter)

Jaar	Benzine	Gasolie	Kerosine
2017	180,8	147,7	135,0
2018	206,1	178,5	167,9
2019	202,7	176,5	163,5
2020	177,9	143,3	127,0
2021	223,3	182,0	161,3

Bron: DEZHI

Uit deze tabel blijkt dat de gemiddelde kleinhandelsprijzen van de benzine, gasolie en kerosine in 2021 aanzienlijk zijn toegenomen t.o.v. de gemiddelde kleinhandelsprijzen in 2020.

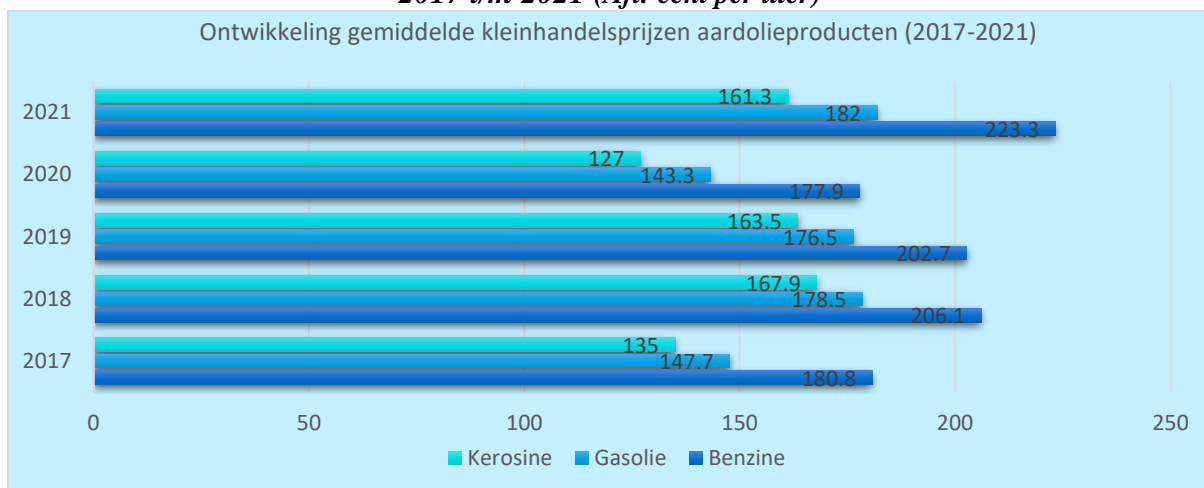
Daar voor het calculeren van de lokale verkoopprijzen voor aardolieproducten o.a. de postings van Gulf Coast, Waterbourne wordt gehanteerd, wordt voor de oorsprong van de stijgende verkoopprijzen naar de situatie in de VS gekeken. De combinatie van de stijgende vraag van de heropening van de VS met bevoorradingstekorten, zowel binnenlands als wereldwijd, heeft ervoor zorggedragen dat de prijzen van aardolieproducten in 2021 flink zijn gestegen. De volgende factoren hebben een rol gespeeld in de stijging van de aardolieprijzen.

- *Herstel van de vraag naar aardolieproducten.* Nu het einde van de pandemie nadert, herstelt de vraag naar olie. De economie begint zich te herstellen Het aanbod reageert niet zo snel en dat zet de prijzen dus onder druk. Tevens, in tegenstelling tot een jaar geleden, hebben de OPEC en Rusland onlangs besloten samen te werken door de

meeste huidige productieverlagingen te verlengen. Die beslissing stuurde de olieprijs fors omhoog en zal waarschijnlijk zorgen voor extra stijging van de benzineprijzen;

- *Verlies van raffinagecapaciteit.* Orkaan Ida vertraagde de Amerikaanse olieproductie en raffinage. Als de ruwe olie niet kan worden geraffineerd, zal de benzinevoorraad beginnen op te raken. Dat zal op zijn beurt de benzineprijzen doen stijgen. In september 2021 zorgde orkaan Ida dat een groot deel van de Amerikaanse olieboor- en raffinagecapaciteit in de Golf van Mexico werden stilgelegd;

Staafdiagram 3.3.6.1: Ontwikkeling gemiddelde kleinhandelsprijzen aardolieproducten 2017 t/m 2021 (Afl.-cent per liter)

Bron: DEZHI

Boven aangegeven staafdiagram geeft aan de ontwikkeling van de gemiddelde kleinhandelsprijzen van de voornoemde aardolieproducten over de periode 2017 tot en met 2021.

3.3.7 Kookgas (LPG)

De maximale verkoopprijs van het LPG-kookgas in cilinder van 100 lb. voor huishoudelijk gebruik wordt ingevolge de Prijzenverordening van overheidswege vastgesteld. Daarentegen wordt de verkoopprijs van het LPG-kookgas voor commercieel gebruik vooralsnog niet door de overheid gereguleerd. De vastgestelde verkoopprijs bedraagt Afl. 46,38 per cilinder van 100 lb. Deze verkoopprijs van het huishoudelijke LPG-kookgas wordt gesubsidieerd door zowel de verkoopprijs van de benzine als door het commerciële LPG-gas. Het maximale aantal cilinders 100 lb. LPG-kookgas voor huishoudelijk gebruik per jaar, dat tegen de vastgestelde verkoopprijzen worden afgeleverd, is volgens de Arugas 6 stuks.

Het LPG wordt sinds 2010 geïmporteerd door “Bonick Gas & Terminal Oil NV”, een filiaal van de Arugas Group.

3.4 overige werkzaamheden

3.4.1 verlenen invoervergunning

Ingevolge het “Landsbesluit invoervergunning goederen” (AB 1991 no. GT 18), mogen de daarin opgenomen goederen slechts met een invoervergunning worden ingevoerd. Deze zijn: rijst, thee, koffie (poederkoffie), babyvoeding/-melkpoeder, melkpoeder, spijsolie, margarine, roomboter, melk in blik, suiker, maïsmeel, aardappelen, peulvruchten (al dan niet verduurzaamd), vlees: gedroogd, gezouten of gerookt (al dan niet verduurzaamd), vis:

diepgevroren, bereid of verduurzaamd, groenten: diepgevroren, bereid of verduurzaamd, kip: diepgevroren en/of gekoeld, rundvlees; diepgevroren en/of gekoeld en medicijnen.

Voor het prijsbeleid zijn deze gegevens van belang aangezien de berekening en vaststelling van de maximale verkoopprijzen van de gereguleerde basisproducten op basis van deze gegevens geschieden. De invoervergunning wordt door de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie verleend. Sinds het begin van de COVID-19, wordt invoervergunning uitsluitend digitaal verleend per mail aan de klant. In 2021 werden 8717 invoervergunningen verleend.

3.4.2 Marktbescherming

In 2021 waren de lokale, kleine pluimveebedrijven niet in staat om aan de lokale vraag naar verse kippeneieren te voldoen, waardoor ontheffing van het invoerverbod werd verleend.

In 2021 werden 154 ontheffingen van het importverbod van kippeneieren verleend. Ontheffing werd verleend voor 4.276.560 dozijnen kippeneieren.

In 2020 werden 154 ontheffingen van het verbod verleend om kippeneieren te mogen importeren, hetgeen leidde aan de import van 4.133.400 dozijnen eieren.

In juli 2021 werden de hoeveelheid geïmporteerde kippeneieren verlaagd met 10%, op verzoek van de lokale pluimveehouders, die hun voorraad lokaal geproduceerd kippeneieren niet konden verkopen. Hoewel het lokaal geproduceerde kippenei het enige product dat nog marktbescherming geniet in de vorm van een invoerverbod is het niet de verantwoordelijkheid van de overheid om zorg te dragen voor het marketing gedeelte en de verkoop hiervan. Daarvoor moeten de pluimveehouders zelf voor zorgen.

Zolang het aanbod van lokaal geproduceerde kippeneieren nauwelijks aan de vraag kan voldoen, zal er ontheffing verleend worden voor het importeren van kippeneieren. Vooral gezien de goedkopere verkoopprijzen van geïmporteerde kippeneieren en gelet op de COVID-19 situatie waarbij de consument in zijn koopkracht achteruit is gegaan.

Uit een onderzoek naar de productie van de lokale pluimveebedrijven is gebleken dat deze gezamenlijk ongeveer 1630 dozijnen per dag was, hetgeen neerkwam op ongeveer 569.400 dozijnen per jaar. De lokale productie was t.o.v. 2020 fors gestegen met 40,2 %. In 2020 bedroeg de lokale productie ongeveer 1160 dozijn per dag, wat neerkwam op ongeveer 448.950 dozijn per jaar. In 2021 waren er 8 lokale pluimveebedrijven.

Uitgaande dat de lokale consumptie van verse kippeneieren gelijk is aan de lokale productie en de import, kan worden gesteld dat de totale consumptie in 2021 gelijk was aan 4.845.960 dozijnen per jaar, hetgeen een stijging was van 5,8 % t.o.v. 2020, waarin het totaal 4.582.350 dozijnen was.

De lokale productie in 2021 bedroeg 12,43 % van de totale vraag naar verse kippeneieren. Dit aandeel is gestegen t.o.v. 2020, toen de lokale productie 9,8% uitmaakte van de totale vraag.

De eerste helft van 2021 bleek de lokale productie kippeneieren te stijgen vergeleken met 2020, om vervolgens een daling in de productie te ervaren. Reden voor een daling in de productie is het stilleggen van productie van tweepluimveehouders.

Onderstaande tabel 3.4.2.1 geeft een overzicht van de lokaal geproduceerde kippeneieren, het aantal geïmporteerde en de totale consumptie van kippeneieren over de laatste 5 jaren.

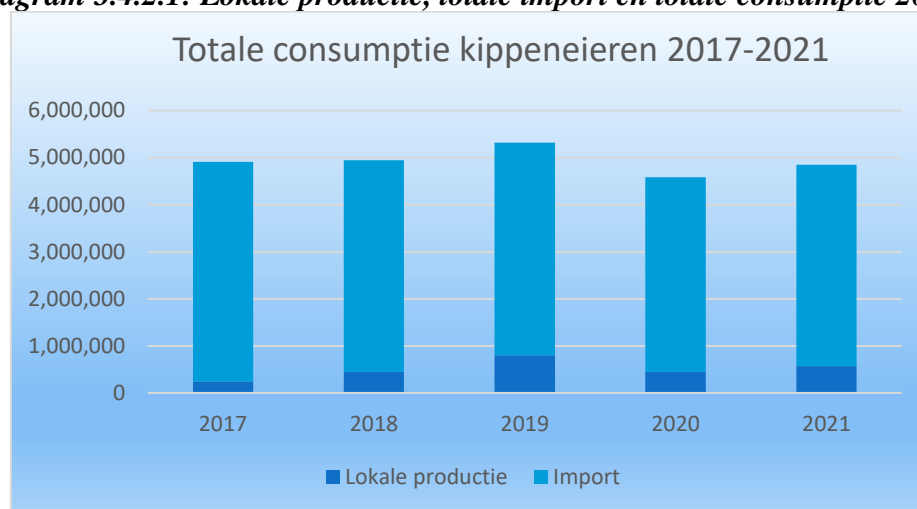
Tabel 3.4.2.1: Aantal lokaal geproduceerde en geïmporteerde kippeneieren, de totale consumptie en het percentage van de lokale producten t.o.v. de totale consumptie

	2017	2018	2019	2020	2021
Lokale productie	240,000	446,825	801,905	448,950	569,400
Import	4,671,300	4,495,800	4,514,100	4,133,400	4,276,560
Totale consumptie	4,911,300	4,942,625	5,316,005	4,582,350	4,845,960
% lokale productie	4.90%	9.00%	15.10%	9.80%	11.75%

Bron: DEZHI

Het vorenstaande wordt weergegeven in de volgende grafiek.

Staafdiagram 3.4.2.1: Lokale productie, totale import en totale consumptie 2016-2021

Bron: DEZHI

3.4.3 Winkelsluiting

Het winkelsluitingsbeleid luidt als volgt:

- Van maandag tot en met zaterdag van 6.00 uur tot 24.00 uur;
- Op zondagen en zondag gelijkgestelde dagen van 9.00 uur tot 22.00 uur;
- Op de ‘Dag van Arbeid’ mogen winkels niet voor het publiek open zijn.

Winkels hoeven geen verzoek ter ontheffing in te dienen om gedurende deze tijden open te mogen zijn voor het publiek

Reeds in 2018 werd de DWJZ opgedragen om de tijdvakken in artikel 2 van de Landsverordening winkelsluiting aan te passen/uit te breiden volgens dit huidige beleid. Deze wetswijziging werd in 2021 niet afgerond. Aangezien het hier om een begunstigende maatregel gaat, is de toepassing hiervan mogelijk.

Ter vermijden van agglomeratie wegens de COVID- 19 situatie werd besloten om op enige feestdagen in 2021 de winkels voor het publiek te sluiten. Deze waren ‘Dia di Betico’, ‘Dia di Himno y Bandera’, ‘Goede Vrijdag’ en ‘Pasen’. Voor de andere feestdagen werden de normale winkelsluitingstijden voor feestdagen toegepast.

DEZHI zal ontheffingen blijven verlenen aan een tal van convenience stores die ontheffing van de openingstijden conform het “Landsverordening winkelsluiting” krijgen van 24 uur. Aan het begin van het jaar hebben 8 convenience stores ontheffing verkregen wegens een MB.

3.4.4 Verzekering

De maximale bruto premies van de WA-verzekering motorrijtuigen worden ingevolge de Prijzenverordening vastgesteld. In 2016 werd het Landsbesluit aansprakelijkheidsverzekering motorrijtuigen voor het laatst aangepast. De premies van de overige soorten verzekeringen zijn vooralsnog vrij, waardoor de verzekeringsmaatschappijen de hoogte van hun eigen premies kunnen bepalen.

3.4.5 Mededingingswetgeving en Consumentenbescherming

De Landsverordening houdende regels inzake de mededinging van Aruba (hierna: mededingingsverordening) voorziet in spelregels voor eerlijke concurrentie en in de oprichting van de *Aruba Fair Trade Authority* (AFTA), een onafhankelijke mededingingsautoriteit met een ZBO-status. De mededingingsverordening is op 3 juli 2020 door de Staten van Aruba goedgekeurd (AB 2020 no. 103) en op 12 november 2020 is het landsbesluit houdende de inwerkingtreding van artikel 7.2 van de mededingingsverordening goedgekeurd (AB 2020 no. 173).

Het is de intentie om drie jaar na inwerkingtreding van de mededingingsverordening ook consumentenbescherming aan het takenpakket van de AFTA toe te voegen. Ook zijn er voornemens om de nog te ontwikkelen regulering van nutssectoren op Aruba op termijn onder te brengen bij de AFTA.

Ter uitvoeren van het onder E6 maatregel behorende tot het Landspakket Aruba, ter realiseren van economische hervormingen zoals overeengekomen tussen Nederland en Aruba, heeft Economisch Bureau Amsterdam in oktober 2021 het rapport *Ondernemers- en investeringsklimaat Aruba: verbeteringen, prioriteiten en implementatie* uitgebracht, met een implementatiebudget, waarop beroep wordt gedaan op de COHO ter financiering hiervan. Ter voorbereiding op het verzoek ter financiering heeft DEZHI, in samenwerking met DRH de functiebeschrijvingen en vacature opgesteld om zodanig de mogelijkheid te kweken om binnen de overheid personeel te werven voor het implementatietraject van de AFTA. Ook werd in december 2021 de begroting van AFTA 2023 opgesteld om op die manier de kans ter financiering door de COHO te vergroten.

3.4.6 uitvoerverbod op koper en koperhoudende voorwerpen

Het landsbesluit uitvoerverbod koper en koperhoudende voorwerpen (18 december 2014 No.77) verbiedt de uitvoer van koper en koperhoudende materialen. Door middel van een uitvoerverbod op koper en koperhoudende voorwerpen wordt er gestreefd om de verhandelbaarheid van dergelijke voorwerpen tegen te gaan.

Het proces ter verlening van ontheffing op het koperverbod begint met het inleveren van de nodige vereiste documenten bij de DEZHI. Deze zijn als volgt: een verzoekbrief, een uittreksel uit het handelsregister, kopie van een geldige vestigingsvergunning, een beschrijving van de feitelijke activiteiten van de aanvrager, in het bijzonder die welke betrekking hebben op de inkoop en de uitvoer van de zaken en een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG). Indien de verzoeker alle documenten in orde heeft, gaat het verzoek via de BID naar het bureau van de minister van Economische zaken ter goedkeuring en ondertekening van de Ministeriele Beschikking (MB) door de minister. Zodra de MB ondertekend is ontvangt de metaalopkoper via de BID zijn MB en kan vervolgens de goederen uitvoeren onder toezicht van de Douane.

In 2020 werden 5 ontheffingen van het uitvoerverbod van koper verleend. In 2020 waren er

ook 5 ontheffingen. Sinds de importstop in 2018 vanuit Venezuela van o.a. koper en koperhoudende materialen, zijn de hoeveelheid ontheffingen gedaald. In totaal waren er 3 koperhandelaren die ontheffing ten uitvoer van koper hebben verzocht voor 2021.

3.4.7 Contingency plan supply chain

Naar aanleiding van verschillende lokaal en internationaal gepubliceerde artikelen omtrent de onregelmatigheden, vertragingen en prijsstijgingen in de toeleveringsketen van voedsel en non-food producten, heeft DEZHI de lokale groothandelaren die zich voornamelijk bezighouden met de import van levensmiddelen in 2021 tweemaal benaderd, om zodanig van hun te horen wat hun ervaring hiermee zijn. In 2021 van de COVID-19 pandemie heeft DEZHI de nota 'Effecten van het coronavirus op het toeleveringsketen op Aruba' uitgebracht waarbij nagegaan werd in hoeverre de groothandelaren rekening hadden gehouden met het risico van een uitbraak van het coronavirus op de continuïteit van het levensmiddelen aanbod op het eiland. Ook in december 2021 werd een update gegeven op de eerdere nota. COVID-19 heeft een impact gehad op de algehele toeleveringsketen van voedsel en non-food producten, van akker tot consument. Er zijn meerdere factoren die simultaan de toeleveringsketen naar Aruba belemmeren op het moment, zoals de logistiek, vraag en aanbod van grondstoffen en producten, verlaagde productiecapaciteit, stijging van de aardolieprijzen en de sociale onrust in Colombia. Al deze factoren duiden aan op prijsstijging van voedsel en non-food producten. De lokale groothandelaren hebben hun zorgen hierover geuit en individueel aangegeven hoe ze deze problemen zullen gaan aanpakken.

4 Economisch Beleid en Onderzoek

4.1. Doelstelling

Het onderzoeken, formuleren, ontwikkelen, analyseren en advisering betreffende het nationale duurzame sociaaleconomische beleid.

4.2 Taken

De sectie Economisch Beleid en Onderzoek heeft de volgende taken:

- Het analyseren op verschillende manieren sociaaleconomische beleidsvoorstellen en het evalueren van de effecten van reeds ingevoerd beleid.
- Het evalueren van de mogelijke effecten van voorgestelde nieuwe beleidsvoornemens op verschillende terreinen op hun gevolgen, efficiëntie en effectiviteit en adviseert de minister ter zake.
- Het verrichten van onderzoek op een groot aantal andere terreinen zoals o.a. op de economische effecten van globalisering, onderwijs, vergrijzing, zorg, economische ontwikkeling en marktwerking.
- Het analyseren en adviseren over de gevolgen van activiteiten en investeringen in de particuliere sector en hun gevolgen op de Arubaanse economie.
- De verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling en bijhouden van het macro-economische model MARUBA en het produceren van de economische prognoses van de Arubaanse economie.
- Het jaarlijks publiceren van prognoses in de “Economic Outlook”.
- In het kader van de SDG’s bijdragen aan de analyse en monitoring van de targets en indicatoren en verricht de nodige onderzoeken.

4.3 Economische prognoses en ramingen

De Aruba “Economic Outlook” wordt jaarlijks sinds 2007 opgesteld. Deze publicatie geeft de belangrijkste actuele internationale en Arubaanse economische ontwikkelingen weer en bevat ook een economische vooruitblik namelijk de economische projecties. Het macro-economisch model MARUBA wordt gebruikt voor het maken van deze economische projecties. Actuele internationale en Arubaanse economische ontwikkelingen dienen als input bij het maken van deze projecties. Ook vindt herziening van het betreffende jaar op basis van actuele beschikbare informatie.

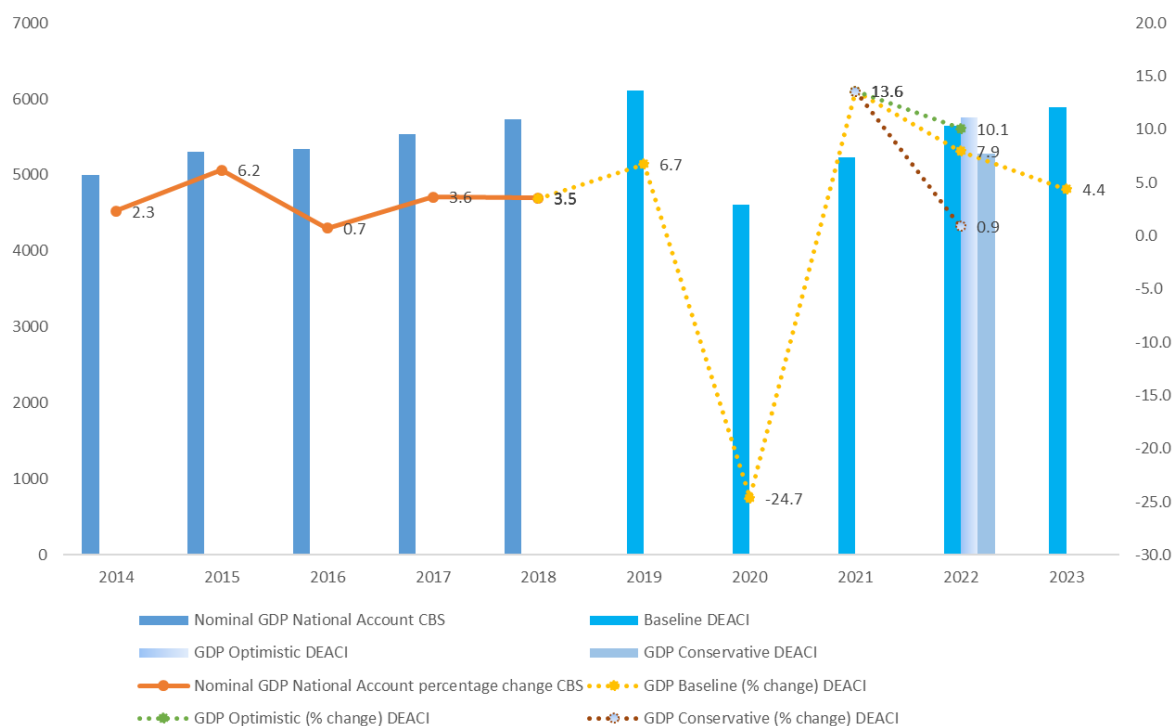
Twee belangrijke klanten zijn de Directie Financiën en de DIMP. Deze twee overheidsdepartementen gebruiken deze cijfers om de begroting op te stellen.

Zoals elk jaar gepland zijn er in 2021 twee officiële publicaties met prognoses voor de middellange termijn gepubliceerd. Op 28 mei 2021 is een Economic Outlook 2021-2023 verschenen. Het betreft een herziening van de projecties voor de jaren 2020 en 2021 en nieuwe prognoses voor de jaren 2022 en 2023. Vervolgens is op 29 oktober 2021 een tweede publicatie gepubliceerd, genaamd Economic Outlook 2021-2023, waarin de eerdere prognoses voor 2021-2023 zijn geactualiseerd. Deze twee publicaties zijn voorgelegd aan de Minister.

Naast deze prognoses maakt DEZHI op basis van ingediende scenario’s door ATA ook een aantal prognoses voor hun intern gebruik.

Hieronder vindt u een grafiek met de economische ontwikkeling voor land Aruba van de laatst gepubliceerde Economic Outlook 2021-2023 van oktober 2021.

Graph 1: Percentage growth of Nominal GDP for the years 2014 until 2023- with scenarios in 2022

Na een periode van nadelige gevolgen voor de economie door de COVID-19 pandemie is duidelijk te zien dat de economie aan het herstellen is, primair door de positieve ontwikkelingen in de toeristische sector.

4.4 MARUBA-model

Het MARUBA-model is gebaseerd op de nationale rekeningen en weerspiegelt het functioneren van de Arubaanse economie, die wordt gebruikt om de economische ontwikkelingen van het eiland te voorspellen. Het MARUBA-model illustreert de onderlinge samenhang tussen verschillende macro-economische variabelen en bootst daarmee de Arubaanse economie na.

Het macromodel MARUBA is een belangrijk instrument in de dagelijkse werk van de afdeling. Het herziene MARUBA-model heeft het mogelijk gemaakt om maandelijks data te reviseren en met herziene prognoses te komen ten aanzien van de lokale en internationale ontwikkelingen op de Arubaanse economie.

Naast het invoeren van gegevens in het model, zijn er verschillende ondersteunde werkzaamheden in 2021 uitgevoerd m.b.t. de uitkomsten van het model. Zo staat meerdere malen per jaar vergaderingen gepland met de Commissie Macro Model, waarin diverse kernstakeholders zitting hebben zoals ATA, SER, DAO, CBS, CBA, SVB en sinds dit jaar AHATA en AAA-zitting hebben als toehoorder. Deze CMM-vergadering wordt geleid door de DEZHI. Aan het begin- en de helft van het jaar presenteren alle leden de laatste ontwikkelingen in hun specifieke sector. Dit wordt waar mogelijk ondersteund door data.

Vervolgens worden twee keer per jaar de voorlopige resultaten aan het CMM gepresenteerd en nadat de feedback is verwerkt, worden de definitieve resultaten gepresenteerd in twee andere bijeenkomsten. Naast het organiseren van de CMM-bijeenkomst zijn tegelijkertijd ook interviews gehouden met stakeholders uit het bedrijfsleven. De doelstellingen van deze interviews zijn om erachter te komen wat de private sector denkt over de economie van het land Aruba en om informatie te verzamelen over alle mogelijke investeringen. De informatie die via het interview wordt verkregen, wordt gedocumenteerd en geeft inzicht in de laatste ontwikkelingen.

Een belangrijke activiteit tenslotte is ook de investeringslijst die ook door de afdeling wordt bijgehouden. Deze investeringslijst is tevens een databestand in een Excelsheet. In dit investeringsdocument ziet u in één oogopslag alle investeringen die per jaar zijn uitgekeerd. Dit wordt ook gedurende het jaar geactualiseerd door informatie in te winnen bij derden. De investeringen worden jaarlijks berekend en worden gebruikt als belangrijke input voor de Ad Hoc Investering in het MARUBA-model.

Zo staat begin 2022 de eerste CMM-bijeenkomst gepland, waarbij elk CMM-lid een overzicht geeft van de laatste ontwikkelingen in hun vakgebied (sector) en wat zij zien in het komende jaar(en). Het doel is om belanghebbenden vanaf het begin te betrekken voordat de aannames en scenario's voor de herziene Economic Outlook, gepland voor april 2022, worden gemaakt.

4.5 Economische Impact Analyse

In April 2022 benaderde de Port City Oranjestad het DEACI met het verzoek om de economische impact van de Port City Oranjestad op de Arubaanse economie te analyseren. DEACI heeft een analyse gemaakt. De beschikbaarheid van duidelijke investeringsplannen met concrete cijfers van geïnteresseerde partijen ontbreken, maar met behulp van informatie van de adviseur uit Nederland en het businessplan het Port City Oranjestad is een economisch impactanalyse gemaakt. Gezien de omvang van dit project en de beperkte mankracht staat het afronden van dit document gepland voor begin 2022. Het definitieve document zal worden overhandigd aan de Minister.

4.6 Onderzoeken en rapporten

Gezien de hoeveelheid werkzaamheden in verband met de MARUBA, en de beperkte mankracht in de afdeling was weer veel tijd in prognoses en ramingen en het MARUBA-model gegaan waarbij dit jaar weinig ruimte voor onderzoek is geweest. Een onderzoek die echter prioriteit had en afgerond is, was de studie van de “schaduweconomie” (informele economie) op Aruba. De overheid heeft het DEACI gevraagd om de omvang hiervan te onderzoeken en de implicaties voor beleidsanalyses in te schatten.

In 2021 was de studie van de “schaduweconomie” (informele economie) op Aruba voortgezet. In augustus 2021 was het onderzoek gebaseerd op de Currency Demand Approach (CDA) afgerond en werd een paper ingediend ter publicatie in een wetenschappelijk blad. Een beleidsnota werd aangeboden aan de Minister in december 2021. Het Multiple Indicators Multiple Causes (MIMIC) gedeelte van het onderzoek is in september 2021 gestart en is inmiddels afgerond in februari 2022. In februari 2022 was Dr. Schneider op bezoek in Aruba om de bevindingen te presenteren.

4.7 Stagiaire werkzaamheden

In 2021 is geen gebruik gemaakt van stagiaires

4.8 Deelname diverse commissies

Gedurende 2021 vertegenwoordigden de medewerkers van deze afdeling de Directie in de volgende commissies:

- Commissie Macro Model, voorzitterschap;
- De SDG Indicatoren Werkgroep (IWG);
- Coördinatiecommissie (CBA);
- Gender Steering Commissie Aruba

4.9 Deelname cursus en dienstreis

In 2021 zijn er geen dienstreizen georganiseerd vanwege het beperkte budget van land Aruba en reisrestricties als gevolg van de COVID-19 pandemie. Wel hebben twee van de medewerkers in 2021, diverse cursussen gevolgd als onderdeel van de project “Capacity building for the implementation of the Sustainable Development Goals (SDG)” op Aruba. Twee medewerkers van de afdeling hebben het Aruba Certification Program gevolgd en alle medewerkers hebben de cursussen gevolgd die door de ITP Caribbean Information Technology Partners is aangeboden over Cybersecurity.

In maart 2021 verleende CARTAC technische ondersteuning aan het team dat de middellange termijn prognoses van MARUBA beoordeelde. Dit droeg ook bij aan de kennis van ons team. Tot slot werd op 22 juni 2021 de cursus “Fundamental of Macro Economics, gegeven op het EdX-platform door de Universidad Calos III de Madrid, en is afgerond door een medewerker van de afdeling.

5 Buitenlandse Economische Betrekkingen en Business Development

5.1 Doelstelling en taken

De doelstelling van de afdeling is in de eerste plaats het uitbrengen van advies betreffende de internationale economische ontwikkelingen en de invloed hiervan op de Arubaanse economie, in het bijzonder wat betreft handelsverdragen, handelspolitiek en integratieprocessen. Verder is de afdeling verantwoordelijk voor het formuleren van beleid en ontwikkelt ze strategieën ter bevordering van ondernemerschap, export, investeringen, innovatie en diversificatie. Zo wordt gewerkt naar het scheppen van een level-playing field en de ondersteuning van een gunstig vestigingsklimaat voor het MKB en investeerders op Aruba, alsmede voor de Arubaanse export.

De afdeling BEB/BD wenst de DEZHI te ondersteunen om een onmisbare partner te zijn in het Arubaanse ondernemerschap; en in de internationale handel en investering. Zo werken we toe naar een sterke concurrentiepositie van de Arubaanse ondernemer in een level playing field, zowel lokaal als internationaal.

Om deze te kunnen bereiken, voert de afdeling de volgende taken uit:

- Het volgen van de ontwikkelingen bij regionale en internationale organisaties teneinde de economische belangen van Aruba te behartigen. Deze organisaties zijn onder meer de Economic Commission for Latin America and the Caribbean (ECLAC), de Caribbean Development Cooperation Committee (CDCC), de Association of Caribbean States (ACS), de World Trade Organization (WTO), Caribbean Association of Investment Promotion Agencies (CAIPA) en de Government Procurement Act (GPA);
- Het volgen van de ontwikkelingen binnen de Europese Unie op het gebied van commerciële en andere samenwerkingsgebieden;
- Het bijwonen van conferenties, seminars, workshops en sub regionale activiteiten m.b.t. bovengenoemde instellingen;
- Het voorbereiden van en het participeren in handels- en investeringsbevordering missies;
- Het bijstaan van buitenlandse handelsmissies;
- Het deelnemen aan interdepartementale en private werkgroepen op het gebied van handel- en investeringsbevordering;
- Het belast zijn met aangelegenheden inzake het bevorderen van de export op Aruba door het opstellen van beleidsadviezen met betrekking tot het bevorderen van de export, het begeleiden van potentiële exporteurs en exportpromotie;
- Het doen van onderzoek op ontwikkelingen van de export op Aruba, het evalueren en aanpassen van het beleid;
- Het opstellen van materiaal ter ondersteuning van exporteurs;
- Het deelnemen aan interdepartementale werkgroepen en commissies op het gebied van investeringsstrategie;
- Het bijwonen van conferenties, seminars, workshops en sub-regionale activiteiten op het gebied van investeringsstrategie;
- Het doen van onderzoek op ontwikkeling van de Promising Sectors, het evalueren en aanpassen van het beleid;
- Het bijstaan in het proces om het ondernemersklimaat aantrekkelijker te maken ter bevordering van het ondernemerschap en diversificatie;

- Het coördineren van partnerschappen met als doel de bevordering van het MKB, de export en de buitenlandse investeringen;
- Het bijwonen van conferenties, seminars, workshops naar aanleiding van de partnerschappen;
- Het uitvoeren van alle werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor het behalen van de doelstelling van de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie in het algemeen en van de afdeling Buitenlandse Economische Betrekkingen, Idea, Exprodesk en ARINA in het bijzonder.

5.2 Stand van zaken wat betreft het afdelingspersoneel

De afdeling heeft in 2021 geen nieuwe medewerker bijgekregen. In 2020 heeft de Ministerraad besloten om ARINA onder te brengen bij de DEZHI. Hierdoor zijn de werkzaamheden van ARINA wederom onderdeel van de taken van de afdeling. In mei van 2021 heeft de DEZHI en ARINA zich officieel gepresenteerd tijdens het Aruba Investment Summit.

Alle medewerkers van de afdeling hebben het proces in het kader van het uitvoeren van de Operationele Plan doorlopen. In januari 2021 vonden de gesprekken plaats om de Individuele Doelen van elke medewerker voor het jaar 2021 aan te geven. In December 2021 vonden uiteindelijk de laatste functioneringsgesprekken plaats.

De twee studenten van de FEF bij de Universiteit van Aruba die in 2020 hun afstudeerstage bij onze afdeling hebben aangevangen, zijn in 2021 afgestudeerd. De studenten zijn Jaython Odor en Alexandra Geerman. Mw. Alexandra Geerman heeft een onderzoek gedaan over de toegankelijkheid van de e-commerce op Aruba voor visueel beperkten. Dhr. Jaython Odor heeft de dienstverlening van IDEA vergeleken met de (nieuwe) behoeften van de ondernemer. De Covid-pandemie heeft parten gespeeld in hun afstudeerstage door hen te bemoeilijken full-time bij de DEZHI aanwezig te zijn. Dit werkte negatief. Jaython was een tijdje gedemotiveerd en was niet beschikbaar voor feedback. Hij heeft dit echter met succes overkomen en heeft een mooie scriptie geschreven en een goede verdediging verricht. Alexandra was een apart geval, omdat ze met meerdere beperkingen kampt, onder andere blindheid. Ze was vaak ziek en zwak. Maar ze was elke maandag beschikbaar voor de feedbacksessie. Hoewel ze heel veel uitdagingen ondervond is ze half December 2022 afgestudeerd met een informatieve scriptie en een uitstekende verdediging.

5.3 Sectie Buitenlandse Economische Betrekkingen

5.3.1. Associatie met de Europese Unie

De bepalingen van het LGO-besluit zijn bedoeld om de duurzame ontwikkeling van de LGO te bevorderen. De samenwerking is tot dusver gefinancierd uit het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF), het financieringsinstrument dat ook wordt gebruikt voor de ontwikkelingssamenwerking met de ACS-staten. Dit dossier is zeer relevant voor de afdeling Buitenlandse Economische Betrekkingen en Business Development door de doelstellingen die worden genoemd in de samenwerking tussen de Unie en de LGO inzake handel en handelsgerelateerde aangelegenheden.

De algemene doelstellingen van de samenwerking tussen de Unie en de LGO inzake handel en handelsgerelateerde aangelegenheden zijn:

- bevordering van de economische en sociale ontwikkeling van de LGO door nauwe economische betrekkingen met de gehele Unie tot stand te brengen;
- bevordering van de daadwerkelijke integratie van de LGO in de regionale en mondiale economie door de ontwikkeling van de handel in goederen en diensten;
- ondersteuning van de LGO bij het creëren van een gunstig investeringsklimaat om de sociale en economische ontwikkeling te stimuleren;
- stimulering van de stabiliteit, integriteit en transparantie van het mondiale financiële systeem en van goed bestuur op fiscaal gebied;
- steun voor de diversificatie van de economieën van de LGO;
- ondersteuning van het vermogen van de LGO om beleid te formuleren en uit te voeren dat nodig is om de handel in goederen en diensten te ontwikkelen;
- ondersteuning van de export- en handelscapaciteit van de LGO;
- ondersteuning van de LGO bij de inspanningen om de lokale wetgeving waar nodig af te stemmen op de EU-wetgeving;
- het aan de LGO bieden van mogelijkheden voor doelgerichte samenwerking en dialoog met de Unie over handel en handelsgerelateerde aangelegenheden.

Op 14 juni 2018 werd het “Voorstel voor een besluit van de Raad inzake de associatie van de landen en gebieden overzee met de Europese Unie, met inbegrip van de betrekkingen tussen de Europese Unie enerzijds en Groenland en het Koninkrijk Denemarken anderzijds” (voorstel LGO-besluit) door de Europese Commissie (Commissie) aangenomen. Het betreft een wetgevingsvoorstel van de Commissie, waarover de Raad van Ministers (Raad), na het Europees Parlement te hebben geraadpleegd, een besluit zou nemen. Deze door artikel 203 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU) voorgeschreven bijzondere wetgevingsprocedure zou uiteindelijk moeten leiden tot een nieuw LGO-besluit.

Op vrijdag 5 oktober 2021 heeft de Europese Raad het nieuwe LGO-besluit goedgekeurd. Het LGO-besluit 2021 heeft tot doel de economische en sociale ontwikkeling van de LGO te bevorderen en nauwe economische betrekkingen tussen hen en de Europese Unie als geheel tot stand te brengen.

Het nieuwe besluit brengt met zich mee dat 500 miljoen euro voor de periode 2021-2027 zal worden vrijgemaakt in het kader van het aanmoedigen en bevorderen van de samenwerking van de Europese Unie met de LGO, alsmede het aanpakken van de grote uitdagingen waarmee zij worden geconfronteerd en de verwezenlijking van de Sustainable Development Goals (SDG's).

5.3.2 Het 'Registered Exporters System' van de Europese Unie (REX)

Het REX-systeem is een systeem ter certificering van de origine van goederen in het stelsel van algemene tariefpreferenties van de Gemeenschap (GSP) waaronder de LGO-regeling valt. Het REX-systeem is een nieuw systeem waarin exporteurs zich moeten registreren als 'registered exporters' en vervolgens zelf hun certificering doen in plaats van de overheidsinstanties. Het REX-systeem is van toepassing sinds 1 januari 2017. Voor de LGO geldt dit systeem sinds 1 januari 2020.

In 2021 heeft de afdeling, middels de unit Exprodesk, er voor zorggedragen dat exporteurs die zich op de Europese markt willen richten en die in dit kader op zoek zijn naar informatie, bekend worden gemaakt met dit systeem, althans wordt de ontbrekende kennis hierover door de unit aangevuld.

Om de bewustwording met betrekking tot het REX-systeem te bevorderen onder Arubaanse exporteurs organiseert Exprodesk in samenwerking met de Douane webinarsessies waarin zeer gedetailleerd op het REX-systeem wordt ingegaan. De afdeling ondersteunt op deze wijze de exporteur met relevante kennis over dit systeem, zodat hij/zij efficiënter en met tariefpreferenties zal kunnen exporteren naar de EU.

5.3.3. CBTPA

De Caribbean Basin Trade Partnership Act (CBTPA) is een Amerikaans initiatief dat preferentiële behandeling geeft aan landen die op de Caribbean Basin Initiative (CBI)-lijst staan en die aan de vereisten van de CBTPA voldoen. De CBTPA verschaft de gelegenheid om specifieke textielproducten invoerrechtsvrij te exporteren naar de Verenigde Staten. De regeling had een looptijd tot 1 oktober 2020, maar is verlengd. De prolongatie brengt met zich mee dat de regeling op 30 september 2030 zal verlopen. De CBTPA is van belang voor de exportpromotie, welke wordt bevorderd door de exportpromotie-unit van DEZHI, Exprodesk. Hierdoor is het van belang dat Aruba partij wordt van de CBTPA, hetgeen al geldt voor de CBERA. In dit verband worden de ontwikkelingen door DEZHI nauwgezet gevolgd en wordt contact onderhouden met de gevolmachtigde minister van Aruba in Washington alsmede met de Douane van Aruba. Dit vindt plaats in het kader van de implementatie van de voorwaarden die de CBTPA stelt om in aanmerking te komen voor de status van CBTPA-begunstigd land. In 2021 is dit proces steeds gaande. De Douane van Aruba heeft in deze een leidende rol. Aruba zal pas, nadat het proces is afgerond en door de aangewezen Amerikaanse instanties geschikt is bevonden om als begunstigd land te worden aangemerkt, gebruik kunnen maken van de handelsvoordelen die de CBTPA biedt

5.3.4. U.S. Marine Mammal Protection Act

Het Ministerie van Visserij in de Verenigde Staten (NOAA Fisheries) heeft Aruba benaderd om inzicht te krijgen in de export van vissen en schelpdieren naar de VS. De VS heeft namelijk een wet aangenomen dat de "by-catch" bij het vissen moet minimaliseren. Zo dienen bij commerciële visserij stappen ondernomen te worden, zodat dolfijnen en andere zoogdieren niet doodgaan bij het vangen van specifiek vissen en/of schelpdieren.

De Directie Economische Zaken, Handel en Industrie heeft dit dossier opgepakt samen met het CBS. Het CBS rapporteert eventuele exportcijfers en de DEZHI spreekt de exporteur toe om te informeren over de verplichting om eventuele export van vis en/of schelpdieren inzichtelijk te maken voor de VS. De VS kan op basis van de gegeven informatie, nadere informatie opvragen op het manier van vissen om na te gaan dat geen "by-catch" hieraan lijdt.

Op Aruba is het vooral van belang te zorgen dat de export van producten uit de aquacultuur mogelijk blijft. Doordat de bedrijven nog niet operationeel zijn, kon in 2021 geen informatie gedeeld worden met de Amerikaanse autoriteiten. De DEZHI blijft de ontwikkeling binnen de aquacultuur in de gaten houden om te blijven zorgen dat de export naar de VS mogelijk blijft.

5.3.5. International Oil Pollution Compensation Fund

De Directie Economische Zaken, Handel en Industrie dient jaarlijks volgens de International Oil Pollution Compensation Fund 1992, waarvan Aruba deel uitmaakt, het aantal geraffineerde olievaten door de lokale raffinaderij te rapporteren. Deze Compensatie Fonds is opgericht om lidstaten te compenseren bij een mogelijke “oil spill”. Begin 2021 zijn de gegevens van 2020 opgestuurd. Het RDA is nu het contactpersoon van de DEZHI om aan de verplichtingen van de IOPC te voldoen.

5.3.6 Government Procurement Act

De statistische informatie aangaande overheidsaanbestedingen over de jaren 2015, 2016, 2017, 2018 en 2019 dient te worden gerapporteerd aan het Comité voor overheidsopdrachten (het Comité). Omdat er geen centraal aanbestedingsregister op Aruba bestaat zijn de data niet makkelijk te verzamelen. Er zijn in 2018 besprekingen gevoerd met de Directie Financiën om een deel van de aanbestedingen over voornoemde jaren te vergaren, echter zijn onderhandse aanbestedingen en uit de hand gegunde aanbestedingen meestal niet te achterhalen. Kort samengevat kan de juistheid en volledigheid van de beschikbare informatie niet worden geverifieerd.

Als structurele oplossing voor de onmogelijkheid om conform de vereisten van het verdrag te rapporteren, alsook om het nationaal (elektronisch) overheidsaanbestedingsregister te verwezenlijken heeft Aruba technische bijstand verzocht bij de WTO.

In dit kader vonden op 10 en 11 februari 2020 de door DEZHI, in samenwerking met de WTO en de European Bank for Reconstruction and Development (EBRD), georganiseerde GPA-seminars plaats.

Tijdens de seminars werd diepgaand op de problematiek ingegaan en werden structurele oplossingen aangedragen voor de volgende knelpunten bij de uitvoering van de GPA.

In conformiteit met de GPA zorgdragen dat:

- de drempelwaarden worden berekend en worden gerapporteerd;
- een nationaal (digitaal) overheidsaanbestedingsregister zal worden opgezet en dat de relevante data zullen worden vergaard en geadministreerd;
- de overheidsaanbestedingen zullen worden gerapporteerd.

Met betrekking tot het naleven van bovengenoemde verplichtingen van het verdrag in 2021 kan de afdeling BEB het volgende melden.

Aruba heeft aan haar verplichtingen met betrekking tot de correcte berekening van de GPA-drempelwaarden voor de periode 2022-2023, alsmede de verplichtingen ten aanzien van het rapporteren aan het Comité van genoemde drempelwaarden voldaan.

In dit verband heeft DEZHI door middel van de afdeling BEB per telefoon en e-mail onder de aandacht van alle instanties die op ANNEX 1 van de GPA vermeld staan gebracht dat bij

overschrijding van de drempelwaarden internationaal moet worden aanbesteed en heeft zij verzocht om met betrekking tot bedoelde aanbestedingen die in de periode 2015-2018 hebben plaatsgevonden de in artikel XVI lid 4 GPA vermelde vereiste informatie aan DEZHI te doen toekomen. Gebleken is dat van alle instanties die op genoemde ANNEX vermeld staan enkel IMSAN mogelijkwerwijs 1 internationale aanbesteding heeft gehad. Door DEZHI is verzocht of IMSAN kon bevestigen dat een internationale aanbesteding gedurende de periode 2014-2018 had plaatsgevonden. IMSAN heeft niet op dit verzoek gereageerd, ook niet nadat in dit verband werd gerappelleerd. Derhalve zijn de door DEZHI van de Directie Financiën ontvangen gegevens met betrekking tot overheidsaanbestedingen over de periode 2015-2018 ongewijzigd gebleven.

Het CBS zal verzocht worden ingevolge bovenbedoelde gegevens de rapportages voor de periode 2015-2018 te concipiëren.

Door de COVID 19 en de financiële crisis is het CBS genoodzaakt geweest andere prioriteiten te stellen en is zij in 2021 niet aan toe gekomen om de rapportages op te stellen. De hoge werkdruk alsmede een tekort aan mankracht spelen hierbij een rol. Ook zijn het CBS en de Directie Financiën, om bovengenoemde redenen, vooralsnog niet aan toegekomen om afspraken te maken over welk internationaal erkend classificatiesysteem van toepassing zal zijn bij de verwerking en rapportage van de overheidsaanbestedingsstatistieken. Dat overheidsaanbestedingsstatistieken overeenkomstig een internationaal erkend classificatiesysteem dienen te worden verwerkt en gerapporteerd is een vereiste op grond van artikel XVI lid 4 GPA.

De onmogelijkheid voor Aruba om aan haar verdragsverplichting te voldoen om overheidsaanbestedingen bij het Comité te rapporteren, heeft ertoe geleid dat begin 2021 het GPA-Secretariaat heeft gerappelleerd met betrekking tot de niet-nakoming van de verplichting tot het rapporteren van statistische gegevens aangaande overheidsaanbestedingen en drempelwaarden.

In dit kader is door de afdeling een instructie opgesteld, waarin door tussenkomst van de Permanente Vertegenwoordiging in Geneve (PV) -kort samengevat- aan het Comité wordt medegedeeld dat Aruba met betrekking tot de drempelwaarden voor de periode 2020-2021 aan haar verplichting had voldaan en met betrekking tot het rapporteren van de drempelwaarden voor de periode 1996-1999 het nieuwe GPA-verdrag dit niet verplicht. Ook werd aan het Comité uitgelegd dat om bovengenoemde redenen het vooralsnog niet gelukt is om aanbestedingsgegevens voor de periode 2015 tot en met 2018 te rapporteren, maar dat voor dit probleem op ambtelijk en ministerieel niveau naar een oplossing wordt gezocht.

Doordat er een impasse was ontstaan met betrekking tot het voorzitterschap van het Comité, werden tot op heden geen formele GPA-vergaderingen meer gehouden en is derhalve het standpunt van Aruba met betrekking tot het rappel van het Secretariaat vooralsnog niet aan het Comité toegelicht.

Tot slot kan ten aanzien van het opzetten van een aanbestedingsregister worden medegedeeld dat de Directie Financiën, die belast is met het opzetten van het register, de afloop van het wetgevingstraject van een nieuw landsbesluit, welk besluit het “landsbesluit openbare aanbestedingen” zal vervangen, afwacht alvorens stappen te ondernemen om een nationaal aanbestedingsregister op te zetten omdat bedoeld register in het nieuwe landsbesluit zal worden

uitgewerkt en de Directie Financiën niet wenst vooruit te lopen op het nieuwe landsbesluit en het risico te lopen dat het eindproduct niet aan de wettelijke vereisten voldoet.

5.3.7 Landenpakket E6

De directeur van de DEZHI is lid van de begeleidingscommissie voor het thema E “Economische Hervormingen” en in dit kader ondersteunt de directeur het proces voor E1, E3, E4 en E6. De directeur fungeert tevens als projectleider van E6 en monitort de voortgang van E6. De afdeling BEB heeft hierbij de directeur bijgestaan in de eerste fase van het ontwerp van het plan van aanpak en evaluatie van de offertes voor het contracteren van de consultant voor E6. Het rapport “Het bevorderen van het ondernemings- en investeringsklimaat” is op 10 november 2021 opgeleverd door de consultants Economisch Bureau Amsterdam. Het rapport is op 15 februari 2022 gepubliceerd. De doelstelling van de projectgroep voor E6, bestaande uit vertegenwoordigers van de Nederlandse en Arubaanse regering, was om zorg te dragen dat aanbevelingen naar voren zouden komen met betrekking tot het verbeteren van de “Ease of doing business” op Aruba. Het Landenpakket heeft namelijk als voornemens om onder andere het ondernemings- en investeringsklimaat op Aruba te verbeteren. Deze samenwerking heeft geleid in het bovengenoemde rapport waarin aanbevelingen naar voren zijn gekomen ten aanzien van het wettelijk kader dat herzien dient te worden, het vergunningstraject dat versimpelt en versoepelt dient te worden, de Mededingingsautoriteit dat in het leven dient te worden geroepen en ten slotte het bankieren, met name het openen van een bankrekening, dat efficiënt en toegankelijker dient te worden.

5.3.8 Diverse werkzaamheden

Werkzaamheden van uiteenlopende aard werden verricht zoals:

- Het verschaffen van inlichtingen;
- Het deelnemen aan vergaderingen en projecten in het kader van de Experts Working Group voor de implementatie van de Sustainable Development Goals.
- Het samenwerken met Futura inzake de implementatie van het Masterplan.
- Het verrichten van diverse voorbereidende werkzaamheden.

5.4 Sectie Business Development: Iniciativa pa Desaroyo di Empresa Arubano (Idea)

5.4.1 Inleiding Idea

De visie “een duurzame economische ontwikkeling” is de leidraad voor de werkzaamheden van Idea.

Om deze visie te kunnen bereiken werd Idea in 2012 opgericht. Idea is er om de feitelijke en potentiële ondernemers te ondersteunen en begeleiden met de nodige informatie voor een succesvolle onderneming. Idea ressorteert onder de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI), afdeling Buitenlandse Economische Betrekkingen (BEB) en Business Development.

Met Idea als het MSME Center zal de regering, door middel van dit kenniscentrum, aan de behoeften van huidige en potentiële ondernemers voldoen. Daarnaast wordt ook ondersteuning en begeleiding gegeven aan ondernemers die vaak met problemen geconfronteerd worden op gebieden zoals:

- beschikbaarheid van krediet;
- gebrek aan technologie en marketing;
- onvoldoende kennis van bestaande wetten en regelingen;
- overige belangrijke onderwerpen.

Gedurende de jaren heeft Idea een goed netwerk gecreëerd met de Kamer van Koophandel, Aruba Investment Bank, Freezone Aruba N.V., Fundacion Desaroyo Comunitario, Telefon Pa Hubentud, ActionCOACH, Enseñansa Pa Empleo, Qredits Aruba, Centrale Bank van Aruba, Futura, Santa Rosa, Departamento di Impuesto, EPI, Bureau Traimerdia, CEDEHM, Stichting Ja Ik Aruba en COSME consultants. Doel van deze samenwerking is om een duurzame ontwikkeling in de commerciële sector te creëren en of te blijven handhaven ten gunste van de doelgroep.

Missie

De missie van Idea is om potentiële of bestaande ondernemers te informeren, begeleiden en op te leiden zodat ze hun bedrijf succesvol kunnen maken. Dit alles draagt bij aan het realiseren van duurzame ontwikkeling in de commerciële sector om de productiviteit en efficiëntie van de ondernemers te verhogen. De verhoging brengt een hogere productiviteit en een gezonde arbeidsmarkt met zich mee.

Visie

De visie van Idea is om ondernemers te helpen met uitgebreide informatie en begeleiding om nieuwe, duurzame, creatieve en innovatieve bedrijfsactiviteiten te creëren.

Doelen

Het hoofddoel van het bestaan van Idea is om het stimuleren van de nieuwe generatie ondernemers en kleinere bedrijven op Aruba om duurzame economische groei te bevorderen en om het opstellen van beleid om bedrijven te helpen en te stimuleren zich te herstellen en

zich te ontwikkelen na de COVID-19 pandemie, door middel van begeleiding, training en promotie.

Taken

Taken van beleidsmedewerkers bij Idea zijn:

1. Informatie verschaffen en advies geven aan nieuwe en bestaande entrepreneurs die ondernemers willen worden (business coaching);
2. Het creëren en onderhouden van het curriculum voor de bedrijfscursus “Empresario Prepara”. Het gaat hierbij om mensen die eigenaar zijn van een klein bedrijf of degenen die van plan zijn om binnenkort hun eigen bedrijf te starten. Op deze manier krijgen ze de kans om door middel van kennisverschaffing hun eigen zaak efficiënt en effectief te kunnen beheren;
3. Het organiseren van een geavanceerde bedrijfscursus voor ondernemers;
4. Het organiseren van een workshop voor toekomstige ambachtswerkers;
5. Het organiseren van workshops met als doel kennisverschaffing aan startende en bestaande ondernemers;
6. Het monitoren van de cliënten van Idea om indien nodig te kunnen ondersteunen bij het oplossen van knelpunten en/of aanpassen van hun ondernemingsstrategieën;
7. Het organiseren van conferenties voor bedrijven.

5.4.2 Data Analyse van cliënten van Idea

Iniciativa pa Desaroyo di Empresa Arubano (Idea) is sinds februari 2012 operationeel. In haar eerste jaar heeft Idea in totaal 151 cliënten geregistreerd. In 2013 had Idea 71 cliënten, waarvan 54 startende ondernemers en 17 bestaande ondernemers. Ze hadden Idea benaderd voor advies om een bedrijf op te starten. Vervolgens in 2014 had Idea 48 cliënten geadviseerd, waaronder 45 startende ondernemers en 3 bestaande ondernemers. Verder in 2015 had Idea 48 cliënten geadviseerd, waaronder 44 startende ondernemers en 4 bestaande ondernemers. In 2016 had Idea 46 cliënten behandeld, waaronder 42 startende ondernemers, 3 bestaande ondernemers en 1 dromer. Met dromers bedoelen we, dat ze niet precies weten welke soort ondernemingsvorm ze willen starten. In 2017 waren er 27 startende ondernemers. In 2018 had Idea 19 cliënten geadviseerd waarvan 18 startende ondernemers waren en 1 een bestaande ondernemer was. In 2019 had Idea 29 cliënten geadviseerd. Gedurende 2020 heeft Idea totaal 24 cliënten geadviseerd.

Wegens de Coronavirus pandemie heeft Idea haar cliënten op diverse manieren geadviseerd en geregistreerd zoals:

- Van januari t/m maart kwamen 3 cliënten op kantoor;
- Van maart tot en met augustus werden 12 cliënten telefonisch of virtueel geholpen (gedurende deze periode werden de cliënten niet op naam geregistreerd en is daarom moeilijk te achterhalen welke ondernemingsvorm ze op die moment wensten of hadden, dus beschouwen we dit groep als overige/dromer (zie hier onderstaande schema);
- Van september tot en met december had Idea 9 cliënten telefonisch of virtueel begeleid, deze cliënten werden allemaal geregistreerd.

In 2021 benaderde 17 cliënten Idea voor advies, 16 cliënten waren startende ondernemers en 1 cliënt was een bestaande ondernemer. Deze cliënten werden op diverse manieren geholpen of telefonisch, per zoom, email of persoonlijk.

Tot en met 2021 heeft Idea een bestand van 480 cliënten, waarvan 402 startende ondernemers, 60 bestaande ondernemers en 18 overige/ dromer zijn.

De daling aan het aantal cliënten is toe te schrijven aan het feit dat gedurende de jaren er meer organisaties zijn die startende ondernemers effectief coachen, zoals Qredits en de Kamer van Koophandel.

Enkele verschaffing van informatie aan cliënten gedurende 2021 waren:

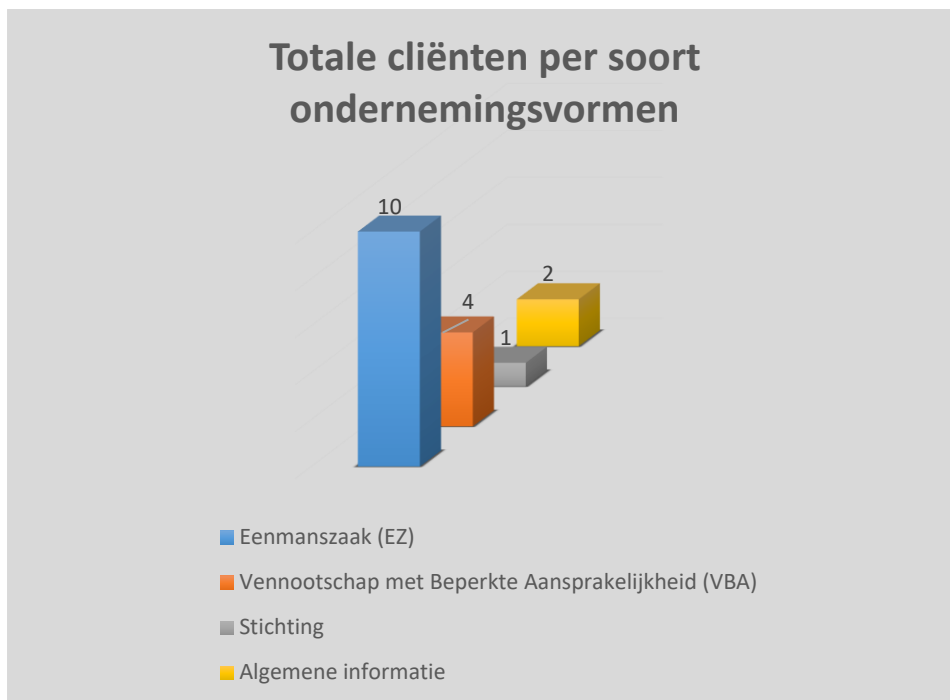
- De eerste stappen om een bedrijf te starten, de vereiste documenten en de departementen waar men naartoe moet gaan;
- Informatie over workshops/ webinars van Idea en de cursus “Empresario Prepara”;
- Verwijzen naar de afdeling Vestiging van Bedrijven voor het aanvragen van vestigingsvergunning, of naar andere departementen;
- Informatie over ‘Business Plan’.

Hieronder volgt een klantenoverzicht vanaf jaar 2012 t/m 2021

Clienten overzicht IDEA vanaf 2012				
Jaar	Startende ondernemer	Bestaande ondernemer	Overige/Dromer	Totale Cliënten
2012	117	29	5	151
2013	54	17		71
2014	45	3		48
2015	44	4		48
2016	42	3	1	46
2017	27			27
2018	18	1		19
2019	27	2		29
2020	12	0	12	24
2021	16	1		17
Totaal	402	60	18	480

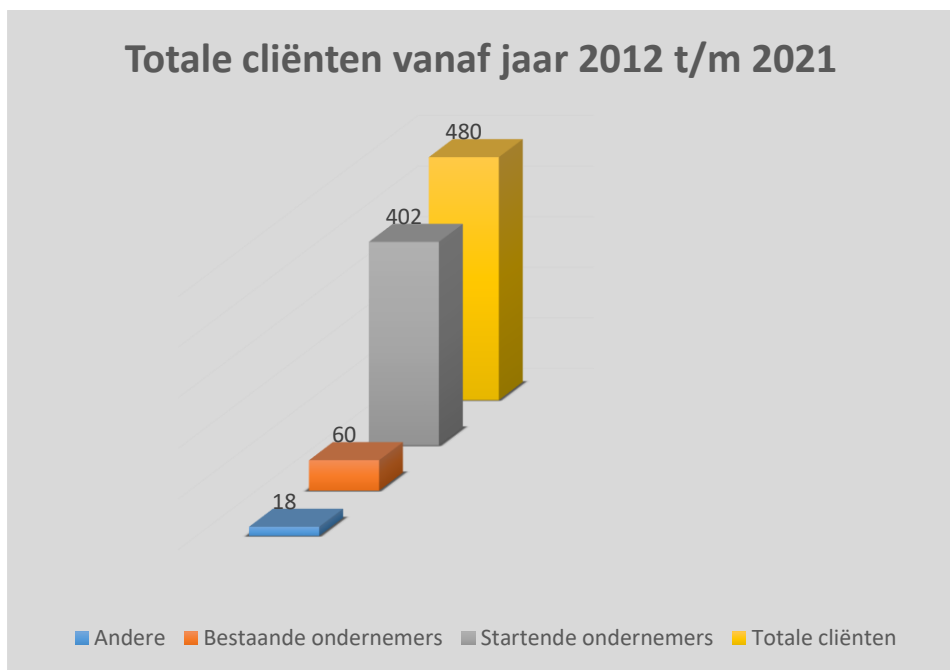
Bron: DEZHI

Overzicht klanten verdeeld per soort ondernemingsvormen Idea jaar 2021

Bron: DEZHI

Overzicht Totaal klanten Idea t/m 2021

Bron: DEZHI

De meest voorkomende vragen bij startende ondernemers zijn;

- Hoe wordt een bedrijf gestart;
- Waar moet de zaak worden ingeschreven;
- Wanneer is een vestigingsvergunning nodig;
- Verschil tussen diverse ondernemingsrechtsvormen;
- Financiële informatie;
- Informatie over een ondernemingsplan (Business Plan);
- Marketing informatie;
- Import en export informatie;
- Informatie betreffende een sociale media strategie;
- Informatie over additionele vergunningen;
- Informatie over het verkrijgen van een commercieel terrein;
- Informatie over het ontwerpen van een website;
- Informatie over belasting aanpassingen tijdens Covid-19.

Bestaande bedrijven benaderen Idea ook voor advies, namelijk:

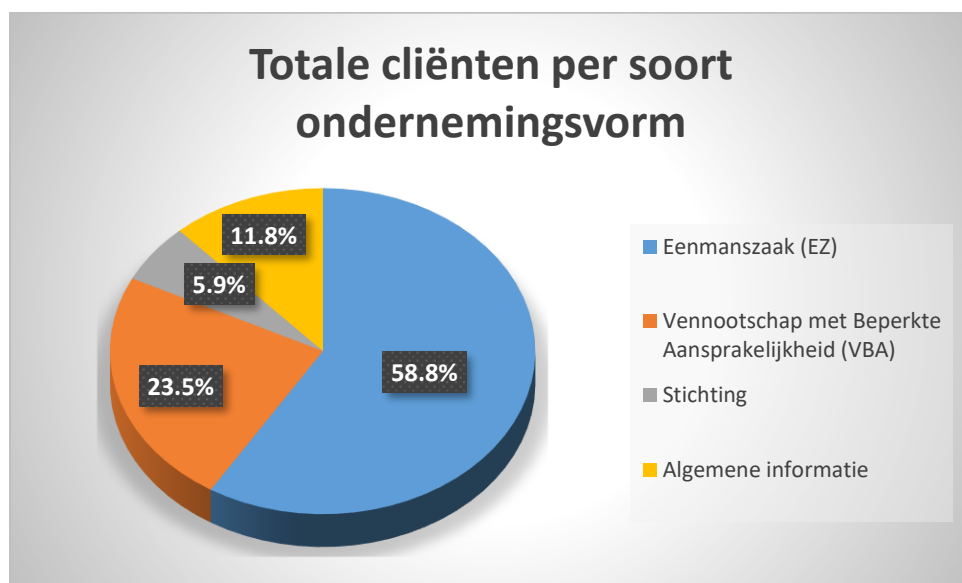
- Uitbreiden van bedrijven;
- Klanten willen de procedures weten over het wijzigen van een eenmanszaak licentie naar een N.V.;
- Informatie over andere juridische entiteiten;
- Financiële informatie over banken en andere instellingen die financiële steun verlenen aan MKB'ers;
- Ondernemingsplan (Business Plan);
- Business Development;
- Innovatie;
- Economische ontwikkeling;
- Marktonderzoek en marktwerking;
- Cursus "Empresario Prepara" en georganiseerde workshops/ webinar door Idea.

*Hoewel de thema's van de Single Plastic Ban en het Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek in 2021 heel relevant waren voor ondernemers, heeft IDEA weinig of geen vragen hierover ontvangen.

De meest voorkomende branches in de database van Idea zijn: landbouw, kleding, industrie, restaurants A en B, massage/spa, onroerend goed, dagopvang, bouw, IT, schoonheidsindustrie, toeristische dienstverlening en amusement, snoepwinkels en gezondheidszorg, online business. De meest gevraagde juridische entiteiten in de database van Idea zijn eenmanszaken. In 2021 vroeg 58,8% van de cliënten informatie over de eenmanszaak, 23,5% over de V.B.A. rechtsvorm, 5,9% Stichting, 11,8% wilde algemene informatie over de diverse ondernemingsvormen hebben.

Tevens kan geconcludeerd worden dat in 2021, 10 van de klanten van Idea vrouwelijk waren en 7 mannelijk.

Cirkeldiagram van de meest gevraagde ondernemingsrechtsvormen in %

Bron: DEZHI

Facebook

Naast de cliënten die Idea direct benaderen (telefonisch, email, zoom of persoonlijk), heeft Idea ook volgers via Facebook. Alle activiteiten, workshops, webinars en cursussen, die door Idea worden georganiseerd, worden op deze pagina gepubliceerd. Andere belangrijke informerende of inspirerende activiteiten, documenten of video's gericht op het MKB worden ook via deze Facebook-pagina gepubliceerd.

De Facebook-pagina bestaat al vanaf het ontstaan van Idea in 2012 en heeft tot en met 13 december 2021, 2.518 volgers (followers).

5.4.3 Projecten Idea 2021

A. Bedrijfskursus “Curso Empresario Prepara I en II”

Sinds 2012 is Idea begonnen met het organiseren van een bedrijfskursus genaamd ‘Curso Empresario Prepara’. Deze bedrijfskursus start elk jaar in april en wordt twee keer per week aangeboden van 19:00 tot 21:15 uur. De missie van deze bedrijfskursus is om toekomstige en bestaande ondernemers op te leiden. Deze missie maakt deel uit van de visie van de regering van Aruba om de economie van Aruba te vergroten op basis van micro-, kleine en middelgrote bedrijven. Deze bedrijven zouden de capaciteit kunnen hebben om nieuwe commerciële activiteiten en innovaties te genereren om de diversificatie van de economie van Aruba te helpen realiseren.

Vanwege de interesse van de volgers van deze bedrijfskursus, heeft Idea in 2017 besloten het curriculum van deze bedrijfskursus uit te breiden met een tweede cursus genaamd, ‘Curso Empresario Prepara II’. Dus sinds 2017 werd Curso Empresario Prepara, gesplitst in Curso Empresario Prepara I (EP I) en Empresario Prepara II (EP II).

Het pakket van EP I en EP II ziet er als volgt uit:

Curso Empresario Prepara I (EP I):

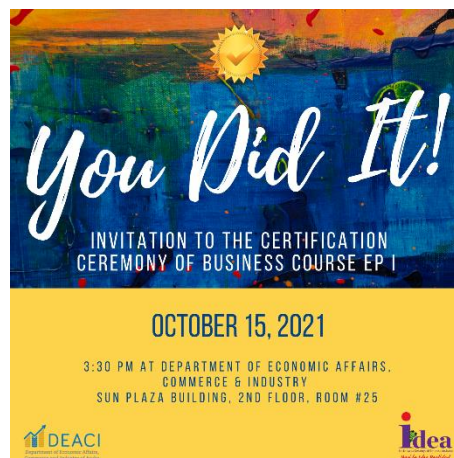
Dit pakket van de cursus bestaat uit de volgende 6 vakken (modules): Corporate Social Responsibility, Business Continuity Plan: Human Rights & Business, Marketing, Business Plan, Business Law en Small Business Administration & Finance en bestaat uit totaal 25 lessen.

Curso Empresario Prepara II (EP II):

EP II bestaat uit 4 modules, namelijk een uitbreiding op het curriculum van de cursus EP I: Create a Culture of Innovation, Developing Brand Awareness for Customer Satisfaction en Small Business Tax en bestaat uit in totaal 19 lessen.

De cursisten die aan deze bedrijfscursus deelnemen krijgen aan het einde van ieder module een toets en bij Empresario Prepara I moeten ze ook een Business Plan aan het einde van de cursus inleveren. Indien een cursist een voldoende aan het einde van de cursus haalt, krijgt hij of zij een certificaat.

De cursus wordt in Papiamento gepresenteerd, terwijl de lesmaterialen zowel in het Nederlands of Engels aangeboden kunnen worden.

Hieronder volgt een overzicht van het totaal inschrijvingen en geslaagden van 2012 t/m 2021 bedrijfskursus, van "Curso Empresario Prepara I":

Totaal inschrijvingen en geslaagden "Curso Empresario Prepara I " 2012 - 2021		
<u>Jaar/ begin maand kursus</u>	<u>Totaal inschrijvingen (M+V)</u>	<u>Totaal geslaagden (M+V)</u>
2012, september	30	13
2013, april	23	11
2013, september	15	5
2014, april	13	9
2015, april	27	16
2016, april	30	21
2017, april	22	16
2018, april	20	9
2021, april	12	11
Totaal inschrijvin- gen en geslaagden	192	111

Bron: DEZHI

Hieruit kan geconcludeerd worden dat van het in totaal 192 deelnemers in deze cursus vanaf 2012 tot en met 2021 een totaal van 111 personen in bezit zijn van een certificaat van "Empresario Prepara I"

Hieronder volgt een overzicht van het totaal inschrijvingen en geslaagden van jaar 2017 en 2019 van "Curso Empresario Prepara II".

Totaal inschrijvingen en tot. geslaagden, "Curso Empresario Prepara II" 2017 en 2019		
<u>Jaar/ begin maand cursus</u>	<u>Totaal Inschrijvingen (M+V)</u>	<u>Totaal geslaagden (M+V)</u>
2017, september	15	14
2019, april	24	19
Totaal	39	33

Bron: DEZHI

Aantal deelnemers cursus “Empresario Prepara I” april 2021 (%)

Aantal deelnemers cursus “Empresario Prepara I” april 2021 (%)		
Deelnemers cursus "Empresario Prepara I"	April-21	
	Totaal	Totaal in %
Totale deelnemers in april 2021	12	
Totale deelnemers niet geboren in Aruba	2	17%
Totale deelnemers geboren in Aruba	10	83%
Totale deelnemers met een actief bedrijf	2	17%
Totale deelnemers met een opleiding hoger dan MAVO niveau	12	100%

Bron: DEZHI

Uit bovenstaande tabel is onder andere af te leiden dat 83% van de ingeschreven deelnemers van de cursus in april 2021 op Aruba geboren zijn. Een totaal van 17% van de ingeschreven deelnemers exploiteert momenteel actief een bedrijf.

Eén van de eisen om deel te nemen aan de bedrijfscursus is dat de deelnemers minimaal in het bezit moeten zijn van een MAVO-diploma. Bovengenoemde tabel laat zien dat 100% van de deelnemers in de cursus van april 2021 een opleidingsniveau bezit dat hoger is dan het vereiste.

Vrouwelijke en mannelijke deelnemers cursus “Empresario Prepara I” april 2021 (%)

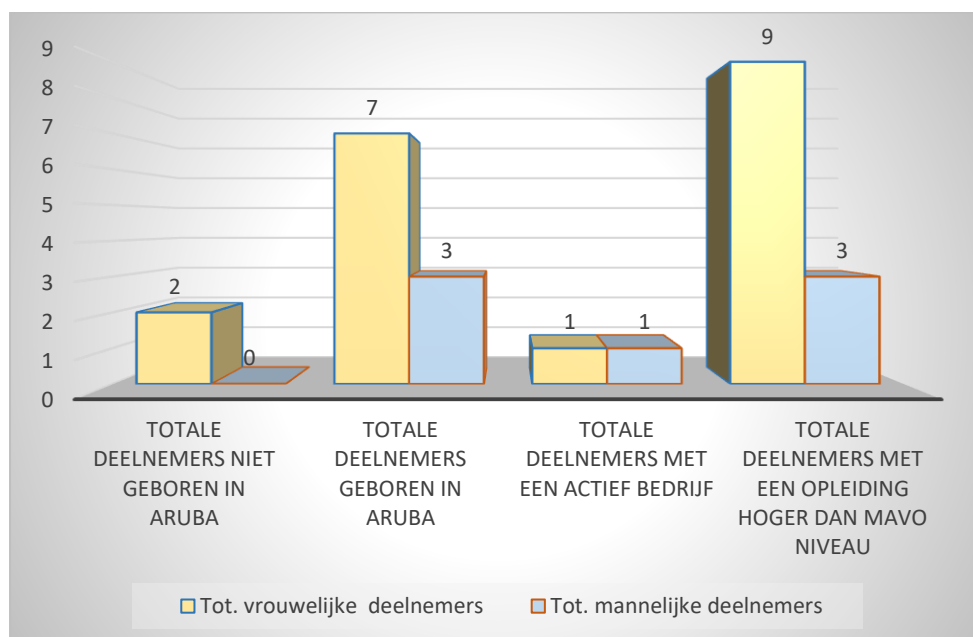
Vrouwelijke en mannelijke deelnemers cursus “Empresario Prepara I” april 2021 (%)				
Deelnemers cursus "Empresario Prepara I"	April-21			
	Tot. vrouwelijke deelnemers	Tot. mannelijke deelnemers	Tot. vrouwelijke deelnemers in %	Tot. mannelijke deelnemers in %
Totale deelnemers in april 2021	9	3	75%	25%
Deelnemers niet geboren in Aruba	2	0	22%	0.0%
Deelnemers geboren in Aruba	7	3	78%	100%
Deelnemers met een actief bedrijf	1	1	11%	33%
Deelnemers met een opleiding hoger dan MAVO niveau	9	3	100%	100%

Bron: DEZHI

Bovenstaande tabel illustreert dat de grootste groep (75%) van de totale deelnemers van de cursus in april 2021 van het vrouwelijk geslacht was. Van het totaal aantal vrouwelijke deelnemers (9), was 22% (2 deelnemer) niet op Aruba geboren en van het totaal aantal mannelijke deelnemers (3) was 100% op Aruba geboren. De niet op Aruba geboren deelnemers

waren uit Nederland. Alleen 2 van de deelnemers (1 vrouwelijk en 1 mannelijk) in de cursus van april 2021 beheren een actief bedrijf en zowel alle vrouwelijke en mannelijke deelnemers bezitten een MAVO of hoger opleidingsniveau.

Uiteindelijk kan deze opleiding dan een positieve bijdrage leveren als motivatie voor toekomstige ondernemers, het verbeteren van de kennis binnen een bedrijf en voor de ontwikkeling van de economie van Aruba.

Bron: DEZHI

Van de bovengenoemde informatie kan geconcludeerd worden dat personen met een opleidingsniveau hoger dan MAVO ook interesse hebben om meer kennis te vergaren omtrent het leiden van een bedrijf. Sommigen gebruiken deze cursus als opfriscursus, terwijl anderen het bekijken als een kans om zich te specialiseren op bepaalde gebieden van het ondernemerschap.

Zoals reeds vermeld, heeft een totaal van 12 personen deelgenomen aan de bedrijfscursus “Empresario Prepara I” in april 2021, terwijl 11 deelnemers deze cursus hebben afgerond en ook een certificaat hebben ontvangen. Het hoogste eindcijfer was een 9,6.

B. Website Idea

Sinds oktober 2021 heeft Idea een nieuwe website in Papiamentu en binnenkort wordt de Engelse versie gelanceerd. Het onderdeel van ‘zakelijke begeleiding’ (business guidance) bestaat uit vier sessies: ‘plannen, starten, beheren en uitbreiden van uw bedrijf’ (planning, starting, managing and expanding your business). Eenieder die informatie wenst omtrent bovengenoemde sessies, kan deze informatie in deze website raadplegen. Verder kunt u over de diensten en evenementen van Idea lezen en volgen. Enkele video, foto’s en documenten staan ook op deze website ook beschikbaar.

De werkzaamheden voor een nieuwe website zijn aan het eind van 2020 begonnen, toen het belangrijk bleek om de informatie over ondernemen en zakendoen op Aruba inzichtelijker te maken, voornamelijk in de wederopbouw van de Arubaanse economie na de Covid-crisis. De werkzaamheden hielden in om alle informatie aangaande ondernemen en zakendoen te verzamelen. Hierna is een praktisch overzicht gekozen, dat de Small Business Development Center in Florida hanteert. Zo is de website met behulp van een extern web developer gebouwd.

U kunt op de volgende link klikken om de website van Idea te raadplegen : www.idea.aw

The image shows a promotional graphic for the Idea website. At the top left is the Idea logo with the tagline 'Haci bo Idea Realidad'. At the top right is the DEZHI logo, 'Directie Economische Zaken, Handel en Industrie'. The central text reads: 'Visit our website in Papiamento and English which will guide you with your business.' Below this is the website URL 'www.idea.aw'. The bottom part of the graphic is a screenshot of the website's main menu and navigation options. The menu items are: 'Guia di negoshi', 'Tocante IDEA', 'Eventonan', 'Documentonan', 'Galeria', and 'Contacto'. The main content area features three columns: 'Plana bo negoshi' (with sub-items like 'Investigacion di mercado y analisis competitivo', 'Scrbi bo Plan di Negoshi', 'Calcula e costo pa start bo negoshi', 'Financia bo negoshi', 'Cumpra un compania existente of franchise', 'Centro di coaching y desaroyo', 'Sectorian Prometedor', and 'Haci un impacto den bo comunidad'), 'Lansa bo negoshi' (with an 'OPEN' icon), 'Maneha bo negoshi' (with a gear icon), and 'Amplia bo negoshi' (with a bar chart icon).

C. Webinars Idea

Internationale Vrouwendag wordt elk jaar op 8 maart gevierd. Dit was de reden waarom IDEA heeft besloten om de meeste van haar webinars dit jaar op vrouwen te richten en begon hiermee in maart. De gekozen thema was, 'Women Entrepreneurship' waaruit de volgende 3 webinars volgden:

1. Strategic Entrepreneurship & Innovation;
2. From Entrepreneur to Entrepreneurship;
3. Aspiring Women Entrepreneurship.

De 3 vrouwelijke webinars 'Women Entrepreneurship' waren:

1) Strategic Entrepreneurship & Innovation:

Dit was de eerste vrouwelijke webinar die plaatsvond op 26 maart en door de heer Edward Erasmus werd gepresenteerd. Deze webinar maakte de vrouwelijke deelnemers bewuster over hoe ze de gereedschappen en technieken in hun organisatie moeten toepassen om ondernemerschap en innovatie beter te kunnen leiden. Innovatie is essentieel in de moderne zakenwereld of u een nieuw bedrijf wilt starten, of waarde wilt toevoegen aan uw bestaande baan, en/of u hierover wilt raadplegen. Ondernemersvaardigheden helpt u met het behalen van uw carrière. De heer Erasmus presenteerde de redenen waarom vrouwen beter ondernemers kunnen zijn dan mannen, het strategisch ondernemerschap, de sleutels van een succesvolle ondernemer, inleiding tot creativiteit en innovatie, de types en niveaus van innovaties, disruptieve innovatie en het proces van innovatie. In totaal deden 21 vrouwen mee aan deze webinar.

2) From Entrepreneur to Entrepreneurship:

Deze was de tweede vrouwelijke webinar en werd op 30 april gepresenteerd, door dhr. Dave Martinus, een Certified Business Coach van ActionCOACH. De webinar omvatte de volgende onderwerpen:

- De vijf persoonlijkheidskenmerken en ondernemerscognities;
- Ondernemende uniciteit;
- Ondernemersproces;
- Ondernemerschap definiëren;
- Kenmerken van een ondernemer.

Aan deze webinar participeerden totaal 15 deelnemers.

- 3) Verschillende waardevolle tips kwamen naar voren tijdens de derde vrouwelijke webinar. Valeria Gomez, een zeer jonge vrouwelijke entrepreneur (24 jaar oud) en een mede-oprichter van 'Vadavas, Jewelry, Accessories & More', bracht de thema van '**Aspiring Women Entrepreneurship**' tijdens dit webinar naar voren. Zij verkoopt haar lokale merk o.a. sieraden aan de lokale bevolking en toeristen. Valeria wenst op korte termijn haar lokale merk ook in de buitenlandse markt te introduceren en is daarom op het moment actief hierover te exploreren. Gedurende deze webinar bracht ze een sterke advies naar voren: "Start met je bedrijf als je in je ideeën en dromen gelooft en ga geen excuses hiervoor verzinnen. Vaak belemmert de excuses jouw succes en alles heeft een proces wat op het einde een succes zal zijn". Totaal deden 31 mensen mee aan dit webinar.

Andere georganiseerde webinars waren:

4) **Thinking Flowers?:**

Deze webinar vond plaats op 21 april 2021 en was bedoeld voor personen die een passie hebben voor bloemen, groen, natuur en het buitenleven, en wie geïnteresseerd zijn om van hun passie hun beroep te maken.

Het openen van een succesvolle bloemenindustrie kwam duidelijk naar voren tijdens deze webinar. Of je nu je eigen bloemenzaak wilt starten of je je aan een bestaande organisatie wil sluiten, heeft deze webinar je een essentiële fundamentele kennis geleverd zoals: de juiste technieken om verse bloemen op de juiste manier te verzorgen. Het was ook nuttig voor mensen die bloemisterij als een nieuwe hobby willen nemen. De facilitator was mevrouw Marylaine Croes, zij is de Store Manager bij Fantastic Garden Aruba en ze heeft een bachelor in 'Plant Science'.

- 5) De Departamento di Impuesto (DIMP)/ Belastingdienst, presenteerde op 15 september 2021, de webinar van '**Tax Time**'. De spreker was mevr. Johrainne Lacle-Giron.

De Webinar omvatte de volgende onderwerpen:

- Inkomstenbelasting versus winstbelasting;
- Toepasselijke belastingen op zakendoen als BBO/BAVP/BAZV, LB en sociale premies;
- Verzamelloonstaat en verzamelopgave voor derden;
- Plan "Alivio Fiscal" en KOR (Kleine Onderneming Regeling).

D. Global Money Week Aruba

Dit is een financieel educatief project dat ieder jaar door de Centrale Bank van Aruba wordt georganiseerd, in samenwerking met diverse Arubaanse organisaties o.a. Idea.

Sinds 2018 werd dit project gelanceerd en werd in 2018 en 2019 in ‘the mainstreet’ van San Nicolas gehouden. Hier deden kinderen van groep 7 en 8 (klas 5 en 6) mee van diverse scholen.

De kinderen doorliepen een proces van 3 stations (stappen):

- Leren (Learn)
- **Verdiene (Earn)**
- Sparen (Save)

Idea, deed mee aan het station van ‘Verdiene’. Na het doorlopen van deze processen hebben de kinderen over geldzaken, levensonderhoud en ondernemerschap geleerd.

Dit nationale programma, werd dit jaar voor de vierde keer georganiseerd met de ondersteuning van Global Money Week International en de Kid Council, een initiatief van Prinses Laurentien van Nederland.

Vanwege de pandemie van het COVID-19 werd deze project in 2020 en 2021 d.m.v. een video aan de scholen gepresenteerd. In 2021 werd dezelfde video als 2020 gebruikt maar met enige aanpassingen. Dit video werd naar de Centrale Bank doorgezonden, die het aan enkele scholen heeft gepresenteerd.

Deze opdracht hebben wij in een samenwerkingsverband gedaan, met Qredits, Kvk en de National Archeologisch Museum Aruba (AMA) en voor de ‘Earn Station’.

Het onderwerp van de presentatie was “Uw bedrijf opzetten met behulp van het bedrijf Model Canvas” en het bestond uit verschillende onderwerpen. Als voorbeeld namen wij een “Soft-Ijs Onderneming” en heeft elke partner een video gepost van hun onderdeel:

De planning zag als volgt uit:

Qredits: gaf een introductie over het educatief belang van ondernemerschap onder kinderen en presenteerde over “*Waardepropositie*”;

Museum: presenteerde over “*Klantsegmenten, Kanalen en Klantrelaties*”;

Kvk: presenteerde over “*Kernactiviteiten, Strategische Partners en Belangrijkste Bronnen*”;

Idea: presenteerde over “*Kostenstructuur en Inkomstenstromen*”.

E. Campagne Cumpra Local “Lokaal Kopen” #DiNosPaNosMes

Op 25 november 2020, vond de inhuldiging van de campagne “Cumpra Local” plaats in het centrum van Aruba te G.F. Betico Croes voor een kledingwinkel “La Moderna”.

Het doel van deze campagne was om de lokale gemeenschap bewust te maken en hen te stimuleren om lokale producten te blijven kopen en lokale diensten te blijven gebruiken. Dit is een manier om de lokale markten te promoveren en de economie van Aruba op te bouwen.

Het team van Buy Local, bestaande uit medewerkers van Idea en het communicatieteam van MinFEC, heeft 5 van onze

lokale ondernemers tijdens deze campagne bezocht en geïnterviewd. Dit is een geweldige exposure voor hun bedrijf en ze hadden ook de mogelijkheid om hun producten of diensten tentoon te stellen. Ze hebben in het kort uitgelegd hoe ze dat hebben gedaan, de pandemie hebben overleefd en wat ze nog steeds doen om deze crisis te overleven.

Tijdens deze campagne hebben we de volgende MKB'ers geïnterviewd:

- Mimi's Jewels (Feb 2021)
- Mauchi Smoothies (Feb 2021)
- Chocoglam Gift & Beyond (Feb 2021)
- Piece of Cake (Feb 2021)
- Chubato Farm (Mrt 2021)

Na het bewerken van bovengenoemde videos, werden ze op ons facebook-pagina en website geplaatst. Helaas ging Chubato Farm, buiten bedrijf sinds 3 juni 2021.

Uitleg van de LOGO:

Dit is het logo van de campagne:

De 3 figuren van het logo heeft twee betekenissen:

- Mensen: onze mensen, ons kracht. Door deze campagne profiteren ook onze lokale mensen.
- MSME: the Micro, Small, Medium enterprises.

De 3 figuren zijn met elkaar verbonden, dit geeft de inzet aan, dat de consumenten en de entrepreneurs met ons eiland Aruba hebben. De figuren vloeien in elkaar over, wat betekent dat het geld effectief en continu circuleert voor een stabiel en duurzaam economie voor Aruba.

De Slogan van de campagne is #DiNosPaNosMes, dit betekent in het Nederlands "VanOnsVoorOnszelf"

De betekenis van de 4 kleuren van de Logo:

- Oranje:** Bepaling die onze entrepreneurs moeten hebben om hun succes te bereiken;
- Geel :** Optimisme en positiviteit. Een positieve mentaliteit en een optimistische instelling die onze entrepreneurs moeten hebben om hun doelen te bereiken;
- Blauw :** Vertrouwen en geloof van de gemeenschap en de stabiliteit van de bedrijven;
- Grey :** De toewijding die onze mensen moeten hebben met de handel op Aruba.

De inhoud en publiciteit van deze campagne zal op diverse kanalen gepromoveerd worden bijvoorbeeld via, social media, radio, TV, Facebook enz.

Er zijn ook interviews gehouden met diverse overheidsinstanties en lokale entrepreneurs. Op zo'n manier kunnen de lokale entrepreneurs hun bedrijf, producten of service bekendmaken en promoveren. Ook kunnen ze hun verhaal vertellen over hoe ze gedurende de epidemie hebben overleefd en hoe ze verder zullen gaan.

Bij deze campagne hoort ook een jingle en een video bij, gedaan door een lokale/ internationale artiest genaamd “Jeon”.

De campagne van ‘Cumpra Local’ is een blijvend project, om zo de economie van Aruba en de SMEs te blijven stimuleren.

F. Voedselzekerheid en Agriprenuers

Sinds 2017 begon IDEA zich te richten op landbouwers (Agriprenuers) op Aruba. Er werden diverse informatieve workshops voor deze groep georganiseerd.

Het belang van deze workshops was om de landbouwers te blijven stimuleren om te blijven planten en hun bewust te maken van hoe ze van hun hobby (planten) een onderneming kunnen maken. Diverse overheid instanties, actieve of ervaren landbouwers gaven presentaties over de mogelijkheden of ervaringen op dit gebied.

Gedurende de pandemie van COVID-19, jaar 2020, bleef IDEA niet stil zitten maar ging door met diverse webinars op het gebied van landbouw organiseren. In Oktober 2020, ging DEZHI over naar de uitvoering van het actieplan van het Wereldbank rapport. Dit rapport geeft aanbevelingen aan over het opbouwen van voedselzekerheid tijdens de Covid-19 pandemie. Dit rapport wordt in 2 pijlers gedeeld o.a.:

Pijler 1: voedsel en landbouw op commerciële schaal;

Pijler 2: wijdverbreide kleinschalige residentiële producenten.

Gedurende 2021 werden diverse vergaderingen tussen DEZHI/ IDEA, Santa Rosa en andere stakeholders gehouden om aan de plannings te werken die in dit rapport voorkomen.

G. Media

IDEA nam dit jaar deel aan diverse andere programma's/ media's zoals:

- In de Economische programma van de minister van Economische Zaken genaamd, “Aruba Fuerte y Resiliente” deze gaf informatie over “Entrepreneurship and Agriprenuership”.
- IDEA heeft ook deelgenomen aan de TV programma bij de Telearuba genaamd “Na Placa Chikito”. Dit programma werd gepresenteerd door de heer Francis Groeneveldt.
- IDEA werd bij de universiteit van Aruba uitgenodigd om als jury op te treden voor de presentatie van “Social Entrepreneurship”.
- IDEA heeft 2 studenten geholpen met informatie over “Agriculture and Corporate Social Responsibilities”.
- IDEA heeft samengewerkt aan de “Investment Summit en de Export Week”, bij deze activiteiten heeft IDEA aan de Media en Communitatie meegeholpen.
- In november werd IDEA uitgenodigd aan een online programma genaamd “Viral 297”. Gedurende dit programma moest IDEA informatie geven over haar nieuwe website

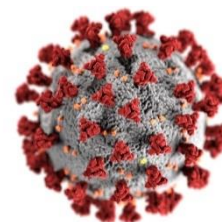
'www.IDEA.aw'. De heer Baboe Hoek was hier de ondervrager en dit programma was 'live' te zien/ horen via, YouTube, Facebook en radio.

5.4.4 De coronapandemie, coronacrisis of COVID-19

In december 2019 werd het coronavirus voor het eerst in Wuhan in Zuid-Centraal-China ontdekt. Het verspreidde zich in de eerste helft van januari 2020 naar andere delen van China. Eind januari liep het aantal besmettingen in China op tot boven de tienduizend.

Sinds 11 maart 2020 wordt de uitbraak van COVID-19 erkend als een pandemie door de World Health Organization (WHO). Aan het eind van 2021 is de pandemie nog niet afgelopen.

Het maatschappelijke leven in een aanzienlijk deel van de wereld kwam grotendeels tot stilstand, waardoor zich een recessie aandeede.

De corona crisis in Aruba begon met de eerste besmetting met het coronavirus SARS-CoV-2 op vrijdag 13 maart 2020.

De overheid van Aruba heeft meteen actie genomen na de eerste besmetting, zo werden alle activiteiten op stop gezet, de scholen gingen dicht, niet-essentiële winkels moesten dicht zoals de kleding en elektrische zaken, bioscopen, sportscholen, bars, restaurants in hotels enz. Alleen de essentiële winkels mochten openblijven, zoals de supermarkten, apotheken en restaurants die maaltijden serveren via de drive-thru en bezorging, benzinestations met dienstverlening/betaling via het raam.

Vanaf 16 maart 2020 werden alle inkomende internationale vluchten op stop gezet, alleen de lokale mensen die in het buitenland vast zaten mochten nog het eiland intreden. Uitgaande internationale vluchten was uitsluitend toegestaan voor de reizigers die op het moment nog op Aruba waren en die hun terugvlucht naar huis wilden nemen.

Aruba kent sindsdien een heel somber periode die tot eind juni 2020 duurde. Het eiland ging in lockdown voor een paar maanden. Vanaf 4 mei 2020 gingen langzamerhand de niet-essentiële winkels en diensten weer open. Op 28 mei 2020 was Aruba corona-vrij (dit was de eerste corona-golf), er waren tot deze datum totaal 101 besmettingen. De algemene maatregelen bleven gelden (1½ meter, regelmatig handen wassen/handsanitizer gebruiken, thuisblijven bij de volgende symptomen: koorts, hoesten, moeite met ademen, keelpijn, kortademigheid pijnlijke spieren en contact opnemen met de DVG (Dienst Volksgezondheid) voor verdere instructies).

De tweede corona-golf begon op 2 juli 2020 en dit liep op tot 5.000 totale besmettingen tot december 2020. De hoogste pik was 1.616 actieve besmettingen. Begin juni 2020 gingen de scholen weer open en sloot weer in juli 2020, volgens de geplande schoolvakantie overzicht.

1 juli 2020 ging de grens weer open voor de vluchten vanuit Europa, Canada en de Caribische eilanden m.u.v. Haïti en Santo Domingo. Op 10 juli 2020 ging de grens weer open voor de vluchten vanuit Amerika. Het toerisme vanuit Amerika is ons grootste bron van inkomen.

De essentiële (semi)-overheidsinstanties/ departementen bleven doorwerken en de diensten die vanuit huis konden werken bleef aan de slag gedurende de hele pandemie.

De Directie Economische Zaken Handel en Industrie (DEZHI) waaronder de unit van Idea, bleef ook deze hele periode aan de slag. Ook Idea heeft maatregelen getroffen, al ons werkzaamheden werd op afstand uitgevoerd. Het begeleiden van cliënten werd telefonisch of per mail afgehandeld en alle workshops gingen over virtueel of per Webinar.

Jaar 2021 opende waar de COVID-19 nog actief was. Een nieuw variant kwam erbij genaamd, het Delta variant. Deze variant zorgde continu voor een enorme stijging van de dagelijkse actieve gevallen. Het ziekenhuis opnames steeg geleidelijk en het aantal sterfgevallen steeg fors. Aruba was niet bereid om in een lockdown te gaan, omdat de economie van Aruba draait om toerisme. De overheid heeft wel een avondklok een periode geïntroduceerd om de aantal gevallen te reduceren. Toerisme in Aruba bleef in de bloei, er kwamen andere types toeristen op Aruba, die meer geld uitgeven wat zorgde dat de economie op pijl werd gehouden. Hierdoor konden enkele bedrijven toch draaien, dankzij ook van de loonsubsidie die ze van de overheid ontvingen. De overheidspersoneel heeft ook aan deze situatie meegeholpen, door 12,6% van hun salaris te laten in korten. Hierdoor kregen mensen die hun baan kwijt hebben geraakt door de Covid, ieder maand awg. 950,- (FASE). Helaas komt de FASE tot een einde in oktober 2021 waar verwacht wordt dat iedereen weer normaal weer kan gaan werken.

Gedurende 2021 bleef de Directie Economische Zaken Handel en Industrie (DEZHI)/ IDEA de hele periode aan de slag. Dezelfde maatregelen als voorheen bleven bestaan en het begeleiden van cliënten bleef telefonisch of per mail afgehandeld en alle workshops gingen over virtueel of per Webinar.

IDEA bleef gedurende 2021 open en alle werkzaamheden gingen gewoon door. Wel gaan vanaf nu de meeste activiteiten en contacten met cliënten online (zoom, webinar of telefonisch).

Overzicht van de Corona Virus gevallen op Aruba: per 21 dec 2020 en 31 dec 2021.

ULTIMO INFORMACION			
Casonan di Corona Virus na Aruba pa 31 di December 2020			
31/12/2020	TOTAL	RESIDENTE	NO-RESIDENTE
Casonan Nobo	47	44	3
Activo	291	256	35
Recupera	5149	4979	170
Positivo	5489	5284	205
Negativo	60664	-	-
Getest	66177	-	-
Getest na Airport	39575	-	-
Morto	49	49	0

ULTIMO INFORMACION			
Casonan di Corona Virus, Vacunacion y Hospitalisacion na Aruba 31 di December 2021			
31/12/2021	TOTAL	RESIDENTE	NO-RESIDENTE
Casonan Nobo	742	635	107
Activo	2795*	2331	460
Recupera	17485	15518	1967
Positivo	20461*	18026	2431
Morto	181	177	4
Vacuna	84751	-	-
Hospitalisa	7	-	-
ICU	5	-	-
AIA	2	-	-
OTL	3	-	-

*coreccion

Bron: DVG Aruba

Enige geplande activiteiten/workshops/webinars/trainingen gedurende jaar 2022 zijn:

- Business Education (Curso Empresario Prepara II)
- Campaign ‘Buy Local’
- Global Money Week (Financieel educatie voor kinderen in samenwerking met de Centrale Bank van Aruba en andere instellingen)
- Women Entrepreneurship
- Silver Entrepreneurship (60+)
- Youth Entrepreneurship
- Circular Economy (Brainstorm)

- Agriprenurship (Landbouw)
- Belastingen (DIMP)

De bedoeling van bovengenoemde workshops is om de klanten en niet-klanten te helpen:

- met de nodige basiskennis op bepaalde gebieden in het ondernemerschap om hun bedrijf succesvol te kunnen exploiteren;
- als stimulans tot innovatie;
- tot diversificatie van de economie;
- met duurzaam ondernemen;
- inzicht krijgen in boekhoudkundige en fiscale verplichtingen;
- Landbouwers ‘Agriprenurship’ blijven motiveren en stimuleren;
- ondernemerschap te blijven stimuleren en motiveren ook tijdens de COVID-19 periode;
- de economische toestand tijdens de COVID-19 op peil te houden.

5.5 Sectie Exprodesk (Export Promotion Desk)

5.5.1 Inleiding

Exprodesk bestaat sinds 11 september 2017 en ressorteert onder de afdeling van Buitenlandse Economische Betrekkingen en Business Development van de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI). Exprodesk is een 'Export Promotion Desk' met als doel een bijdrage te leveren aan een duurzame economische ontwikkeling op Aruba door de nodige informatie en kennis te verstrekken aan alle exporteurs en potentiële exporteurs die hun producten en/of diensten willen exporteren. Om dit te bereiken, biedt Exprodesk ondersteuning, begeleiding, advies, trainingen en workshops aan lokale ondernemers met inter alia het volgende streven:

- potentiële buitenlandse markten te identificeren en te penetreren ter stimulering van het ondernemerschap o.a. op het gebied van markttoegang, marktverkenning, toegang tot kapitaal en toegang tot kennis;
- het stimuleren van de buitenlandse handel, waaronder het exportbeleid;
- het stimuleren en ondersteunen van de particuliere sector o.a. op het gebied van export mogelijkheden;
- het bevorderen van een gedegen nationale economie gericht op het stimuleren van het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) van Aruba.

5.5.2 Visie, missie, doelstellingen en waarden

Om de visie, missie en doelstellingen van Exprodesk te realiseren, tracht Exprodesk een nauwe samenwerking te vergen met strategische partners en stakeholders waaronder de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), Directie Cultuur Aruba (DCA), Bureau Intellectueel Eigendom (BIE), Centrale Bank van Aruba (CBA), Kamer van Koophandel en Nijverheid Aruba (KvK), Freezone Aruba N.V. (FZA), Aruba Trade and Industry Association (ATIA), Douane (DAA) en Aruba Ports Authority (APA).

Visie

Ondernemers helpen met uitgebreide exportbegeleiding, training, workshops en coaching om de export van hun goederen en diensten te stimuleren.

Missie

Bijdragen aan duurzame economische ontwikkeling en innovatie op Aruba door exportcapaciteit bij ondernemers op te bouwen.

Strategische doelen

De strategische doelen van Exprodesk zijn als volgt:

- Bevordering van handel en internationale bedrijfsontwikkeling met het doel de economie van Aruba te versterken en te diversifiëren;
- Het bevorderen van innovatie en economische groei door nieuwe exportsectoren en bedrijfsmodellen te stimuleren;
- Exprodesk promoten als exportautoriteit en centraal aanspreekpunt door handels- en marktinformatie te bieden;

- Ondersteuning van het strategische planningsproces en aanmoediging van coördinatie en samenwerking tussen de betrokken autoriteiten.

5.5.3 Taken

De taken van de Beleidsmedewerker bij Exprodesk zijn:

1. Het verschaffen van handels- en marktinformatie niet alleen aan potentiële, nieuwe of bestaande exporteurs, maar ook aan andere lokale belanghebbenden zoals overheidsinstellingen of de academische wereld omtrent:
 - Marktfeiten en trends: marktomvang, distributiekanaalen, handelsstatistieken en prijzen;
 - Regels voor buitenlandse handel: douaneprocedures, certificeringseisen en oorsprongsregels;
 - Markttoegang: handelsovereenkomsten, tarieven en technische handelsbelemmeringen;
 - Zakelijke kansen: alerts, handelsvoordelen, zakelijk nieuws en tendenties;
 - Handelscontacten: bedrijfsdirectories, expediteurs en beurzen.
2. Het creëren en verstrekken van digitale en/of niet-digitale documenten met enkele of gecombineerde soorten informatie die voldoen aan de behoeften van de cliënten waaronder, een gedrukte of digitale gids van buitenlandse importeurs, een online gids of brochure hoe zaken te doen in een bepaald land, een nieuwsbrief, een rapport, een aankondiging van een zakelijke mogelijkheid, een marktstudie, een lijst met aankomende handelsbeurzen voor een bepaalde sector, een handelsartikel, een lijst met potentiële kopers of een nieuw marktnieuwsrapport.
3. Het onderhouden van een klantendatabase om op die manier een gestructureerd cliëntbeheersproces te kunnen monitoren en evalueren waarbij gedacht wordt aan de volgende punten:
 - Een effectief serviceportfolio te ontwikkelen die in staat is zo spoedig mogelijk te reageren op verschillende en veranderende klantbehoeften;
 - Het effectiever richten op die ondernemingen met een zo groot mogelijk potentieel qua exportresultaat;
 - Om ervoor te zorgen dat de bronnen van de ondernemingen optimaal worden ingezet;
 - Om sterkere relaties op te bouwen met de belangrijkste klanten van Exprodesk;
 - Om de kwaliteit van producten en diensten van Exprodesk te meten en indien nodig aan te passen en verbeteren;
 - Om een hoge mate van klanttevredenheid te bereiken.
4. Het verrichten van studies en onderzoeken met betrekking tot internationale markten om zo beter in te stemmen op de behoeften van de klanten en op de strategische doelstellingen van hun organisaties.
5. Samenwerken met organisaties en partnerschappen ondergaan met relevante nationale en internationale partners om potentiële exporteurs te ondersteunen met hun producten en/of diensten en alsmede om nieuwe kansen voor bestaande exporteurs te creëren.

6. Het opbouwen en onderhouden van relaties met bestaande belanghebbenden/stakeholders om beoogde plannen te kunnen realiseren en als ondersteuningssysteem te fungeren voor nieuwe projecten evenals om potentiële exporteurs bij te staan met het realiseren van hun bedrijfsstrategie.
7. Het organiseren van diverse lezingen en presentaties met als doel de (export)capaciteit op te bouwen van exporteurs of potentiële exporteurs.
8. Het organiseren van diverse workshops en trainingen om zowel theoretische als praktische kennis te verschaffen. Ondernemers krijgen tools en kennis omtrent de vereisten die nodig zijn voor het succesvol opzetten van een bedrijf buiten Aruba.
9. Het voeren van verschillende projecten om exportactiviteiten te stimuleren die zullen bijdragen aan een duurzame en innovatieve economie. De projecten zullen ook bijdragen tot het concurrentievermogen en de diversificatie van de Arubaanse economie.
10. Het onderhouden van de website en social media platforms van Exprodesk door relevante en actuele informatie, evenementen en documenten op te laden.
11. Het handhaven van public relations (PR) d.m.v. diverse marketingtools zoals social media, persberichten, gastoptredens in belangrijke tv- en radioprogramma's en promotiemateriaal.
12. Exprodesk als centraal contactpunt van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO), werkt nauw samen met en ondersteunt RVO door:
 - handelsmissies van de RVO te bevorderen onder de klanten van Exprodesk;
 - aangepaste landeninformatie te verstrekken via RVO;
 - verzoeken van Europese ondernemers (van RVO) te voorzien met gepersonaliseerde informatie over zakendoen in Aruba;
 - door de SIB-vouchers te bevorderen onder de Arubaanse potentiële exporteurs (zoals de coaching-, missie- en kennisvouchers).
13. Het informeren en/of bevorderen en/of organiseren en/of leiden van relevante handelsmissies onder de Arubaanse (potentiële) exporteurs en importeurs. Exprodesk werkt hierdoor nauw samen met Centro de Exportación e Inversión de la República Dominicana (CEI-RD), Rijksdienst voor Ondernemend Nederland en andere belangrijke stakeholders en partners.

5.5.4 Data-Analyse van cliënten van Exprodesk

Cliënten van Exprodesk zijn ondernemers en organisaties, waaronder ook stichtingen en overheidsinstellingen, die de diensten en producten van Exprodesk gebruiken. De ondernemers van Exprodesk zijn onderverdeeld in de volgende categorieën:

- Potentiële exporteurs (ondernemingen die het potentieel hebben om te exporteren maar dit nog niet hebben gedaan);
- Nieuwe exporteurs (ondernemingen die voor het eerst beginnen te exporteren);
- Bestaande exporteurs (ondernemingen met enige exportervaring, maar exporteren vormt geen kernonderdeel van hun activiteiten en is dat wel vaak reactief in plaats van gepland);

- Volwassen exporteurs (ondernemingen waarvan export een kernonderdeel van hun activiteiten is en die wat aanzienlijk percentage van de omzet vormt);
- Lokale organisaties (lokale- overheidsdiensten, niet-gouvernementele organisaties, stichtingen, onderzoekers en de academische wereld);
- Internationale organisaties (internationale- overheidsdiensten, niet-gouvernementele organisaties (NGO's), bedrijven, stichtingen, onderzoekers en de academische wereld).

In 2021 werd Exprodesk in totaal door 56 cliënten benaderd voor informatie, advies of samenwerking. Hiervan waren 36 potentiële exporteurs, 4 nieuwe exporteurs, 4 lokale organisaties en 12 internationale organisaties, zie onderstaande Staafdiagram 5.5.4.1.

Staafdiagram 5.5.4.1 Cliënten van Exprodesk

Bron: DEZHI

Vanaf 11 september 2017 t/m 2021 werd Exprodesk in totaal door 213 cliënten benaderd voor informatie, advies of samenwerking. Hiervan waren 118 potentiële exporteurs, 13 nieuwe exporteurs, 6 bestaande exporteurs, 33 lokale organisaties en 43 internationale organisaties, zie onderstaande Staafdiagram 5.5.4.2.

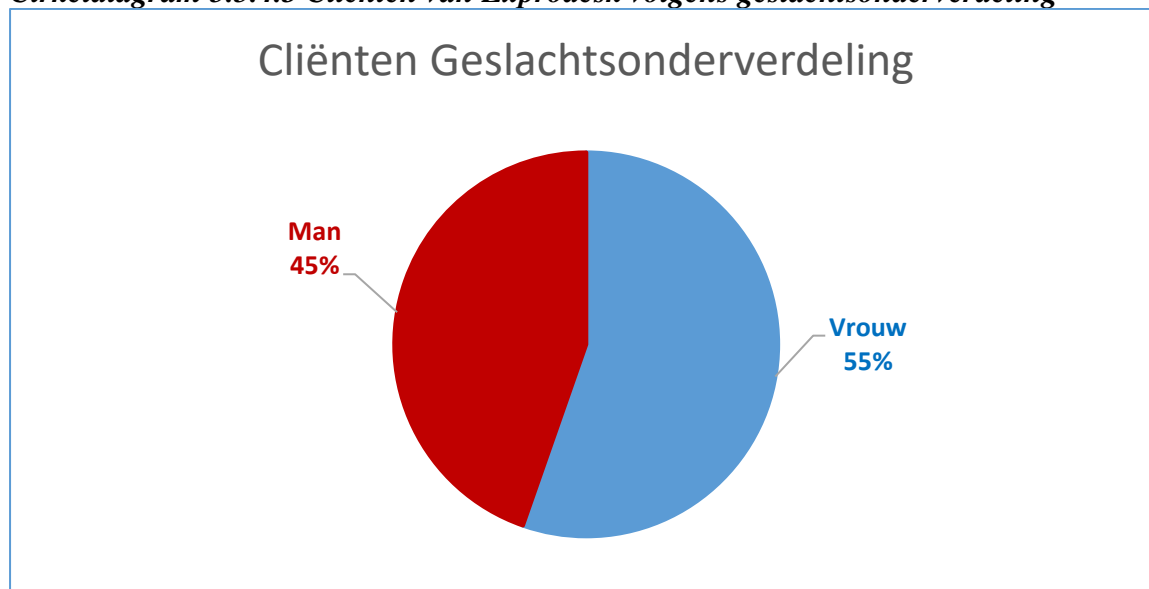
Staafdiagram 5.5.4.2 Totale cliënten van Exprodesk vanaf 11 september 2017 t/m 2021

Bron: DEZHI

Van de 56 cliënten van Exprodesk waren 25 (45%) mannen en 31 (55%) vrouwen, zie Cirkeldiagram 5.5.4.3. Verder heeft Exprodesk in 2021 ook ondernemers verwezen naar de afdelingen Vestiging van Bedrijven en IDEA voor informatie en het aanvragen van een vestigingsvergunning.

Cirkeldiagram 5.5.4.3 Cliënten van Exprodesk volgens geslachtsonderverdeling

Bron: DEZHI

5.5.5 Workshops en trainingen van Exprodesk

Exprodesk biedt workshops aan alle lokale bedrijven die geïnteresseerd zijn in het opbouwen van hun exportcapaciteit. Deze workshops zijn gericht op het opbouwen van een reeks vaardigheden die nodig is om succesvol te kunnen exporteren.

Exprodesk zelf of in samenwerking met verschillende lokale en internationale bedrijven, stichtingen en overheidsorganisaties, organiseerde in 2021 diverse workshops en presentaties voor potentiële exporteurs en die waren als volgt:

- Presentaties door beleidsmedewerker Exprodesk voor internationale entrepreneurs, partners en stakeholders (zie §5.5.5.1);
- Workshops en Presentaties Algemeen (zie §5.5.5.2);
- Workshops, webinars en presentaties op maat voor het project 'From Zero to Hero Mastermind- Empowered Women Exporters' (zie §5.5.5.3);
- Webinars en presentaties op maat voor het project 'Music Market Ready 2020' (zie §5.5.5.4);
- Webinars en presentaties op maat voor het project 'Tech & Arts Without Borders 2020' (zie §5.5.5.5);
- Webinars en presentaties Export Week 2021: 'Conquering New Horizons'(zie §5.5.5.6).

5.5.5.1 Presentaties en Webinars door de beleidsmedewerker Exprodesk voor internationale entrepreneurs, partners en stakeholders

Webinar 'Aruba- Untapped Opportunities Next-Door': In januari 2021 vond een succesvol webinar plaats voor bedrijven in het Caribisch gebied met de titel 'Aruba: Untapped

Opportunities Next-Door'. De Directie Economische Zaken, Handel en Industrie en haar unit Exprodesk verzorgden de bovengenoemde gezamenlijke presentatie met de Kamer van Koophandel van Aruba en de Freezone Aruba NV over de mogelijkheid voor zakendoen en investeren in Aruba, georganiseerd door de Caribbean Export Development Agency. Caribbean Export Development Agency is een vooraanstaande organisatie in het Caribisch gebied met een breed netwerk van handelaren die handeldrijven in de regio. Via het netwerk van de Caribbean Export Development Agency behaalde het webinar een recorddeelname van 115 deelnemers die geïnteresseerd waren in het exporteren naar Aruba of zochten partnerschap of wilden investeren in Aruba.

Televisiepresentatie 'Current Opportunities to do Business with Aruba': De Directie Economische Zaken en haar unit Exprodesk verzorgden in samenwerking met mevrouw Taiana Mora van NEX Consulting de presentatie in het programma 'READY TO EXPORT' dat een heel weekend in de Dominicaanse Republiek werd uitgezonden. Exprodesk presenteerde de huidige mogelijkheden om zaken te doen met Aruba en mevrouw Vanessa Hollander van Press Play vertelde over haar succesverhaal als vrouw exporteur. Mevrouw Vanessa Hollander is een van de vrouwelijke professional uit het project 'Empowered Women Exporters' dat Exprodesk leidt. Deze presentatie werd uitgezonden op het tv-programma Metrópolis 'Ready para Exportar' op zaterdag 6 maart 2021 en opnieuw uitgezonden op Amé Kanaal 47 (of Kanaal 17 via Cable) op zondag 7 maart en maandag 8 maart in de Dominicaanse Republiek.

5.5.5.2 Workshops/webinars en Presentaties Algemeen

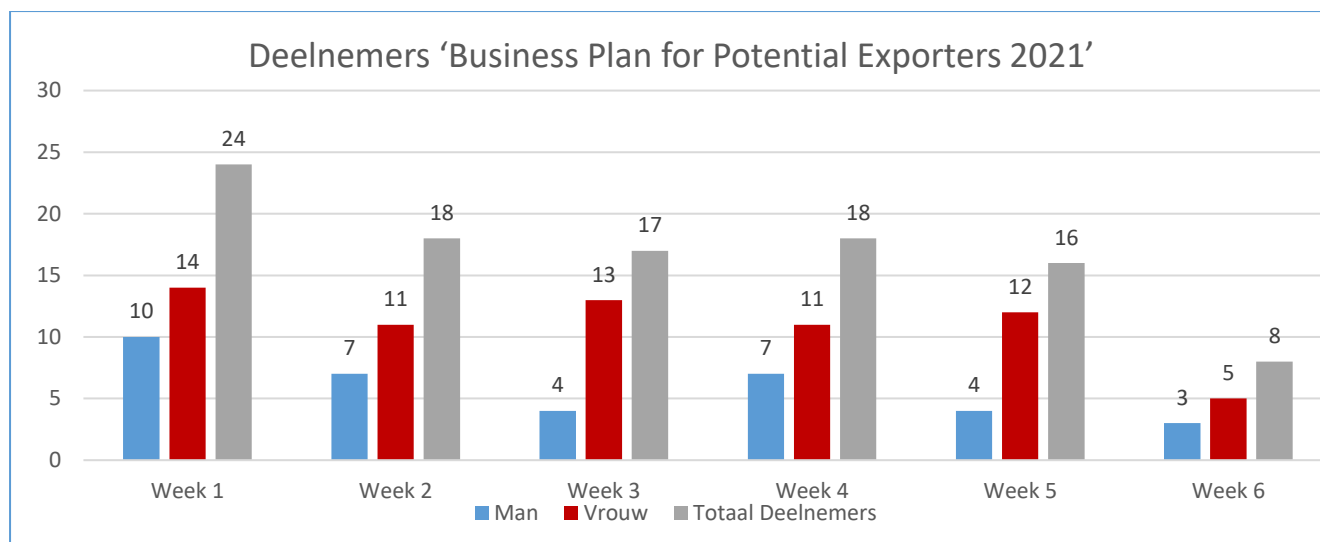
In 2021 organiseerde Exprodesk tal van workshops voor het algemeen publiek bestaande uit lokale ondernemers die potentiële exporteurs zijn of geïnteresseerd zijn in het zoeken naar nieuwe kansen in het buitenland. Een goed exportplan is essentieel voor een bedrijf om succesvol te exporteren. Een exportplan moet een verlengstuk zijn van een algemene bedrijfsplan. De meeste van deze bedrijven hebben echter geen goed businessplan, moeten dit herzien/aanpassen vanwege COVID of hebben deze in de meeste gevallen helemaal niet.

Daarom organiseerde Exprodesk in samenwerking met Mevr. Lay Hing de Kort-Yee van Cornerstone Economics en Dhr. Frits Israel van Doc Opleidingen een 6 weken durend programma gestructureerd in 6 secties. Elke wekelijkse sectie begon met een webinar waar lokale ondernemers de theoretische kennis opdeden en een Business Plan-sjabloon ontvingen waarin ze een week de tijd hadden om het huiswerk te maken. Het programma werd afgesloten met een 'Sales Pitch' waar de lokale ondernemers de kans kregen om hun definitieve Business Plan te presenteren.

Het eerdergenoemde 6 weken durende programma 'Business Plan for Potential Exporters 2021' bestond uit de volgende webinars:

- **Week 1: 'Company Profile'**: De eerste sessie van het Business Plan begon met een webinar bestaande uit de volgende onderwerpen: Introductie schets businessplan, Executive Summary, Company description en Products & Services. Deelnemers leerden over de opzet en onderdelen van een businessplan, het doel van een bedrijf. De focus van de eerste sessie lag op de Executive Summary, Bedrijfsbeschrijving zoals de Mission statement, Filosofie en visie, Bedrijfsdoelen, Doelmarkt, Industrie, Juridische structuur en Producten & diensten. Na het webinar hadden de deelnemers een week de tijd om het eerste deel van hun eigen Business Plan te schrijven.

- **Week 2: ‘Market Research’:** De tweede sessie van het Business Plan bestond uit de volgende onderwerpen: Wat maakt uw product of dienst uniek en aantrekkelijk voor uw klant, De totale omvang van uw branche, Trends in de branche – groeit of krimpt het? Het profiel van uw klanten, de totale omvang van uw doelmarkt en uw aandelenpotentieel, trends in de doelmarkt en welke interne en externe factoren van invloed zijn op hoe u zaken gaat doen. Na het webinar hadden de deelnemers weer een week de tijd om het tweede deel van hun eigen Business Plan te schrijven.
- **Week 3: ‘Marketing Plan’:** De derde sessie van het Business Plan bestond uit de volgende onderwerpen: Media en tactieken kiezen, Branding, Prijsstelling advertentiebudget, Marketing 7 Ps, Marketing en reclametactieken. Deelnemers gingen dieper in op Wat is branding?, de 6 P's van branding, doelgroep, online platforms, prijsstrategieën (op basis van aannames, waarom die prijs?) en verkoopprognose. Na het webinar hadden de deelnemers weer een week de tijd om het derde deel van hun eigen Business Plan te schrijven.
- **Week 4: ‘Operational Plan, Organization & Risks’:** De vierde sessie van het Business Plan bestond uit de volgende onderwerpen: Productie, Kwaliteitscontrole, Locatie, Management & Organisatie, Risicoanalyse, Juridische Omgeving, Personeel, Inventarisatie, Leveranciers, Kredietbeleid, Organisatie van uw Organisatie, Algemene Commerciële Risico's, Risicoanalysematrix, Risicobeheer, Monitoren en Beoordelen. Na het webinar hadden de deelnemers weer een week de tijd om het vierde deel van hun eigen Business Plan te schrijven.
- **Week 5: ‘Financial Plan’:** De vijfde sessie van het Business Plan bestond uit de volgende onderwerpen: Wat is een financieel plan? Investering en opstarten, Exploitatiebegroting, Financiering, Kasstroom en Balans. Deelnemers hebben praktische kennis opgedaan over hoe ze hun financiën kunnen presenteren in hun bedrijfsplan, investeringsbudget, hoe ze hun opstartbudget creëren, vaste kosten, variabele kosten, bedrijfskosten, verkoopprognoses en verkoopaannames, winst- en verliesprojectie over 12 maanden, Wat is cashflow? Cash IN/Cash OUT, wat is een balans? Totale activa, totale passiva en totaal eigen vermogen. Deelnemers kregen ook een Business Case: Atelier en Art Cafe. Na het webinar hadden de deelnemers weer een week de tijd om het vijfde deel van hun eigen ondernemingsplan te schrijven en zich voor te bereiden op de presentatie van hun ondernemingsplan.
- **Week 6: ‘Final Presentation/ Sales Pitch’:** Het 6 weken durende programma werd afgesloten met een Eindpresentatie, waarbij elke deelnemende ondernemer zijn of haar zakelijke ‘Sales Pitch’ moest presenteren. De Sales Pitch was gebaseerd op het Business Plan waar ze 5 weken aan werkten. Deelnemers moesten een tijdslot selecteren via een link, aangezien elke deelnemer een persoonlijke/privésessie van 15 minuten (één-op-één) had tijdens hun geselecteerde tijdslot: <https://xoyondo.com/dp/a2OJaBmBiexAtKf>. Opbouw van de presentatie was als volgt:
 - Inleiding (1min);
 - Presentatie (max. 10 min);
 - Feedback Coaches en Q&A (4min).

Bron: DEZHI

Algemeen Webinar 'Find Your Exportable Talent!': Find Your Exportable Talent is een webinar exclusief voor Aruba! Deze webinar werd georganiseerd door Exprodesk in samenwerking met mevrouw Taiana Mora van NEX Consulting. Dit webinar is bedoeld voor ondernemers die al lokaal diensten leveren en geïnteresseerd zijn in het zoeken naar nieuwe kansen in het buitenland om te zien of ze potentiële exporteurs zijn door hun exporteerbare talenten te vinden. Dit webinar bood deelnemers de mogelijkheid om hun markt bereik uit te breiden en zich te richten op een regionaal of mondiaal publiek.

5.5.5.3 Workshops, webinars en presentaties op maat voor het project 'From Zero to Hero Mastermind- Empowered Women Exporters'

De workshops en webinars voor de groep van 'From Zero to Hero Mastermind- Empowered Women Exporters' werden georganiseerd in samenwerking met mevr. Taiana Mora, Directeur van NEX Consulting. Dit Project 'From Zero to Hero' startte in juli 2019 en bestond uit 4 stappen. 'Mastermind- Empowered Women Exporters' is de vierde stap. Deze stap bestaat uit minimaal eenmaal per maand vergaderen en het is een eer voor Exprodesk om deze groep van vrouwelijke professionals, nu voor 3 jaar al te hebben begeleid en ze zien groeien en nieuwe internationaal horizons zien veroveren. Deze vergaderingen werden gesplitst in workshops/webinars, best practices/testimonials, netwerkactiviteiten bevatte de volgende thema's:

- Diverse Webinars 'Mastermind- Empowered Women Exporters' Dit is een reeks van inspirerende webinars die gefaciliteerd werden in 2021 en hadden betrekking op het creëren en ontwerpen van de persoonlijke visie van de deelnemers voor 2021 en om hen te helpen om hun doelen en ambities naar een hoger niveau te tillen om hun volgende stappen te bepalen om de export van hun producten en diensten uit te breiden. Deze webinars zijn bedoeld om de deelnemers te begeleiden omtrent hoe een organisatie zich moet afstemmen op een gemeenschappelijke visie en strategie, uitstekend moet presteren en zichzelf moet blijven vernieuwen om zo zijn prestatie/ambities duurzaam te realiseren.

- Diverse Webinars 'Mastermind: Package Your Talent'-sessies zijn bedoeld om de vrouwelijke professionals te helpen bij het voorbereiden, verpakken en verkopen van hun producten en diensten voor export. Deze webinars gaan over het belang van het weten wie je klanten zijn, aangezien het extra belangrijk wordt bij diensten, omdat wat je verkoopt, op zijn minst gedeeltelijk jezelf is. Ook het aspect dat diensten verschillen van goederen, aangezien de kenmerken op een specificatieblad voldoende kunnen zijn om een buitenlandse klant te overtuigen om te kopen, maar het abstracte karakter van diensten betekent dat ze moeilijker te verkopen zijn bij het exporteren. Bovendien is het belangrijk om te ontdekken of je potentiële klantbehoeften zijn veranderd als gevolg van de pandemie. In elke sessie kan één vrouwelijke ondernemer hun (nieuwe) producten en/of diensten presenteren, waar ze de kans krijgt om de specifieke kenmerken van hun bedrijf te bespreken en feedback te krijgen van hun export coach, mevr. Taiana Mora en van elkaar.
- Best Practices/Testimonials: De best practices/testimonials hebben een tweeledig doel (international en lokaal). Aan de ene kant krijgen de 'Empowered Women Exporters' goede buitenlandse voorbeelden van obstakels die vrouwelijke ondernemers in het algemeen tegenkomen wanneer ze internationaal zakendoen en krijgen ook inzicht over de aanwezige kansen en mogelijkheden die er internationaal bestaan. Aan de andere kant geven deze groep vrouwelijke exporteurs aan de lokale (vrouwelijke) ondernemers hun voorbeeld om ze zo te motiveren en te inspireren dat exporteren mogelijk is. Dit werd gedaan door verschillende persberichten waar de 'Empowered Women Exporters' werden 'showcased', de vrouwelijke professionals gaven ook hun 'testimonials' via het Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur waar ze op TV via prime time nieuws werden uitgezonden. Verder deelden de 'Empowered Women Exporters' ook in de Export Week 2021, hun best practices door tips te geven over het overwinnen van obstakels bij het exporteren en wat hen hielp bij het internationaliseren.
- Netwerkactiviteiten: Er werden diverse netwerkevenementen/momenten georganiseerd waar de vrouwelijke exporteurs andere vrouwelijke ondernemers konden ontmoeten uit bijvoorbeeld Barbados, Belize, Jamaica, Engeland, Sint Lucia, Bahamas en Suriname.

5.5.5.4 Webinars en presentaties op maat voor het project 'Music Market Ready 2020'

Het Project 'Music Market Ready 2020' werd georganiseerd in samenwerking met dhr. Carlos Delgado Imbert van NEX Consulting en Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). Het Project had in principe een looptijd van 6 maanden en is gestart op 24 augustus 2020, maar is nog steeds aan de gang. Dit project bestaat uit 4 stappen. De geselecteerde muzikanten zijn nu in de vierde stap zijnde:

- **Stap 4:** 'Music Market Ready- SETAR NV Sponsorship'. Digitale promotie is een over het hoofd gezien onderdeel van de dagelijkse activiteiten van een muzikant. Digitale promotie moet door muzikanten worden gezien als een constante activiteit voor hun carrière en als een belangrijk instrument om nieuwe fans te bereiken. In dit kader wil de coach, als onderdeel van het één-op-één coaching initiatief, digitale promotiesponsoring voor de vijf geselecteerde muzikanten veiligstellen. Deze digitale promotiesponsoring zal worden geïmplementeerd via directe digitale promotie-inspanningen op verschillende digitale platforms (digitale promotieperiode). Het doel van deze investering is om het meeste voordeel te halen uit de meerdere workshops/webinars georganiseerd door DEACI / Exprodesk en het een-op-een

coaching programma. Een bijkomend resultaat is de wijziging/toename van statistieken/metingen voor elke artiest (Facebook, Instagram, YouTube en muziek, streamingplatforms). Deze verandering in statistieken tijdens en na de digitale promotieperiode zal de artiesten laten zien hoeveel controle ze kunnen hebben over het markt bereik van hun releases en zal de boodschap van het belang van "digitale promotie als een constante activiteit" verder versterken. De promotiesponsoring betaalt het volgende (twee van de vijf muzikanten hebben al stap 4 voltooid):

- Internationale muziekdistributie voor elke deelnemer;
- Artwork (for Facebook, YouTube banner etc.);
- Marketing on Social Media (Facebook, Google ads etc.);
- Music or Lyric Video;
- Extras (afhankelijk van de behoeften van elke individuele artiest).

5.5.5.5 *Webinars en presentaties op maat voor het project 'Tech & Professional Services Without Borders 2020' en 'Arts Without Borders 2020'*

De projecten 'Tech & Professional Services Without Borders 2020' en 'Arts Without Borders 2020' werden georganiseerd in samenwerking met mevr. Lay Hing de Kort-Yee van Cornerstone Economics en dhr. Frits Israel van Doc Opleidingen. Beide Projecten hadden in principe een looptijd van 6 à 8 maanden en zijn gestart op 14 en 18 september 2020 respectievelijk. Beide Projecten bestaan uit 4 stappen. De deelnemers zijn nu in stap 3 zijnde:

- **Stap 3:** 'Tech & Professional Services Without Borders 2020' en 'Arts Without Borders 2020- Export Coaching Session'. Ondernemers krijgen 4 à 5 individuele coaching gesprekken voor maximaal 6 maanden. Samen met de coach onderzoekt de ondernemer de mogelijkheden en risico's in het buitenland. De ondernemer werkt aan een actieplan voor een internationaliseringsstrategie van hun organisatie. De ondernemer zet samen met de coach de volgende stappen:
 - Preparing the export plan;
 - With your strengths, where are the opportunities;
 - From longlist to shortlist: how attractive are the countries you look at;
 - What does it take to reach success?
 - Search for opportunities: in which countries you have a good chance by looking at the goals the special characteristics of the product or services;
 - The Organization of the company;
 - Market information: examine exactly how interesting these countries are for their companies;
 - RVO Market resources;
 - Internal research & development: prioritize steps to become successful in these countries.
- **Stap 4:** 'Tech & Professional Services Without Borders 2020' en 'Arts Without Borders 2020- Implementation Export Action Plan'. De deelnemers zullen tijdelijk ondersteuning krijgen, bij het betreden van een nieuwe internationale markt, van de export coaches en Exprodesk om hulp aan hen te bieden in geval er vragen, moeilijkheden en of problemen ontstaan wanneer ze hun Export Actieplan gaan implementeren. Deze stap zal bestaan uit:
 - *Empower participants through a close group of collaborators and accountability partners to take the next steps formulated in their export plan*
 - *Mastermind-group meetings*

Verder werd er een gesloten Facebookgroep en WhatsAppgroep gemaakt met als doel het delen van inhoud van de workshops met de deelnemers, waaronder:

- Volledige en gedeeltelijke PowerPoint presentaties;
- Artikelen die worden aangehaald tijdens de workshops;
- Wisselen van kennis onder deelnemers en samen het wekelijks huiswerk maken;
- Mogelijkheid vragen te stellen aan de beleidsmedewerker van Exprodesk en/of de consultant;
- Nieuwe en relevante informatie.

De Facebook-pagina's zijn genaamd 'From Zero to Hero - Pack your Talent' en 'Aruba Music Industry' en zijn gesloten voor het publiek en men kan zich alleen aansluiten door toestemming van de huidige beheerders waaronder de beleidsmedewerker van Exprodesk.

5.5.5.6 Webinars en presentaties Export Week 2021: 'Conquering New Horizons'

Als onderdeel van een initiatief om het exportpotentieel van de Arubaanse entrepreneurs te vergroten, heeft Exprodesk de 'Export Week 2021: Conquering New Horizons' georganiseerd. Deze Export Week richtte zich op bedrijven die zich wilden uitbreiden en hun concurrentievermogen op de exportmarkt wilden verbeteren alsmede hun producten of diensten in de toekomst wilden exporteren. Trainers/ consultants die met MKB-bedrijven werken konden ook meedoen aan deze Export Week.

Tijdens de Export Week kregen de deelnemers de kans om dieper in te gaan op onderwerpen zoals e-commerce, online betalen, logistiek (VS, EU, Azië en de Dominicaanse Republiek), blockchain, de toekomst van digitale betalingen zoals 'cryptocurrencies' en nog veel meer! De Exportweek 2021 vond plaats van 7 t/m 11 juni 2021, van 9.00 - 12.00 uur (maandag t/m donderdag) en 9.00 - 12.30 uur (vrijdag). De Exportweek bestond uit de volgende webinars:

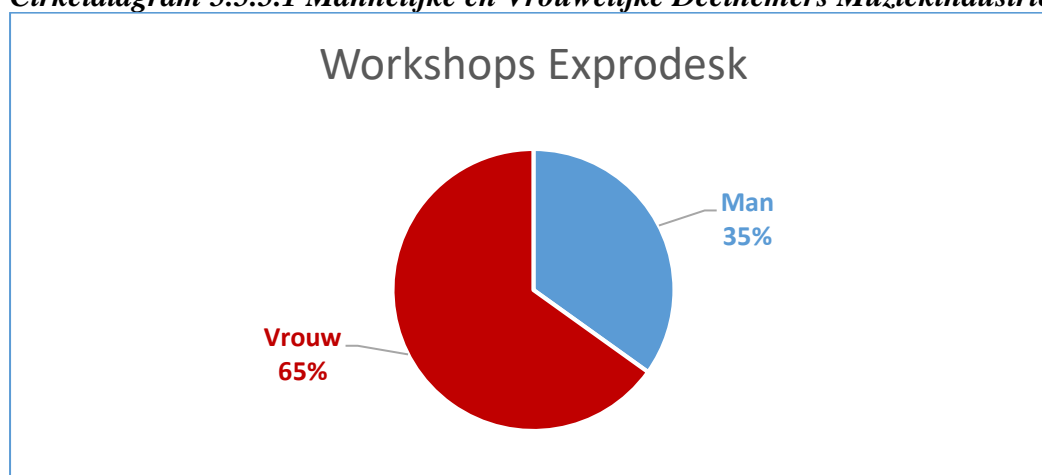
- **Dag 1: 'Overview of the e-commerce landscape and current trends, Logistics Dominican Republic and Import & Export Tax benefits':**
 - Identifying emerging trends and current content strategies of the e-commerce landscape;
 - Understanding basic e-commerce metrics and approaches to measure impact;
 - Assessing effectiveness of marketing channels to acquire users and drive sales;
 - Best practices for providing great user experience and customer service;
 - Shipping possibilities via Don Andres to and from the Dominican Republic;
 - Current Import & Export Tax benefits and exemptions.
- **Dag 2: 'Doing Business in USA and ASIA (incl. Best Practices)':**
 - Export Logistics with USA through the City of Doral;
 - Doing Business in Doral and Best Practices;
 - Mutually beneficial cultural, educational and business exchange opportunities with Doral;
 - Product sourcing and custom manufacturing in China;
 - Development of raw materials in ASIA;
 - Export Logistics with ASIA;
 - Business Consulting to China
- **Dag 3: 'How to grow your business locally and thrive internationally':**
 - Tips how to grow your business locally and export successfully;

- Testimonials and Best Practices of Aruban Women Exporters;
 - Key requirements to overcome bottlenecks;
 - How to evaluate if your business is export ready;
 - Aruba's Export Coaches were present to answer all questions.
-
- **Dag 4: 'Search Engine Marketing and Online Payment Possibilities':**
 - Search Engine Marketing: Tools for turning traffic into sales;
 - Sustainable Blockchain trends and opportunities;
 - What a Payment Gateway is 101;
 - What do merchants need to be successful online;
 - GATEWAY: Cards / LPM / Crypto; Crowdfunding through Donations;
 - Pre-Paid Cards; eWallet: P2P / C2B;
 - Cashless Payments: Moments – Events- Gift card – Loyalty; Hardware options; Security & Fraud Detection;
 - Back Office Tools and also Third-Party Integrations.

 - **Dag 5: Blockchain and the disruptive potential of cryptocurrencies for Aruba:**
 - AgriLedger: Blockchain possibilities for the Agriculture Sector as AgriLedger provides a fair share for those who produce and this means for all of us to know where our food comes from;
 - How can Aruba become a Blockchain friendly country;
 - Blockchain for the Creative Industry (Digital Art Opportunities);
 - Blockchain and exports;
 - Blockchain and the disruptive potential of cryptocurrencies for Aruba's Promising Sectors.

Exprodesk heeft 30 Webinars georganiseerd waar in totaal 384 participanten hebben deelgenomen. Van deze 384 deelnemers waren er 134 (35%) mannen en 250 (65%) vrouwen, zie Cirkeldiagram 5.5.5.1.

Cirkeldiagram 5.5.5.1 Mannelijke en Vrouwelijke Deelnemers Muziekindustrie Workshop

Bron: DEZHI

Tabel 5.5.5.2 Totaal Aantal Mannelijke en Vrouwelijke Deelnemers aan 30 Webinars van Exprodesk in 2021

Date	Workshops/Webinars 2021 (incl. Export Week)	Total Workshops/Webinars	Total Male Participants	Total Female Participants	Total Participants per Workshop/Webinar
26-Jan	Project 'MusicMarket Ready'	1	5	0	5
29-Jan	Webinar Intellectual Property Rights AMAA	1	9	9	18
8-Feb	'From Zero to Hero Mastermind- Empowered Women Exporters'	1	0	5	5
11-Feb	Project 'Tech & Professional Services Without Borders & 'Arts Without Borders' Meeting	1	4	8	12
4-Mar	'From Zero to Hero Mastermind- Empowered Women Exporters'	1	0	5	5
9-Apr	Webinar Copyrights, Patents & Trademarks BIE	1	10	18	28
16-Apr	Business Plan for Potential Exporters: Company Profile	1	10	14	24
23-Apr	Business Plan for Potential Exporters: Market Research	1	7	11	18
30-Apr	Business Plan for Potential Exporters: Marketing Plan	1	4	13	17
7-May	Business Plan for Potential Exporters: Operational Plan, Organization & Risks	1	7	11	18
14-May	Business Plan for Potential Exporters: Financial Plan	1	4	12	16
21-May	Business Plan for Potential Exporters: Final Presentation/Sales Pitch.	1	3	5	8
7-11 Jun	Export Week 2021: 'Conquering New Horizons'	14	65	111	176
15-Jul	Webinar 'Find Your Exportable Talent!'	1	2	8	10
11-Oct	'From Zero to Hero Mastermind- Empowered Women Exporters'	1	0	5	5
21-Dec	Webinar "Exportacion, algo pa mi negoshi?"	1	4	11	15
28-Dec	Closed session RVO SIB Form	1	0	4	4
	Total Participants Exprodesk 2021	30	134	250	384

Bron: DEZHI

Voor een overzicht van de deelnemers aan alle workshops en presentaties van Exprodesk vanaf 11 september 2017 t/m 2021 zie Staafdiagram 5.5.5.3 en Staafdiagram 5.5.5.4

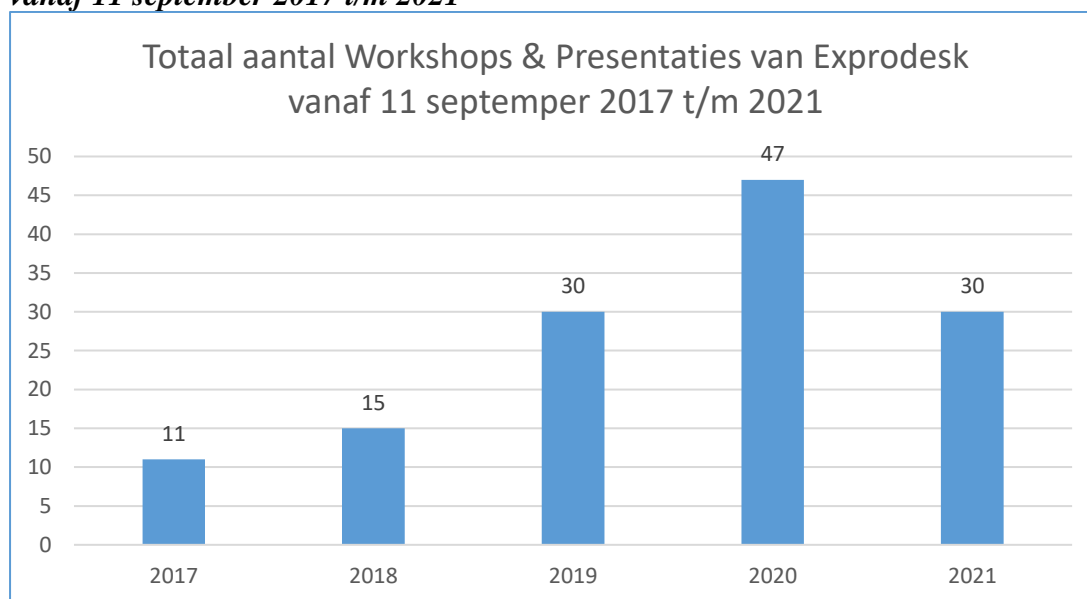
Onderstaande staafdiagram toont dat de deelnemers minder zijn dan in 2019 doordat Exprodesk 4 Projecten heeft georganiseerd waar dezelfde deelnemers meerdere workshops en webinars hebben gevolgd en de vorengenoemde workshops en webinars waren gesloten voor het publiek/bedrijven uit andere sectoren.

Staafdiagram 5.5.5.3 *Overzicht totaal aantal deelnemers aan alle workshops en presentaties van Exprodesk vanaf 11 september 2017 t/m 2021.*

Bron: DEZHI

Staafdiagram 5.5.5.4 *Overzicht totaal aantal workshops en presentaties van Exprodesk vanaf 11 september 2017 t/m 2021*

Bron: DEZHI

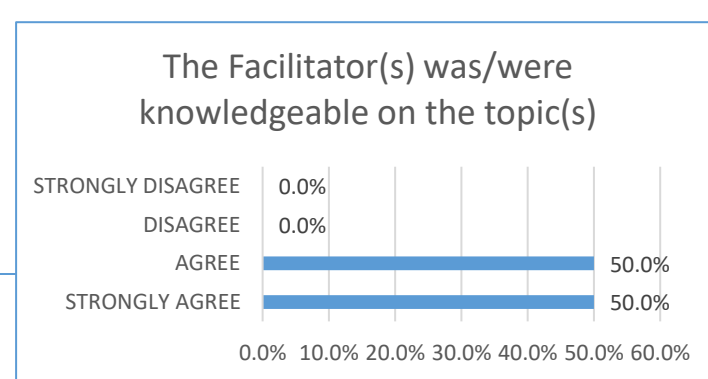
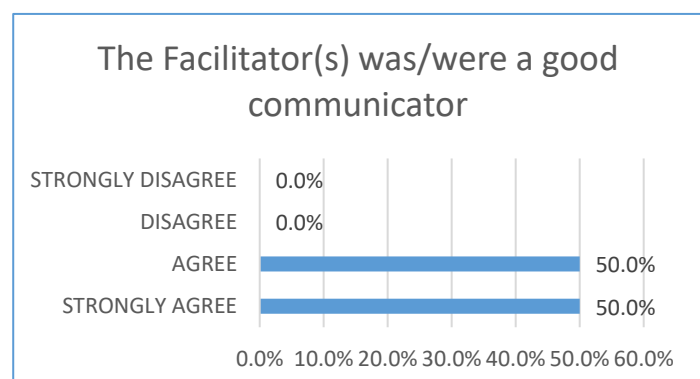
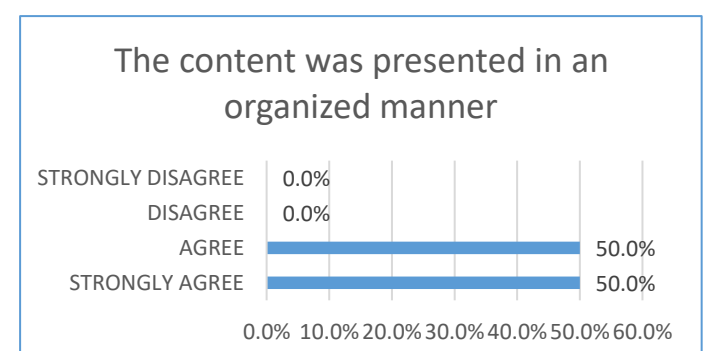
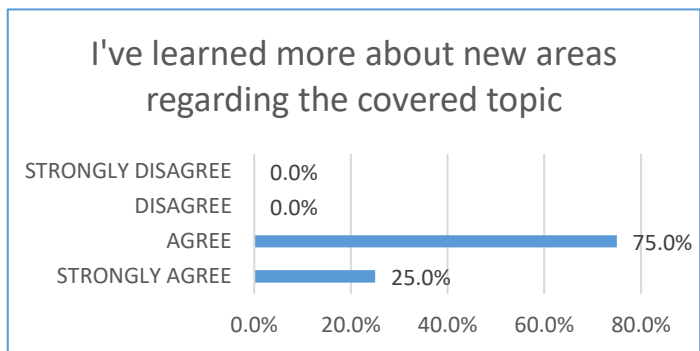
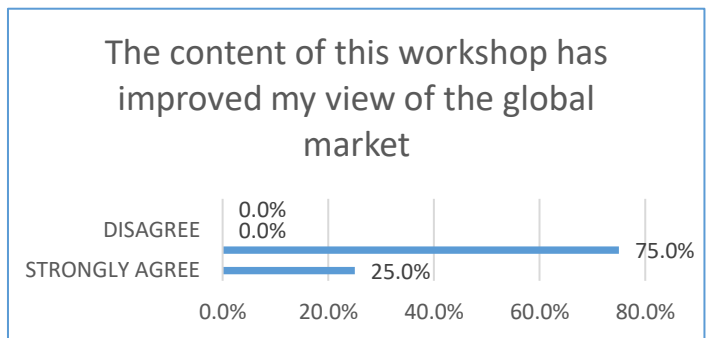
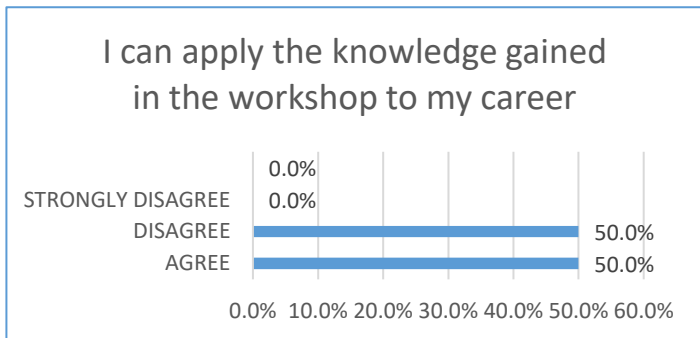
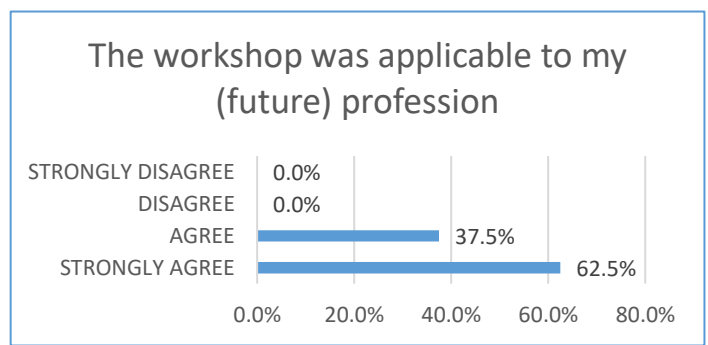
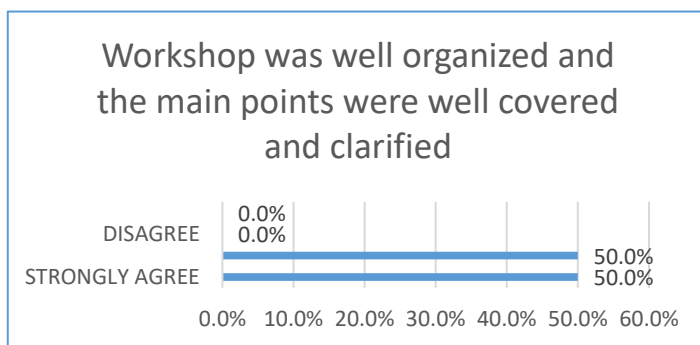
5.5.6 Terugkoppeling en evaluatie

Met het doel om feedback te verkrijgen van de deelnemers, deelden de beleidsmedewerkers van Exprodesk aan het einde van elke workshop of presentatie evaluatieformulieren uit, die anoniem vrijwillig ingevuld dienden te worden door de deelnemers. De formulieren houden het volgende in:

- 10 vragen over de inhoud van de workshop en de spreker/presentator, die beantwoord dient te worden d.m.v. Likert-schaal vragen die variëren van sterk mee oneens tot zeer sterk mee eens.

- 1 vraag met betrekking tot de duur van de workshop, te beantwoorden met de volgende meerkeuze-opties: "Te lang", "Adequate lengte" of "Te kort"
- 1 vraag met betrekking tot het niveau van het onderwerp dat werd gepresenteerd door de spreker/presentator, te beantwoorden met de volgende meerkeuzemogelijkheden: "Introductory", "Intermediate" of "Advanced"
- 1 vraag dat de loyaliteit van de deelnemers meet 'How likely is it that you would recommend this workshop to a friend or colleague?' Hierbij werd een Net Promoter Score, of NPS gebruikt dat uit onderzoek bleek dat het meten van klanttevredenheid het beste afging d.m.v. de Net Promoter Score.

Onderstaande grafieken geven een overzicht van de antwoorden van de deelnemers m.b.t. de drie secties van het formulier. De resultaten van de enquêtes zijn als volgt:

- 99 % van de reacties toonden gemiddeld een positieve waardering van de workshop door 'Sterk mee eens' en 'Mee eens' te identificeren als antwoorden in het beoordelingsformulier.
- Duur van de workshops en presentaties: 87.5% van de deelnemers geven aan dat de workshops en presentaties de "juiste lengte" hebben en 12.5% van de antwoorden geven een "te lange" duur aan, zie Cirkeldiagram 5.5.6.1 over de duur de workshops en presentaties.

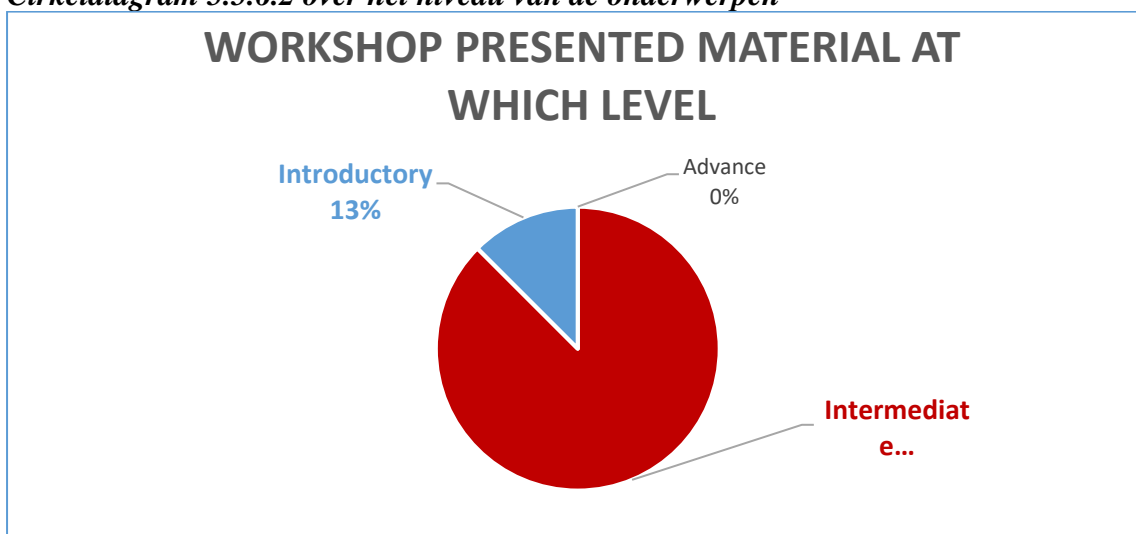
Cirkeldiagram 5.5.6.1 Duur Workshops en Presentaties

Bron: DEZHI

- Niveau van de onderwerpen: 87.5% van de antwoorden geeft aan dat de workshop materiaal van een "Intermediate" niveau voor workshopdeelnemers heeft gepresenteerd, 12.5% van de antwoorden geeft aan dat de workshop materiaal van een "Introductory" of "gemiddeld" niveau heeft gepresenteerd, zie Cirkeldiagram 5.5.6.2 over het niveau van de onderwerpen.

Cirkeldiagram 5.5.6.2 over het niveau van de onderwerpen

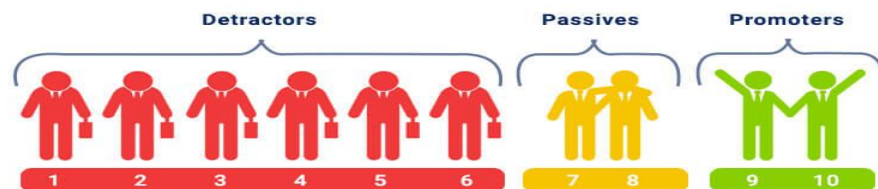

Bron: DEZHI

- Exprodesk heeft sinds 2020 de Net Promoter Score (NPS) in zijn evaluatieformulier geïntroduceerd, omdat dit de gouden standaard is voor klantervaringsstatistieken. NPS meet en houdt bij hoe Exprodesk door haar klanten wordt gezien (ze kunnen Exprodesk een score van 0-10 geven). NPS-scores bepalen de segmentering tussen slechte en positieve feedback. Daarom vallen klanten in een van de 3 categorieën om een NPS-score vast te stellen:

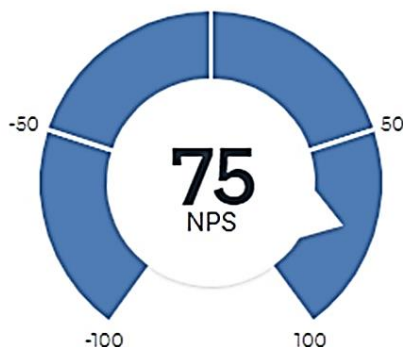
- Promoters** reageren met een score van 9 of 10 en zijn doorgaans loyale en enthousiaste klanten;
- Passieven** reageren met een score van 7 of 8. Ze zijn tevreden met de service, maar niet gelukkig genoeg om als promotors te worden beschouwd;
- Tegenstanders** reageren met een score van 0 tot 6. Dit zijn ontevreden klanten die waarschijnlijk niet meer bij je zullen kopen, en ze kunnen anderen zelfs ontmoedigen om bij je te kopen.

EMPLOYEE NPS

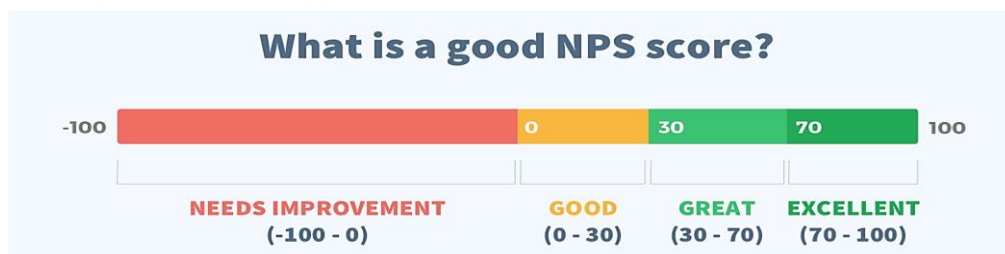
Net Promoter Score

$$\text{Net Promoter Score Formula} = \text{Promoters \%} - \text{Detractors \%} \times 100$$

- Promoters** (88% van onze klanten) reageerden met een score van 9 of 10, wat aangeeft dat ze typisch loyale en enthousiaste klanten zijn!
- Exprodesk kreeg **75 NPS** wat betekent dat onze klanten Exprodesk een 'Excellent' score gaven!

What is a good NPS score?

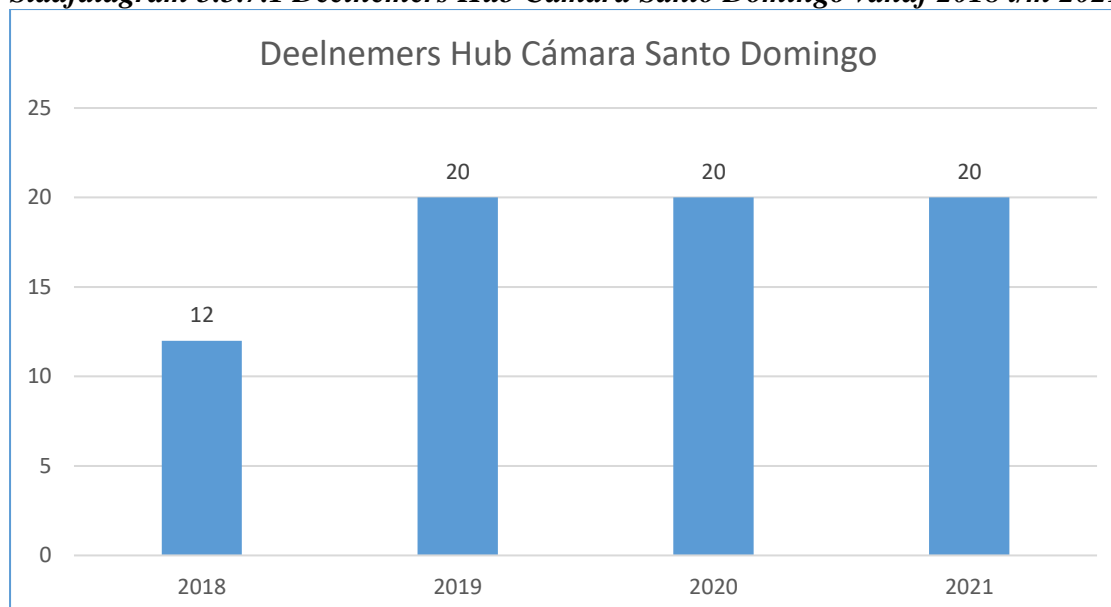
5.5.6 Handelsmissies

Exprodesk was vereerd om Centro de Exportación e Inversión de la República Dominicana (CEI-RD) te hebben bijgestaan, met het inschrijven van Arubaanse deelnemers aan de Hub Cámara Santo Domingo sinds 2018. De Hub Cámara Santo Domingo is de grootste handelsbeurs in het Caribisch gebied die een samenvoeging is van tentoonstellingen, bedrijfsvergaderingen, productlanceringen, workshops en presentaties.

HUB Cámara Santo Domingo is het ideale platform om op één plek zakenrelaties te maken met een verscheidenheid aan formele, nationale en internationale sectoren; waar kleine, middelgrote en grote bedrijven de mogelijkheid hebben om nieuwe relaties en contacten te leggen in een puur zakelijke omgeving (B2B), waardoor het creëren van synergiën en complementen in de waardeketen tussen de deelnemers wordt gestimuleerd. Daarnaast zijn deelnemers in staat om nieuwe trends in verschillende commerciële sectoren te ontmoeten, zoals vanuit: industrie, handel, bouw, fabricage, energie, communicatie/technologie, dienstenindustrie en gezondheid/geneesmiddelen.

Exprodesk in samenwerking met de Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden in Santo Domingo zorgen dat alle Arubaanse bedrijven uitgenodigd worden voor een netwerkborrel die door de NL-DR Kamer van Koophandel georganiseerd wordt, speciaal voor deze missie uit Aruba. Helaas door de COVID-19 pandemie heeft HUB Cámara Santo Domingo in 2020 en 2021 niet doorgegaan. Exprodesk heeft 20 Arubaanse deelnemers aan de Hub in 2020 bijgestaan. Dezelfde deelnemers werden weer benaderd in 2021 en waren bereid en enthousiast om mee te doen in 2021, maar helaas moest Hub 2021 opnieuw geannuleerd worden vanwege Covid-veiligheidsmaatregelen.

Staafdiagram 5.5.7.1 Deelnemers Hub Cámara Santo Domingo vanaf 2018 t/m 2021

Bron: DEZHI

5.6 Sectie ARINA (Aruba Investment Agency)

5.6.1 Inleiding

ARINA ressorteert sinds 2019 onder de Directie Economische Zaken, Handel en Industrie (DEZHI), afdeling Buitenlandse Economische Betrekkingen (BEB). Eind 2020 was de investeringsstrategie goedgekeurd door de toenmalige Minister van Economische Zaken, en was een marketing en promotie medewerker aangesteld die verantwoordelijk is voor de Investment Promotion van ARINA.

De Aruba Investment Agency (ARINA) is in mei 2021 officieel gelanceerd tijdens de Aruba Investment Summit 2021 als de overheidsinstantie die investeringen op Aruba promoot en faciliteert. ARINA is dus verantwoordelijk voor investeringsbevordering, facilitering en nazorg. ARINA helpt nieuwe en bestaande buitenlandse (en lokale) bedrijven bij het benutten van de kansen die Aruba biedt als investeringsbestemming. Hoogopgeleide, kapitaalintensieve, exportgerichte investeringen die innovatie bevorderen, hebben prioriteit.

Missie

Het promoten en verbinden van Aruba met wereldwijde zakelijke kansen om pioniers investeerders, kapitaal, kennis en innovatieve technologie in nieuwe economische sectoren aan te trekken om bij te dragen aan de duurzame ontwikkeling van Aruba.

Visie

De toonaangevende organisatie op Aruba zijn die investeerders begeleidt bij het ontwikkelen van nieuwe economische sectoren.

Om deze visie te kunnen bereiken is ARINA verantwoordelijk voor:

- Investment Promotion: het creëren van promotionele inspanningen om te kunnen concurreren op de wereldmarkt; het verzorgen van relevante en accurate informatie binnen de gevraagde sector;
- Facilitation & Aftercare Services: informatie vergaren over de vereisten, incentives, beleid en procedures van Aruba; ondersteuning bij het proces van locatiekeuze en bezoeken; ondersteuning bij de benodigde aansluitingen voor uitvoering van projecten, administratieve procedures, bedrijfs-/fiscale registratie en licenties.
- Contact & Matchmaking: het onderhouden van een breed netwerk van zakenpartners en overheidsinstellingen; en bijeenkomsten organiseren met relevante zakenpartners, overheidsinstanties, dienstverleners en andere relevante contacten in dat netwerk.

- Policy Advocacy: een continue dialoog faciliteren tussen de overheid, de investeerders en andere belanghebbenden, die bijdraagt aan de beleidsvorming.

De eerste acties die in 2021 werden ondernomen, waren vooral gericht op (re)branding, het opzetten van de online platforms en het ontwikkelen van marketingmaterialen die nodig zijn voor Investment Promotion (IP) en imagebuilding. De focus lag op het creëren van content voor branding activiteiten, zowel online als offline.

5.6.2 Investeringsbevordering

Focuslanden

ARINA heeft in 2021 zich gericht op investeerders in de volgende focuslanden:

- Nederland en Duitsland in de EU;
- Canada en de VS in Noord-Amerika; en
- Colombia en Panama in Latijns-Amerika.

Profiel Investeerders

De investeerders waarop ARINA zich richt zijn langetermijndenkers, innovatief, bereid om lokale arbeid in te zetten, leveren hoogopgeleide arbeidskrachten, beschikken over eigen financiële middelen, zijn kennisintensief en hebben een uitgebreid internationaal netwerk, houden zich aan principes van MVO, zijn export-gedreven, integer, ondernemend en omarmt duurzame ontwikkeling. Het betreft dus ook impact investeerders die duurzame ontwikkeling centraal stellen in hun bedrijfsvoering. In het algemeen zijn het investeerders die pioniers en bereid zijn grote risico's te nemen, en kunnen zowel buitenlandse investeerders als bezoekers zijn, ofwel diaspora of bestaande (lokale) investeerders.

Oliver	
Enjoys doing business, sees it as a way of life	Is willing to explore new opportunities
Believes in technology	He is an experienced and knowledgeable businessman
Hates lack of initiative and conformism.	He is often at business events looking for opportunities
He is eloquent and sociable, empathetic and decisive.	Values the ability to solve problems
His main purpose is the success of his projects	

Promotieplan en budget 2021

Voor het schrijven van het promotieplan 2021 heeft ARINA verschillende rapporten doorgenomen, namelijk Economic Policy, Investment Strategy, Entrepreneur's Policy, Master Plan, National Strategic Plan (vooral Program 4), Cost of doing business, Rapport Task Force Economische Stimulus, Van Red Tape naar Red Carpet, etc.

In januari 2021 is het promotieplan en budget van ARINA voor 2021 goedgekeurd door MinFEC. Na een openbare aanbesteding zijn de bureaus JDB Digital en Orbitalnets gekozen om het plan uit te werken samen met ARINA.

Interne handboek

Aan de hand van het handboek van NFIA heeft ARINA een eigen interne handboek gecreëerd met alle interne handelingen die genomen moeten worden bij het handelen met potentiële investeerders. Ook heeft ARINA de ‘Guidelines for Handling Investor Enquiries’ van Canada–Indonesia Trade and Private Sector Assistance Project als richtlijn genomen en dit eraan toegevoegd.

Er zijn geen procedures beschreven, maar het handboek geeft een algemeen begrip van wat ARINA is, wat de Promising Sectors zijn en welke taken verband houden met het aantrekken van buitenlandse investeringen. Het zal fungeren als een instructiedocument voor alle ARINA-adviseurs. Het is ook een bron van informatie voor de leden van de Aruba Trade Board en andere relevante gouvernementele organisaties.

Interne en externe branding traject

In de maand april is ARINA aan het interne en externe branding traject begonnen samen met JDB Digital. ARINA, DEZHI en JDB hebben een brand diagnostic uitgevoerd, waar de verschillende onderdelen van de ARINA-brand zijn geconcipieerd, namelijk social concepts map, brand archetype, buyer persona, concept & brand story, brand territory, en de moodboard voor fotografie. Hieruit is een brand guide gecreëerd voor ARINA, met o.a. de logo, kleuren, typografie, pictogrammen, en grafische elementen.

De nieuwe huisstijl

Aan de hand van de brand guide heeft JDB Digital een geheel nieuwe look voor de Aruba Investment Agency (ARINA) gecreëerd; een logo, een op zichzelf staand pictogram en een website.

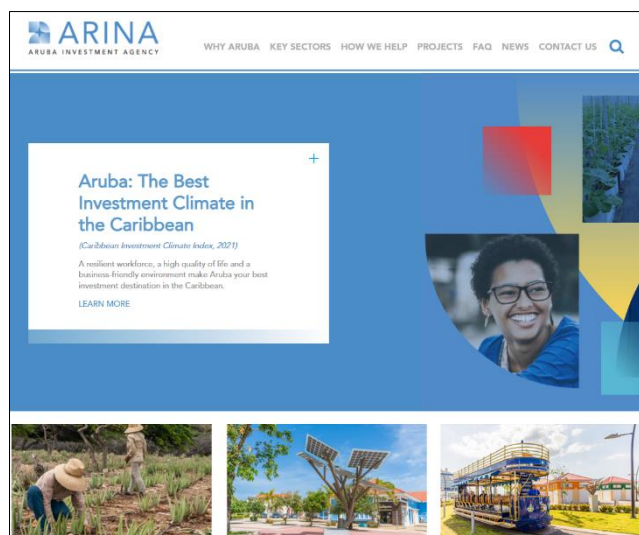

Logo

Tijdens de Aruba Investment Summit 2021 is de nieuwe logo van ARINA gelanceerd. Het pictogram in het nieuwe officiële logo symboliseert 4 bouwstenen die de letter A van Aruba vormen. De kleur blauw is de kleur van de Arubaanse vlag. In het midden vind je de Arubaster, die zijn rol als kompas vervult, zodat potentiële bedrijven en investeerders ons eiland kunnen vinden. Samen met investeerders willen wij bouwen aan een beter, veerkrachtiger en duurzamer Aruba. De kleuren rood, geel en wit zijn de andere kleuren van de Arubaanse vlag, maar symboliseert ook de levendigheid, inspiratie, ambitie en passie van onze Arubaanse gemeenschap die investeerders verwelkomt in nieuwe kansen die alleen Aruba kan bieden.

Website

JDB Digital heeft ook het ontwerp en de wireframes voor de nieuwe ARINA-website gecreëerd, en Orbitalnets was verantwoordelijk voor de ontwikkeling hiervan. ARINA heeft het web content geschreven voor de ongeveer 25 pagina's hiervoor. De website is inmiddels af, maar zal pas in januari of februari gelanceerd worden na een aantal tekstuele aanpassingen (review), en hoogstwaarschijnlijk ook de branding naar InvestinAruba.com.

Marketingmaterialen

JDB Digital heeft ook als taak gekregen het creëren van marketingmaterialen voor ARINA, namelijk factsheets, een investor's guide en video's. Deze zullen online geplaatst worden zodat potentiële investeerders de pdf's kunnen downloaden op de website van ARINA.

Investor's guide & factsheets

ARINA heeft deskresearch gedaan om voorbeelden te vergaren van verschillende investor's guides van andere IPA's en concurrenten, om zo de 26-pagina investor's guide te kunnen schrijven. Aan de hand hiervan zal JDB een opzet maken voor wat betreft het design. Dit is momenteel nog een work in progress.

Om de informatie te vergaren voor het schrijven van de factsheets voor de Promising Sectors heeft ARINA zowel deskresearch verricht alsook verschillende professionals gesproken, o.a. ing. Kevin de Cuba, Thais Franken van Universiteit van Aruba, Lex de Ridder van APA, Lucia White van Free Zone Aruba, drs. J.R.Rajnherc van ImSan, Chaim Chirino van Ecotech, en Nathalie Maduro van Santa Rosa. Er is al een aangezet gemaakt voor het design van de factsheets, maar dit is momenteel ook nog een work in progress.

Voor zowel de investor's guide als de factsheet moeten de nodige aanpassingen gemaakt worden aan de tekst door een professionele internationale copywriter. Er zijn een aantal opties, namelijk:

- het bureau van CINDE Costa Rica: FutureBrand
- het bureau van InvestTT: Lonsdale Saatchi & Saatchi Advertising Limited
- het bureau van NFIA: Development Counsellors International

ARINA is nog bezig met dit proces. De bedoeling is dat ARINA in Q1 2022 van start kan gaan.

Video's

ARINA samen met JDB Digital heeft ook een aantal concepten bedacht voor wat betreft de promotionele video's voor ARINA. Het betreft 4 verschillende video's die nog work in progress zijn, namelijk:

- What is ARINA?
- Aruba's Investment Climate
- Aruba's Promising Sectors
- Invest where you vacation

Awareness campagne

Om Aruba meer bekendheid te geven als aantrekkelijke investeringsbestemming in andere sectoren dan toerisme, heeft JDB Digital een digitale marketing campagne bedacht. De campagne is ter ontwikkeling en promotie van Aruba als een investeringsbestemming voor internationale investeerders, inclusief de Aruba-bezoekers.

Hiervoor is de thema 'Aruba Connects' bedacht. Het idee hierachter is dat in tijden van internet en globalisering, verbindingen het belangrijkste zijn. Alles wat Aruba competitief maakt, wordt samengevat in het woord 'Connects': talent, levenskwaliteit, internetverbindingen, innovatie en infrastructuur. Aruba biedt investeerders dus de perfecte mogelijkheid om hun bedrijf te verbinden met alles wat ze willen en nodig hebben.

De bedoeling was om deze campagne in de laatste kwartaal van 2021 te laten starten, helaas is dit niet gelukt, o.a. vanwege nieuwe verkiezingen. Het zal nu pas in de eerste kwartaal van 2022 van start gaan.

Content marketing

‘Aruba Connects’ zal op diverse online kanalen geplaatst en gepromoot worden, o.a. de ARINA-website, LinkedIn, Twitter, YouTube en Facebook. Hieronder een overzicht van de diverse content die ter sprake zullen komen in verband met ‘Aruba Connects’.

Concept topics	Aruba investment climate	Connecting facts	News to connect	Connect with us
Key message	<ul style="list-style-type: none"> Sense of urgency Limited must-take opportunities Connecting benefits focus 	<ul style="list-style-type: none"> Trust Sector Awareness Connecting benefits focus 	<ul style="list-style-type: none"> New benefits for business in Aruba New opportunities for invest How connect business news 	<ul style="list-style-type: none"> Know our people How we do business We want to connect with you
Content focus	<ul style="list-style-type: none"> LEGAL FRAMEWORK FISCAL BENEFITS PROMISING SECTOR 	<ul style="list-style-type: none"> LEGAL FRAMEWORK ARUBA FACTS SDG ALIGNMENT 	<ul style="list-style-type: none"> PROMISING SECTOR ORANGE INDUSTRY FIN-TECH 	<ul style="list-style-type: none"> ABOUT ARUBA PROCESS INCORPORATION
Purpose	INBOUND	LEAD GENERATION	INBOUND	BRAND AWARENESS
CTA	Learn here to connect with opportunities	Connect your business	Connect with us	Connect with us

5.6.3 Aruba Investment Summit 2021 (AIS 2021)

Als onderdeel van de visie voor het bereiken van een innovatieve, concurrerende en gediversifieerde economie, werd op 31 mei, 1 en 2 juni 2021 de 'Aruba Investment Summit 2021' gehouden. Hiermee heeft de investeringsbevordering in de Promising Sectors meer bekendheid gekregen. Ook was de Aruba Investment Agency (ARINA) gelanceerd op de lokale en internationale markt als een unit bij de DEZHI. De doelgroep was potentiële lokale en internationale investeerders (B2B) die geïnteresseerd zijn in investeringen in de Promising Sectors van Aruba.

De summit had de volgende doelstellingen:

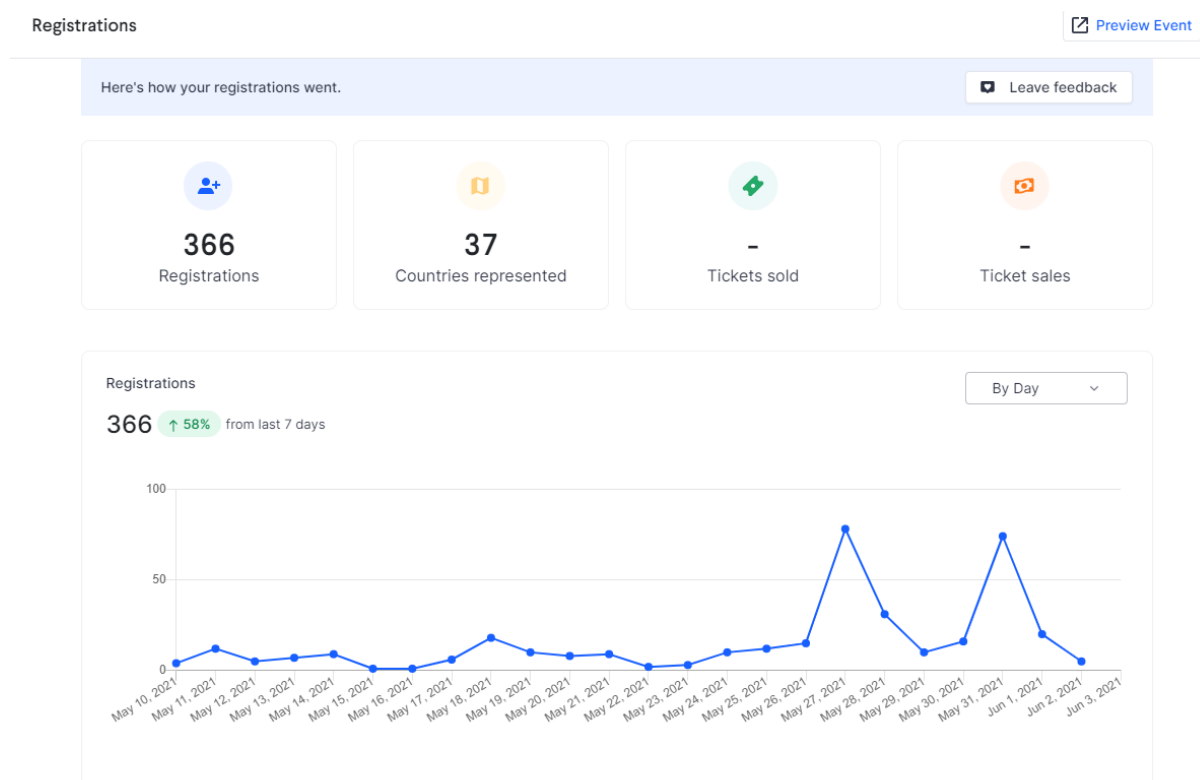
- ARINA lanceren op de lokale en internationale markt
- Awareness creëren bij lokale en buitenlandse investeerders
- Lokale investeringen stimuleren
- Het genereren van leads
- Het vergaren van e-mailadressen

Overzicht AIS 2021

DEZHI kan terugkijken op een succesvolle summit die virtueel plaatsvond op 31 mei, 1 & 2 juni 2021. Er waren interessante presentaties en Q&A sessies met topleiders, executives en ondernemers van Aruba, en enkele inspirerende internationale sprekers, o.a. Brad Sugars van ActionCOACH. Het driedaagse evenement vond plaats op het Hopin platform en trok bezoekers over de hele wereld, zoals het Nederlandse Koninkrijk, Europa, het Caribisch gebied, LATAM-landen, de VS en meer. Er waren in totaal 366 inschrijvingen, een opkomst van 69% (gelijk aan het branchegemiddelde) en het evenement scoorde een 8.5 uit 10.

Inschrijvingen

Hieronder wordt een overzicht gegeven van het verloop van de aanmeldingen, de opkomst, gemiddelde tijdsbesteding en piek bezoek. In totaal waren er 366 aanmeldingen en een opkomst van 69% (gelijk aan het branchegemiddelde).

Overview

[Preview Event](#)

69% Good news!
Your turnout was similar to Hopin's calculated industry average.

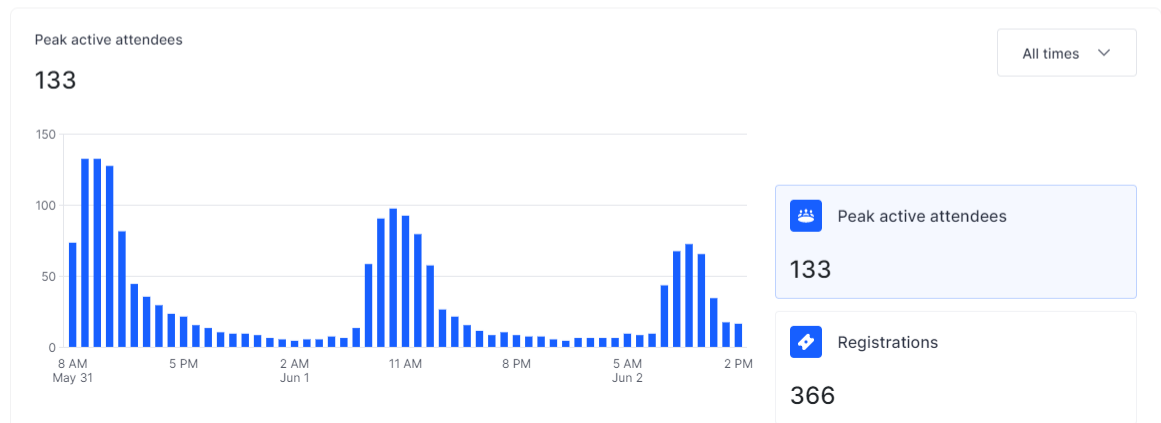
8.5 Attendee score

5h 50min Avg. time spent

69% Turnout

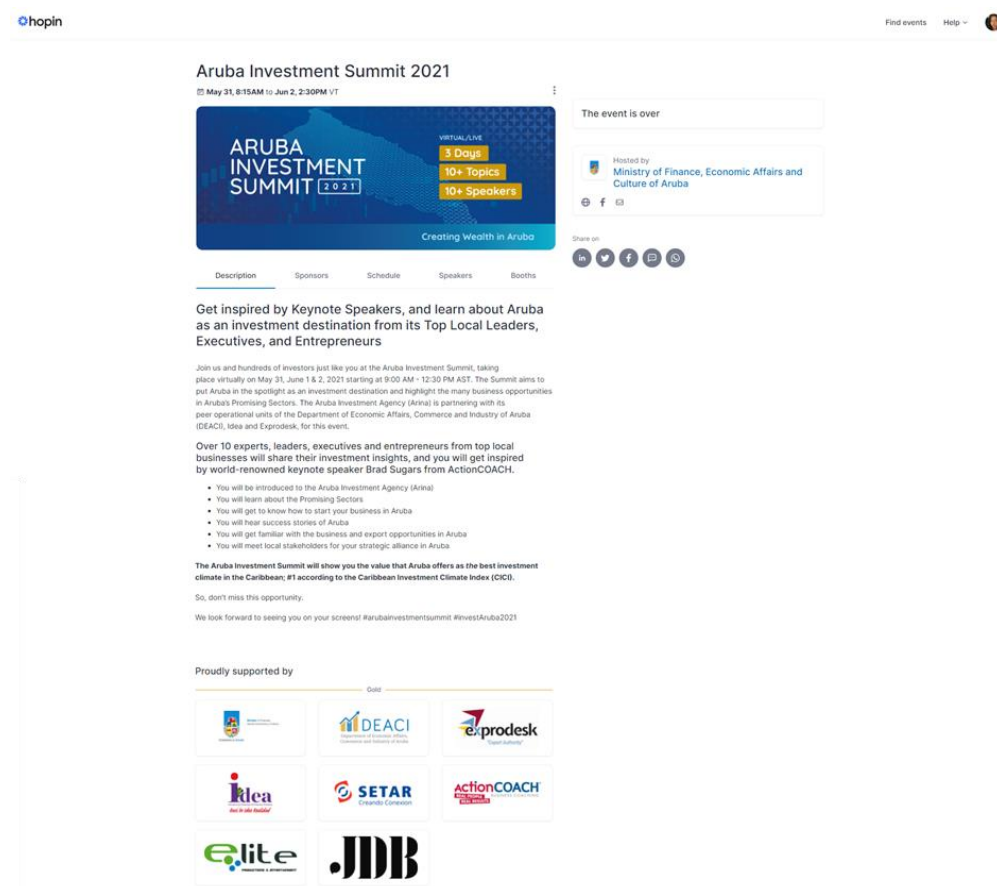
133 Peak attendance

All times are in GMT-4 Time zone

Hopin: het online platform

De Aruba Investment Summit 2021 werd gehouden op het Hopin platform, wat door SETAR gesponsord was. Elite, JDB Digital en ActionCOACH waren ook sponsors van het evenement. De sprekers van de verschillende lokale en internationale bedrijven waren ook als sponsors vermeld.

Sprekers en presentaties

Op de eerste dag van de summit werden de aanwezigen verwelkomd door de Minister van Financiën, Economische Zaken en Cultuur, H.E. Mevrouw Xiomara Maduro, en werden de Promising Sectors van Aruba door de directeur van DEZHI, mevrouw Maria Dijkhoff-Pita, gepresenteerd. De Managing Partner van MGM Source, mevrouw Marielsa Croes, ging in op het ondernemersklimaat van Aruba, terwijl de heer Daniele Ferrara, CEO van Gianni's Group, over de duurzame en gediversifieerde investeringsprojecten van zijn Groep sprak.

Op dag twee presenteerden CEO en CCO van Aruba Ports Authority N.V., respectievelijk de heer Marc Figaroa en Lex de Ridder, Port City Oranjestad en Barcadera Business Park, terwijl de CEO van Aruba Airport Authority N.V., de heer Joost Meijs, samen met de heer Shensly Tromp, directeur van Airport Development & Technology, de 'Aruba Gateway 2030' en een innovatief Electric Aviation-project presenteerden. De heer Eric Mijts, coördinator SISSTEM aan de Universiteit van Aruba, sprak over innovatieve eiland oplossingen en de heer Martin Berkenkamp, vertegenwoordiger van het Duitse Consortium GreenTech Hub, gaf een testimonial over het opzetten van een investeringsproject op Aruba. De dag werd afgesloten door de heer Jan Westra, Strategic Business Developer bij Priva, die sprak over de mogelijkheden om te investeren in innovatieve landbouwtechnologieën in een eiland economie.

Op dag drie hield Brad Sugars, CEO en oprichter van ActionCOACH, een motiverende toespraak over 'disruptive entrepreneurship', en ging Remko van der Veldt, Managing Director bij Royal Aruba Aloe, in op de internationaliseringsstrategie van zijn bedrijf. De laatste spreker, de heer Andrei Moarcas, milieu- en energieadviseur bij OCTA, presenteerde

een studie over de implementatie van blauwe economie in eilandeconomieën. De Minister-president van Aruba, H.E. Mevrouw Evelyn Wever-Croes hield een krachtige slottoespraak, waarin ze benadrukte dat Aruba klaar is om nieuwe investeerders op het eiland te verwelkomen.

Exposure

De AIS 2021 werd online gedeeld op diverse nieuwssites, zowel lokaal als internationaal, en ook op diverse Facebook pagina's, zoals Diario TV, Koninkrijk.nu, Idea, ActionCOACH Aruba, Bibu News, Bon Dia Aruba, Awe Mainta, MinFEC, MGM Source, Arubahuis, Caribbean Media Partners, Solo Caribe, etc.

Evaluatie

Op 3 juni 2021 werd een korte enquête verstuurd naar alle deelnemers, maar er waren slechts 12 reacties ontvangen. Hierbij een kort overzicht van de resultaten:

- De meeste aanwezigen leerden over het evenement via hun zakelijke netwerk of LinkedIn.
- Over het algemeen waren de aanwezigen tevreden of zeer tevreden over het online platform, het formaat, de inhoud, de sprekers, de MC en de lengte van het evenement.
- Slechts één deelnemer was ontevreden over de sprekers.
- Alle aanwezigen zouden hun netwerk aanraden om dit evenement bij te wonen, als we dit volgend jaar zouden organiseren.

Post-event

Over het succes van het evenement is een persbericht gestuurd naar alle lokale media, inclusief enkele foto's van het evenement. Er werden e-mails en bedankbrieven gestuurd naar aanwezigen, sponsors en sprekers. De video's en presentaties van de AIS 2021 zijn geüpload op het YouTube-kanaal van ARINA, en de aanwezigen zijn hierover geïnformeerd via een direct mailing.

Public Relations

ARINA hield zich bezig met communicatie die bedoeld was om een positief imago te creëren voor Aruba als investeringsbestemming. Er zijn verschillende persberichten naar lokale media gestuurd om de Aruba Investment Summit 2021 te promoten, maar ook voor het publieke aanbestedingstraject. Ook zijn er persberichten geplaatst op de website en Facebook pagina van DEZHI. ARINA regelde ook een interview met Business View (online magazine) en een advertorial in Entrepreneur Magazine. Verder werd Zulema Dabian-Erasmus ook geïnterviewd voor AIS 2021 door lokale media.

5.6.4 Promotie offertes

RTL-Z

ARINA heeft meerdere malen contact gehad met de Nederlandse zakelijke en financiële nieuwszender RTL-Z die ons benaderd heeft, na het bezoeken van AIS 2021, om segmenten van 6 minuten te presenteren tijdens 5 zakelijke afleveringen van 'Investeren in het buitenland'. Deze zullen uitgezonden worden tijdens de uitzending van 'De Wereld van Investments' op hun zender. De bedoeling hiervan is om Aruba (en ARINA) te promoten op de Nederlandse markt, om zo leads te genereren.

RTL-Z is vergelijkbaar met het Amerikaanse Bloomberg TV. De hele dag door is er voornamelijk nieuws, beursnieuws en financiële marktanalyses. Tussendoor worden

meerdere keren per dag zakelijke programma's van een half uur uitgezonden gericht op zakelijke kijkers. Deze afleveringen worden na de eerste uitzending op het RTL-platform herhaald en online geplaatst.

ARINA heeft een advies gestuurd naar MinECDO, maar er moet nog een follow up komen.

5.6.5 Klantenbeheer

Meetings

ARINA heeft een groeiend netwerk van ondersteunende organisaties om investeerders te kunnen helpen bij het opzetten van een bedrijf op Aruba. ARINA onderhoudt deze relaties door vaker per jaar meetings te houden, sommige zelfs maandelijks. Hierbij een overzicht van de verschillende meetings in 2021:

- Maandelijks met Aruba Trade Board (ATB: KvK, ATIA, DBB, FZA, DEZHI en ARINA), en Roy Hart van Arubahuis
- Holland House Colombia en GEVMin Washington
- Regulier met DIP, DIMAS, en Santa Rosa (nog pending DIMP)
- Gesprek met Caribbean Business Hub in Nederland over een mogelijk evenement in de tweede week van juni 2022

ARINA heeft ook met DIMAS en DIP afgesproken dat er een MOU getekend zal worden om zo te proberen de investeerders een red carpet treatment te geven in 2022.

Investeerders

In 2021, werd ARINA in totaal door 22 cliënten benaderd voor informatie, advies of samenwerking. Hiervan waren 16 potentiële buitenlandse investeerders, 4 lokale investeerders en 2 financiële instanties. Hierbij de lijst van bedrijven waarmee ARINA gesprekken heeft gevoerd:

- KUMO Pte. Ltd.
- mmmgood.com
- Eco Avant-Garde Srl
- Aerofarms
- Toro International N.V.
- Pro-Tec Mechanical Contractors Aruba N.V.
- Home Grown Aruba
- Aramis Gonzalez
- SLG Limitless Data Solutions
- SkySails Power GmbH
- Algemeen Pensioenfonds Sint Maarten
- OSEADA
- Inveni Business & Technology Limited
- ABC Ferry Company
- Eganites, LLC
- Patagonia Green
- Petros Aquaculture Operations VBA
- In de Kiem
- Fast Ferry
- Sustimar LLC

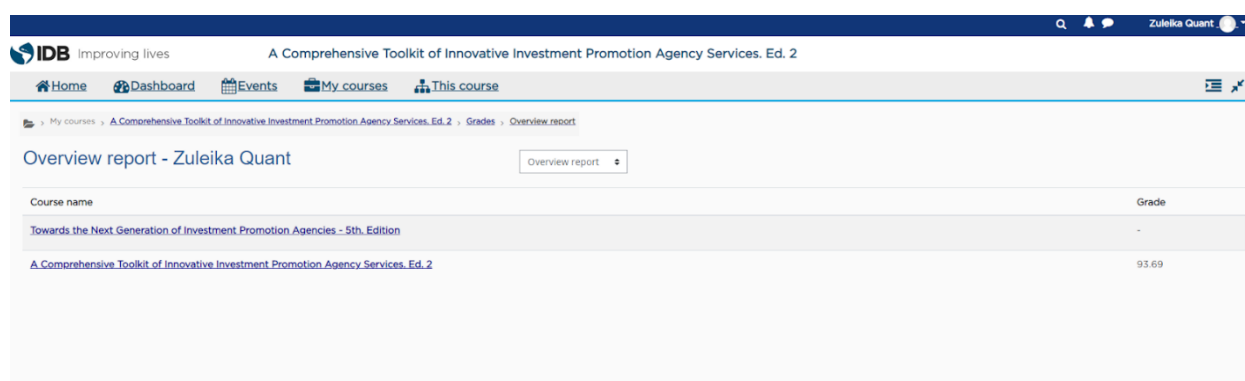
- Care4Care
- Flightlines Aruba

Webinars

In het jaar 2021 heeft ARINA heel wat webinars gevolgd over verschillende onderwerpen die relevant zijn voor investeringsbevordering. Het betreft webinars van o.a. CAIPA, WAIPA, Caribbean Accelerator, World Bank, Green Tech Hub, UNCTAD, FAO, ATA, Island Innovations, Aruba Certification Program, Caribbean AgTech Summit, etc.

Online cursus

Ter afwachting van feedback van de nieuwe minister van Economische Zaken, heeft Zuleika Quant op eigen initiatief een online cursus 'A Comprehensive Toolkit of Innovative Investment Promotion Agency Services. Ed. 2.' van Inter-American Development Bank (IDB) (www.iadb.org) gevolgd en afgerond met een 93.69 van 100.00 punten.

The screenshot shows the IDB Learning Management System interface. The user is logged in as Zuleika Quant. The page title is 'A Comprehensive Toolkit of Innovative Investment Promotion Agency Services. Ed. 2'. The breadcrumb trail is 'My courses > A Comprehensive Toolkit of Innovative Investment Promotion Agency Services. Ed. 2 > Grades > Overview report'. The main heading is 'Overview report - Zuleika Quant'. Below this is a table with two columns: 'Course name' and 'Grade'. The table contains two rows of data.

Course name	Grade
Towards the Next Generation of Investment Promotion Agencies - 5th Edition	-
A Comprehensive Toolkit of Innovative Investment Promotion Agency Services. Ed. 2	93.69

De cursus gaf theoretische en praktische hulpmiddelen om vaardigheden en kennis als professional op het gebied van investeringspromotie te verbeteren en omvatte ook de impact van de COVID-19-crisis op internationale investeringsstromen en overheid reacties, geïdentificeerde uitdagingen en bood toegang tot best practices en innovatieve oplossingen.

Het belangrijkste doel van de cursus was om IPA-professionals in staat te stellen een meer gerichte strategie te ontwikkelen om hun landen of gebieden te versterken als een gunstige bestemming voor buitenlandse directe investeringen. Deze cursus is in twee edities gegeven met meer dan 2.291 deelnemers uit 72 landen.

De cursus behandelde belangrijke onderwerpen als nation branding en imago-opbouw, nazorg diensten die een IPA zou moeten implementeren om bedrijven te behouden en hun expansie te ondersteunen, en de rol van policy advocacy bij het verbeteren van het ondernemingsklimaat. Daarnaast was een volledige cursus module gewijd aan het informeren van deelnemers over innovatieve wereldklasse programma's en diensten die momenteel worden aangeboden door andere IPA's, zoals virtual reality, GIS, one-stop-shop, enz.

CRM-systeem

ARINA heeft in het promotieplan aangegeven dat een CRM systeem nodig is voor het bijhouden van een database van investeerders. ARINA heeft een aantal opties onderzocht, en HubSpot lijkt wel de beste optie te zijn tot nu toe. Dit wordt vervolgd.

6 Afdeling Vestiging van Bedrijven (VVB)

6.1 Inleiding

In het Landsbesluit van 19 juli 1990 no. 55, wordt de opnemng bepaald van de geldende tekst van de “Vestigingsverordening bedrijven” in de afzonderlijke afdeling van het Afkondigingsblad van Aruba. Wijzigingen hierop zijn aangebracht bij AB’s 1997 no’s. 33 en 34 en AB 2008 no. 63. Deze landsverordening en de ter uitvoering daarvan uitgevaardigde landsbesluiten, verstaat, met ingang van 1 januari 2009, onder zaak, elke onderneming, waarin enig bedrijf, door wie ook, wordt uitgeoefend.

Rechtspersonen en natuurlijke personen die steeds geacht zijn om een zaak in de zin van deze landsverordening te drijven zijn het volgende:

- Vennootschappen, t.w. N.V., V.B.A. en de bestuurders daarvan;
- coöperatieve verenigingen (C.V.);
- importeurs, agenten, tussenhandelaars;
- vennoten, met uitzondering van de op Aruba geboren Nederlanders die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en conform de beleidsrichtlijnen met ingang van 1 november 2012 ook de buiten Aruba geboren, 18 jaar en ouder, die alhier tot Nederlanders zijn genaturaliseerd, van een vennootschap onder een firma (V.O.F.) en van een vennootschap en commandite met uitzondering evenwel van de commanditaire vennoot;
- eigenaren van eenmanszaken, met uitzondering van de op Aruba geboren Nederlanders die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en conform de beleidsrichtlijnen met ingang van 1 november 2012 ook de buiten Aruba geboren, 18 jaar en ouder, die alhier tot Nederlanders zijn genaturaliseerd.

Filialen, bijkantoren en andere nederzettingen van zaken worden ten aanzien van de bepalingen van deze landsverordening als afzonderlijke zaken beschouwd.

Volgens deze landsverordening wordt een zaak gevestigd, wanneer het bedrijf ten aanzien van het publiek aanvangt.

Volgens artikel 2 van deze landsverordening is het verboden zonder een daartoe strekkende vergunning van de Minister van Economische Zaken:

- a. een zaak te vestigen en te drijven of te doen drijven;
- b. een zaak te doen vestigen en te drijven of te doen drijven;
- c. een zaak over te nemen en te drijven of te doen drijven;
- d. een zaak te doen overnemen en te drijven of te doen drijven;
- e. een zaak voort te zetten of te doen voortzetten;
- f. een zaak ten aanzien van het publiek te verplaatsen;
- g. een zaak van aard te wijzigen.

De landsverordening Vestigingsverordening bedrijven is niet van toepassing op:

- bedrijven in de Vrije Zone (artikel 6 lid 1, Landsverordening vrije zones, AB 1998 No. GT 7);
- krediet instellingen (artikel 1 lid 1, Landsverordening toezicht kredietwezen, AB 1998 No. 16);
- Verzekeringsmaatschappijen (artikel 2 lid 5, Landsverordening toezicht verzekeringbedrijf, AB 2000 No. 82);

- straatventers (artikel 3 sub b, Vestigingsverordening bedrijven, AB 1990 No. GT 55 en artikel 45, Algemene Politieverordening, AB 1995 No. GT 8);
- Trustkantoren (artikel 2, sub 3, Landsverordening toezicht trustkantoren, AB 2009 no. 13);
- Bedrijven toebehorende aan publiekrechtelijke lichamen (artikel 3, sub a, Vestigingsverordening bedrijven, AB 1990 No. GT 55);
- Bedrijven die land-, tuinbouw, veeteelt of visserij uitoefenen (artikel 3, sub c, Vestigingsverordening bedrijven, AB 1990 No. GT 55);
- de in Aruba geboren Nederlanders, die de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt en conform de beleidsrichtlijnen sedert 1 november 2012 ook de buiten Aruba geboren, 18 jaar en ouder, die alhier tot Nederlanders zijn genaturaliseerd.

Verder kan deze landsverordening worden aangehaald als Vestigingsverordening Bedrijven. De afdeling VVB ontvangt en neemt in behandeling verzoekschriften inzake:

- vestiging van een nieuw bedrijf in Aruba in de vorm van een eenmanszaak, vennootschap onder firma, N.V., V.B.A., coöperatieve vereniging en buitenlandse rechtspersoon (m.u.v. degenen waarop de landsverordening Vestigingsverordening bedrijven niet van toepassing is en conform de beleidsrichtlijnen van 1 november 2012);
- wijzigingen en uitbreiding van een vergunning, overplaatsing van een bestaande zaak en vestiging van een filiaal van een reeds bestaande zaak;
- optreden van anderen dan op Aruba geboren Nederlanders en sedert 1 november 2012 ook de buiten Aruba geboren die alhier als Nederlanders zijn genaturaliseerd, beiden 18 jaar en ouder, als bestuurder van een naamloze vennootschap (N.V.), vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (V.B.A.);
- intrekking van een vergunning;
- vervallen verklaren van vergunningen;
- deponeren van ingediende verzoekschriften;

Sedert september 2020 dienen alle verzoekschriften digitaal te worden ingediend door gebruik te maken van reeds gestandaardiseerde E-form die op de website www.deaci.aw zijn. Het verzoek wordt volgens interne werkproces gecontroleerd en conform de thans gehanteerde beleidsrichtlijnen voor wat betreft de nodige en vereiste documenten, doelstelling en vestigingsplaats van de zaak (pre)geëvalueerd.

Sedert 1 september 2009, met de introductie van het nieuwe “Legesbesluit Directie Economische Zaken, Handel en Industrie” (AB 2009 no. 74), wordt geen verzoek in behandeling genomen alvorens een bewijs is overgelegd dat het daarvoor verschuldigde bedrag aan leges is voldaan.

Na ontvangst van voornoemde betalingsbewijs wordt het verzoek, via digitaal proces, aan de KvK voor advies aangeboden. Volgens artikel 8 lid 1 van AB 1990 No. GT 55, is de Kamer van Koophandel verplicht om advies m.b.t. verlening, weigering of intrekking van een vergunning te verstrekken. Nadat het advies van de KvK aan DEZHI via digitaal proces is verstrekt, wordt het verzoek door de behandelende adviesmedewerker geëvalueerd en deze maakt het advies en de desbetreffende concept Ministeriele beschikking(en) terzake. Het advies is gericht aan de Directeur DEZHI en wordt door het Afdelingshoofd gecontroleerd en via het digitaal proces geaccordeerd, waarna de Directeur DEZHI namens de Minister van Economische Zaken een beslissing op het verzoek neemt door de concept M.B.’s (hardcopy) te ondertekenen. Alle verzoeken worden aan de hand van de gehanteerde Beleidsrichtlijnen

getoetst en in alle gevallen dient rekening te worden gehouden met een adequate vestigingsplaats en de te ontplooiën activiteiten dienen per vestigingsplaats zoveel mogelijk verband te houden met elkaar.

Dit hoofdstuk zal een beschrijving geven van de doelstelling en taken van de afdeling VVB en een vergelijking in getekende en afgegeven vestigingsvergunningen in 2021 t.o.v. 2020. Deze vergelijkingen worden duidelijk in tabellen en staafdiagrammen geïllustreerd. Vervolgens in paragraaf 5.5, worden de bijzondere taken en projecten beschreven die door de adviesmedewerkers, in samenwerking met andere medewerkers en het Hoofd van de afdeling VVB, gedaan waren gedurende jaar 2021.

6.1.1 Doelstelling van de afdeling VVB

Het bevorderen van een degelijke naleving van de Vestigingsverordening Bedrijven en het reguleren van de lokale handel door middel van het afgeven van vestigingsvergunningen. Het monitoren van bedrijfsvestiging ontwikkelingen en het uitvoeren van controle op de naleving van de vestigingsverordening op Aruba.

6.1.2 Taken van de afdeling VVB

De afdeling VVB is belast met:

- de advisering inzake de toekenning van vestigingsvergunningen in het kader van de Vestigingsverordening Bedrijven;
- het verrichten van onderzoek naar vraagstukken betreffende het Vestigingsbeleid;
- het verstrekken van inlichtingen zowel aan lokale als aan buitenlandse belangstellende kandidaat ondernemers;
- het bijhouden en analyseren en evalueren van de ontwikkeling en de gegevens van de data base DECOS/JOIN;
- het verrichten van administratieve werkzaamheden t.b.v. de afdeling;
- het archiveren van de stukken betreffende verzoeken en het bijhouden van de database “Archief”;
- de controle op de naleving van de Vestigingsverordening Bedrijven, waaronder het optreden bij overtredingen;
- de uitvoering van alle voorkomende werkzaamheden die noodzakelijk zijn voor het behalen van de doelstelling van DEZHI in het algemeen en van de afdeling VVB in het bijzonder.

6.2 Aantal ingediende verzoekschriften in 2021

In 2021 ingediende verzoekschriften

Het aantal verzoekschriften ingediend gedurende 2021 kwam neer op 1212. In het jaar 2020 waren in totaal 1172 verzoekschriften ingediend. Een stijging van ongeveer 3%.

Van de 1212 ingediende complete verzoekschriften in 2021, zijn in totaal 1117 verzoekschriften afgewerkt, zulks met een resultaat van 1638 door de directeur DEZHI getekende vergunningen/besluiten. De resterende verzoekschriften van 2020 zijn niet afgehandeld doordat deze verzoekschriften enige documenten en/of informatie ontbreekt, advies van de Minister van Toerisme m.b.t. Toerismebeleid is niet ontvangen en/of betreft verzoekschriften die in de laatste maand van het jaar zijn ingediend.

Van de in totaal (1806) ontvangen digitaal verzoekschriften waren 594 direct afgehandeld door ontbrekende documenten of betalingen (dus niet betaalde leges).

6.3 Getekende vestigingsvergunningen

In 2021 getekende vestigingsvergunningen

Het totaal getekende vestigingsvergunningen (Ministeriële Beschikkingen) gedurende 2021 was 1638. Deze getekende vestigingsvergunningen hebben betrekking op zowel in 2021, als eerder ingediende verzoekschriften.

Onderstaande tabel geeft weer een illustratie van de genoemde getekende vergunningen per soort.

Tabel 6.3.1.: Getekende vestigingsvergunningen in 2021

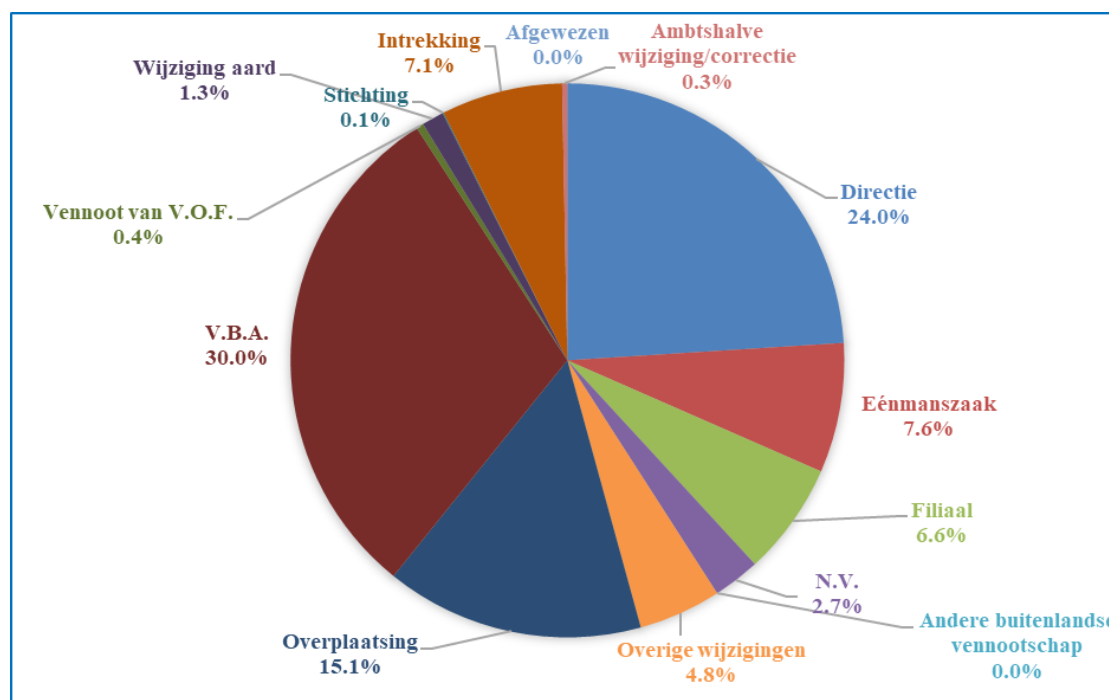
<i>Totaal verleende Vestigingsvergunningen</i>	<i>Aantal in 2021 getekend</i>
Directie	393
Eénmanszaak	124
Filiaal	108
N.V.	45
Andere buitenlandse vennootschap	0
Overige wijzigingen	79
Overplaatsing	247
V.B.A.	492
Venoot van V.O.F.	7
Wijziging aard	21
Stichting	1
Intrekking	116
Afgewezen	0
Ambtshalve wijziging/correctie	5
Totaal	1638

In tabel 6.3.2 volgt een specificatie van de vergelijking van de in 2021 getekende vestigingsvergunningen t.o.v. 2020.

Tabel 6.3.2.: Vergelijking in 2021 getekende vestigingsvergunningen t.o.v. 2020

Totaal verleende Vestigingsvergunningen	Aantal in 2020 getekend	Aantal in 2021 getekend	Vershil in aantal getekend verg. in 2021 t.o.v. 2020
Directie	316	393	77
Eénmanszaak	100	124	24
Filiaal	94	108	14
N.V.	52	45	-7
Andere buitenlandse vennootschap	3	0	-3
Overige wijzigingen	73	79	6
Overplaatsing	223	247	24
Overplaatsing + overige wijzigingen	17	0	-17
Overplaatsing + wijziging aard	4	0	-4
V.B.A.	406	492	86
Vennoot van V.O.F.	1	7	6
Wijziging aard	10	21	11
Stichting	1	1	0
Intrekking	101	116	15
Afgewezen	17	0	-17
Ambtshalve wijziging/correctie	7	5	-2
Deponeren	10	0	-10
Totaal	1435	1638	203

Cirkel diagram 6.3.1: Verdeling in 2021 getekende vestigingsvergunningen

Uit de vorenstaande cirkel diagram is o.a. af te leiden dat de vergunningen m.b.t. het vestigen van nieuwe zaken, hetzij in de vorm van V.B.A., N.V. of eenmanszaak, het optreden als bestuurder van een vennootschap, alsook overplaatsing van een zaak voor het grootste deel uitmaken van de in 2021 getekende vestigingsvergunningen.

Tabel 6.3.3: Getekende vestigingsvergunningen over de periode 2017-2021

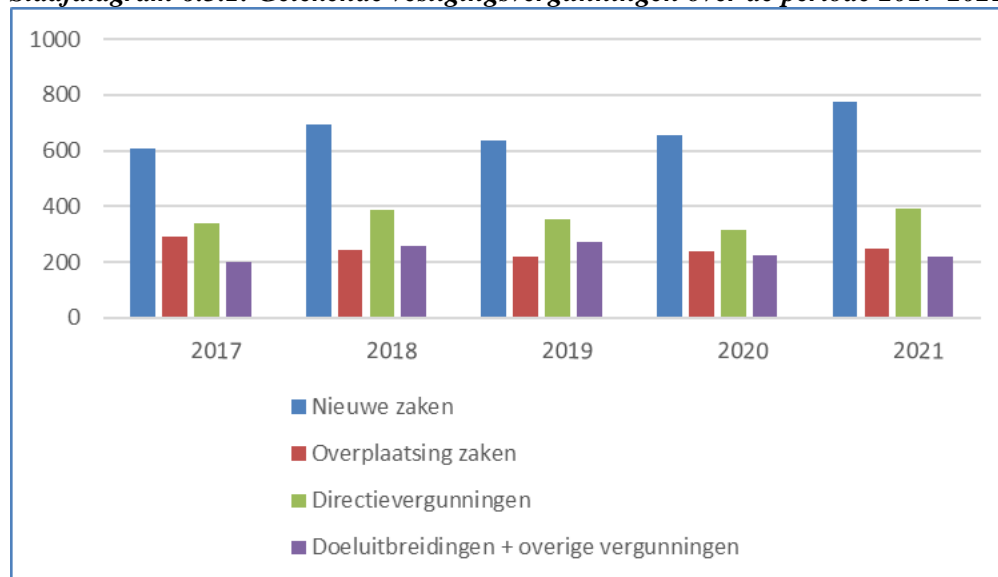
Soorten vestigingsvergunningen	2017	2018	2019	2020	2021	Vershil 2021 t.o.v. 2020 in %
Nieuwe zaken	607	692	635	656	777	18
Overplaatsing zaken	290	243	222	240	247	3
Directievergunningen	341	389	352	316	393	24
Doeluitbreidingen + overige vergunningen	202	260	274	223	221	-1
Totaal	1440	1584	1483	1435	1638	14

In de bovenstaande tabel is te constateren dat de totaliteit van de in 2021 getekende vestigingsvergunningen, een stijging van 14% heeft t.o.v. 2020. (zoals bij tabel 6.3.3. weergegeven is). Deze getekende vestigingsvergunningen hebben betrekking op zowel in 2021, als eerder ingediende verzoekschriften.

Deze stijging kan het gevolg zijn dat de behandelde verzoekschriften van meerdere vergunningssoorten betreft, terwijl het nieuw digitaal system ook bijdraagt voor de versnelling in de afhandeling van dit verzoekschriften. Tevens is te constateren dat het aantal nieuwe zaken gestegen is.

Het volgende is een illustratie van tabel 6.3.2 in de vorm van een staafdiagram.

Staafdiagram 6.3.1: Getekende vestigingsvergunningen over de periode 2017-2021

De meest voorkomende bedrijfssectoren.

De in 2021 geregistreerde bedrijven en getekende vestigingsvergunningen vallen onder diverse bedrijfssectoren. Deze tabel geeft weer een overzicht van de meest voorkomende bedrijfssectoren. De vergunningen hebben betrekking op nieuwe zaken, t.w. in de vorm van eenmanszaken, N.V.'s, VBA's en filialen).

Tabel 6.3.3: De meest voorkomende bedrijfssectoren in 2021

Meest voorkomende soorten bedrijfsactiviteiten nieuwe zaken in 2021	Totaal:
Kleinhandel in kleding en -accessoires e.a. handelartikelen (w.o. e-commerce winkel)	78
Houdstermaatschappij	71
Koffiehuis-restaurant, take-away's en andere eetgelegenheden	64
Onroerende goed/Real Estate activiteiten	33
Bouw- en constructiebedrijven, w.o. elektrische installatie, loodgieterswerk	22
Kap- en schoonheidssalon	11
Bedrijf voor transport e e.a. onderhoudsdiensten	27
Management / Consultancy en administratiekantoor	11
Advocaten e.a. Juridisch advies praktijk	11
Groothandel diversen	8

De totale leges inkomsten voor de in 2021 verleende vergunningen:

Volgens het “Legesbesluit Directie Economische Zaken, Handel en Industrie” (AB 2009 no. 74), wordt geen verzoek in behandeling genomen of geen gewaarmerkte kopie van een reeds verleende vergunning afgeleverd, alvorens het daarvoor verschuldigde bedrag aan leges is voldaan.

In 2021 is de totale (bruto)leges inkomsten voor de in 2021 verleende vergunningen totaal (excl. bankkosten) Afl. 439.850,= en Afl. 4.000,= voor het afgeven van een gewaarmerkte kopie van een reeds verleende en afgegeven vergunning.

Tabel 6.3.4: Maandelijks overzicht ontvangen leges voor de in 2021 verleende vergunningen (in Afl.)

Totaal verleende Vestigingsvergunningen	Aantal in 2021 getekend	Leges Per vergunningssoort	Totaal ontvangsten aan Leges in Afl
Directie	393	400	157200
Eénmanszaak	124	400	49600
Filiaal	108	25	2700
N.V.	45	400	18000
Andere buitenlandse vennootschap	0	0	0
Overige wijzigingen	79	25	1975
Overplaatsing	247	25	6175
V.B.A.	492	400	196800
Vennoot van V.O.F.	7	400	2800
Wijziging aard	21	200	4200
Stichting	1	400	400
Intrekking	116	0	0
Afgewezen	0	0	0
Ambtshalve wijziging/correctie	5	0	0
Totaal	1638		439850

6.4 Aansluiting web-portaal Dienst Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister

Om onze klanten constant en continue een betere dienstverlening te kunnen geven is in dit kader een samenwerkingsovereenkomst met het Bureau Bevolkingsregister gesloten om toegang te krijgen in haar “RPL 3 portaal” (Raadplegen) voor bepaalde bevolkingsgegevens. Deze dienstverlening aan de klanten zal namens de Dienst Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister verricht worden en de kosten zullen t.z.t. op haar rekening door de Directie Financiën overgeboekt worden. Dit project en de dienstverlening is vanaf begin 2019 van start gegaan.

In 2021 is het totale (bruto) bedrag van geïnde leges Afl. 4.855,= (excl. Bankkosten).

Inkomsten Censo-leges diverse documenten	
Maand	Totaal in Afl.
Januari	310
Februari	450
Maart	480
April	300
Mei	420
Juni	480
Juli	410
Augustus	445
September	310
Oktober	490
November	400
December	360
Totaal	4855

6.5 Bijzondere taken, projecten in behandeling en diversen.

In 2021 heeft de afdeling VVB zich bezig gehouden met de navolgende projecten. Deze waren:

1. Introductie en nazorg Join/Zaaktype (zgn. digitaal formulier);
2. Deelname informatie sessie ten behoeve van geïnteresseerden en entrepreneurs;
3. Deelname aan de CFATF assessment interviews

6.5.1 Introductie en nazorg Join/Zaaktype digitaal formulieren

De JOIN/Zaaktype draagt bij een meer professioneel management van de verzoekschriften en afhandelen hiervan. Na de introductie van het digitaal systeem in september 2020 is de nazorg en aanpassing op de diverse processtappen continu gebleven. Tevens zijn verschillende bijeenkomsten en trainingen voor de medewerkers georganiseerd. Dit systeem dient continu geëvalueerd te worden en indien nodig aanpassen. Deze in samenwerking met de ITP-Caribbean en de BID-medewerker.

6.5.2 Deelname informatie sessie

De medewerkers van de afdeling Vestiging van Bedrijven hebben informatie aan belanghebbenden verschaft e.e.a. met betrekking tot het vestigen en drijven van een zaak op

Aruba en de introductie en gebruik van de digitale Eforms. Deze sessie waren in februari, september en oktober, respectievelijk een zoomsessie georganiseerd door de KvK, een podcast sessie georganiseerd door “Qredits” en informatie sessie voor de deelnemers van de “Curso Empresario Independiente Chikito/Mediano Empersario” van de KvK. Om klanten met informatie voor gebruik van de digitale Eforms te ondersteunen zijn een aantal tutorial (amateur)video’s geproduceerd en op de website gepubliceerd.

6.5.3 Deelname aan de “CFATF assessment interviews”

Aruba is, als onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden, lid van de Financial Action Task Force (FATF). De FATF evalueert om de vijf jaar het beleid, de procedures en maatregelen van een land om witwassen en terrorismefinanciering te voorkomen en te bestrijden. In het kader van de vierde ronde van de FATF-landenevaluatie stond Aruba gepland om in het derde kwartaal van 2020 te worden geëvalueerd. Vanwege de Covid-19 crisis is de evaluatie in 2021 doorgedaan. In september 2021 is een on-site evaluatie plaats gevonden onder auspiciën van de Caribbean Financial Action Task Force (hierna: CFATF).

Een team van diverse experts uit andere CFATF-landen beoordeelt het systeem dat Aruba heeft opgezet ter bestrijding van witwassen en terrorismefinanciering.

Het evaluatieteam toetst of de wetgeving en het beleid in Aruba technisch voldoen en of de aanpak daadwerkelijk effectief is. Directeur en hoofd van de afdeling hebben hieraan deelgenomen.

7 Sustainable Development Planning (SDP)

7.1 Doelstelling

De afdeling werd officieel via Landsbesluit van 9 februari 2021 ingesteld, samen met de andere afdelingen van DEZHI.

De afdeling is verantwoordelijk voor de Nationale Planning, waarbij het doel is om bij te dragen aan de duurzame ontwikkeling van het sociaaleconomisch beleid ten behoeve van de economische welvaart en het sociaal-maatschappelijk welzijn van degenen die deel uitmaken van de Arubaanse samenleving.

7.2 Taken

De afdeling streeft naar verwezenlijking van bovengenoemde doelstelling door middel van het uitvoeren van de volgende taken:

- Het coördineren van het nationale strategische planningsproces door de ontwikkeling van een duurzame ontwikkelingsstrategie;
- Het voorbereiden en coördineren van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) door het stimuleren van de coördinatie tussen de stakeholders in de publieke en particuliere sector en NGO's via een participatief proces;
- Het coördineren van korte-, middellange- en lange termijnplanning van de economische, sociale en milieu-sectoren, die richting geven aan het overheidsbeleid inclusief de prioriteitstelling van investeringsmiddelen uit de algemene begroting van Aruba via een advies naar de Ministerraad;
- Het zorgen voor een samenhang met het uitgavenkader voor de middellange termijn en andere instrumenten voor financiële en budgettaire planning van Aruba en de meerjarenbegroting;
- Het monitoren en evalueren van de uitvoering van duurzame ontwikkelingsprogramma's en het bijdragen aan de analyse en monitoring van de SDG-targets en indicatoren;
- Het ontwikkelen van nationale doelstellingen op het gebied van duurzame ontwikkeling rekening houdend met de Implementatie van de "Global Goals for Sustainable Development" (SDGs) van de Verenigde Naties via samenwerking met de SDG-commissie en diverse werkgroepen in het kader van de implementatie, evaluatie en coördinatie van de SDGs op Aruba;
- Het adviseren inzake de voorbereiding en uitvoering van beleid en projecten, waaronder ontwikkelingssamenwerking via de financiële samenwerking tussen Nederland en Aruba, de coördinatie van de samenwerking met het United Nations Development Program (UNDP) en de coördinatie van de financiële samenwerking tussen Aruba en de Europese Unie (Europese Ontwikkelingsfondsen).

7.3 Het Nationaal Strategisch Planningsproces

7.3.1 NSP-investeringsmiddelen Overheidsbegroting 2020

Op basis van de NSP-COVID nota, van april 2020, werd een prioriteitenlijst opgesteld van NSP-acties, die in het kader van de COVID-19 crisis snel geïmplementeerd konden worden om bij te dragen aan de wederopbouw van het eiland.

Conform de beslissing van de Ministerraad van 29 mei 2020 werd AWG. 4,1 miljoen beschikbaar gesteld voor NSP-projecten op een aparte post op de begroting van DEZHI. De

afdeling coördineerde de indiening en uitvoering van de projecten, die door de NSP-investeringsmiddelen van de Overheidsbegroting van 2020 werden gefinancierd. De voorbereiding van de benodigde documenten door de diensten nam veel meer tijd in beslag dan was voorzien, waardoor er vertraging optrad bij de indiening en uitvoering van de diverse projecten.

Tabel 7.1 geeft een overzicht van de stand van zaken per 31 december 2021 van de projecten die door de NSP-investeringsmiddelen werden gefinancierd

Programma	Project	Raming project (in AWG)	Projectleider	Verantwoordelijke Minister	Status
Quality of Life and Wellbeing	Integratie van de Geestelijke Gezondheidszorg	150,000.00	DVG	MinTVS	Project geparkeerd omdat DVG niet meer verantwoordelijk is voor geestelijke gezondheidszorg
Youth Empowerment	Implement a more efficient data collecting system (EMIS)	150,000.00	DEA	MinOWDO	In uitvoering
Quality of Life and Wellbeing	Develop new courses that meet the needs of the labor market	1,200,000.00	DEA	MinOWDO	In uitvoering
Quality of Life and Wellbeing	Capacity enhancement of all instructors/teachers in the education system	800,000.00	DEA	MinOWDO	In uitvoering
Natural Resource Management	Bewustheid Recycling	25,000.00	DNM	MinROIM	Project werd niet meer ingediend door onduidelijkheden t.a.v. de implementatie
Natural Resource Management	Enhance water quality monitoring program	75,000.00	DNM	MinROIM	In uitvoering
Natural Resource Management	Beach Ecology	100,000.00	DNM	MinROIM	Project werd ingetrokken en zal in 2022 wederom worden ingediend ter financiering
Energy Efficiency and Energy Diversification	Perform Energy Audits on households selected by Department of Social Affairs	100,000.00	Coordinator Energie voor	MinAZIOIE	In uitvoering
Strengthening Institutional Quality and Capacity	Capacity building and IT system DWJZ	1,000,000.00	DWJZ	MinJVI	Dienst heeft project niet ingediend
Aruba as a Model for Sustainable Development	Nationale Voorlichtings-campagne SDG's 2020-2021	100,000.00	Voorzitter SDG Cie	MinAZIOIE	In uitvoering
	Totaal	3,700,000.00			

Bron: DEZHI

Het project “Bewustheid Recycling” werd niet meer ingediend, omdat de organisatie en uitvoeringsprocedure van het project niet duidelijk genoeg was. DWJZ reageerde niet op de diverse e-mails van DEZHI voor de indiening van het project “Capacity Building and IT-system DWJZ”. Het project “Integratie van de Geestelijke Gezondheidszorg” werd ingediend, maar voordat begonnen kon worden met de implementatie, veranderde de regering en zou de Geestelijke Gezondheidszorg voortaan onder de Minister van Justitie vallen.

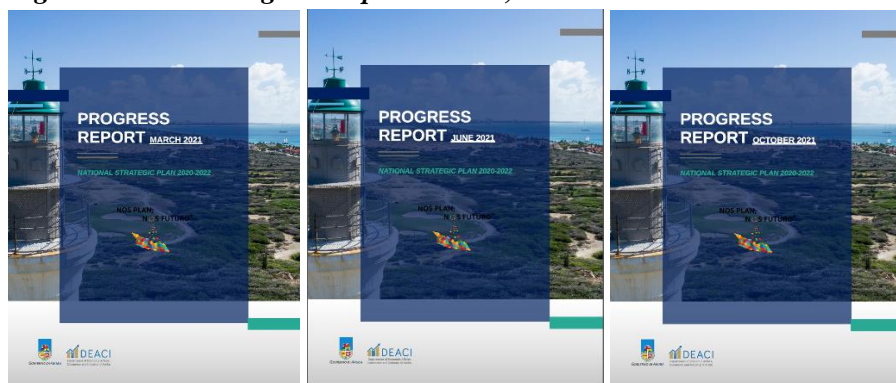
Hierdoor werd het project geparkeerd om te werken aan een aangepaste uitvoeringsprocedure. Het project “Beach Ecology” werd ingediend, maar gedurende de aanbesteding werd een offerte ontvangen die drie en een half keer duurder was dan de begroting. Hierdoor werd het project ingetrokken met de bedoeling om het wederom in 2022 in te dienen ter financiering.

7.3.2 Monitoring en Evaluatie (M&E) proces NSP 2020-2022

De monitoring van de implementatie van de acties van het NSP 2020-2022 ging door in 2021. De “Activity Based” monitoringsysteem is gericht op het monitoren van de voortgang van de implementatie van de acties, zoals: acties zijn voltooid, op schema, hebben vertraging of zijn tijdelijk stop gezet.

De voortgang van de acties is vastgelegd in een NSP M&E Work Plan file met een informatiepakket over het monitoringsproces, de NSP-programma’s waarin de diensten/directies een leidende rol hebben en een overzicht van de NSP-SDG-indicators. De monitoring vindt drie keer per jaar plaats in de maanden februari, juni en oktober, met de publicatie van het voortgangsrapport in maart, juni en oktober 2021 op de website van DEZHI.

Figuur 7.1: NSP Progress Reports Maart, Juni en Oktober 2021

Bron; DEZHI

7.3.3 Afstemming NSP, Masterplan en Landspakket

In 2021 heeft de SDP een diepteanalyse gedaan ten aanzien van de afstemming tussen de acties/activiteiten van het NSP, de projecten van het Masterplan (MP) Economisch Herstel en Innovatie en de maatregelen in het Landspakket (LP) en dit werd in een Excel datasheet verwerkt. Het was moeilijk om te matchen omdat het NSP en de MP elk een andere structuur hebben. Specifieke informatie ontbreekt bij de projecten en/of activiteiten van zowel het NSP als de MP. In voornoemde Excel sheet zijn opmerkingen vermeld ter verbetering van toekomstige plannen. Van deze analyse is een intern document: ‘*The different plans of Aruba and their projects*’ gemaakt.

7.3.4 Masterplan Implementatie

DEZHI is de product owner van Master Plan Mission 1, Project 5 “Data-driven policy making” en rapporteert maandelijks over de voortgang hiervan. Het project houdt in de capaciteitsopbouw van het CBS, de ontwikkeling van data gericht beleid en de modernisering van de Statistiekverordening, als onderdeel van het NSP-programma, National Statistical System (NSS). DEZHI ondersteunt het CBS bij het ondernemen van stappen voor het NSS,

met lokale en internationale partners vanuit het Dutch Caribbean Statistical System (DCSS), aangezien het CBS tevens het Landspakket maatregel A2 coördineert.

Een Ministeriele Beschikking (MB) voor het instellen van de NSS Commissie werd op 13 December 2021 geaccordeerd door de Ministerraad. De voorzitter van de NSS-commissie is de waarnemend directeur van het CBS en de vicevoorzitter is een vertegenwoordiger van DEZHI. De NSS-commissie heeft als taak zorg te dragen voor de implementatie van het NSS. In de MB is opgenomen dat uiterlijk 1 april 2022 een implementatieplan aan de Ministerraad dient te worden voorgelegd en dat de NSS-commissie uiterlijk eind December 2022 een Handboek Processen en Procedures NSS heeft ontwikkeld voor het optimaal functioneren van het NSS. De NSS-commissie kan in samenspraak met de Minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling, informatie, ondersteuning en/of advies van derden, waaronder van internationale organisaties, aanvragen voor een goede invulling van haar taken. De NSS-commissie dient in onderling overleg, met inachtneming van de MB, de werkwijze vast te stellen voor een goede vervulling van haar taak, met inachtneming dat de NSS-commissie twee keer per maand rapporteert aan de Minister van Algemene Zaken, Innovatie, Overheidsorganisatie, Infrastructuur en Ruimtelijke Ordening en aan de Minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling.

7.3.5 Voorbereiding NSP 2023-2026 (intern)

De interne voorbereiding van het NSP 2023-2026 was aanvankelijk gepland voor mei tot en met oktober 2021, maar dit proces liep vertraging op en begon pas in november. In December werd een presentatie van de voorgestelde tijdschema aan de Minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling gegeven. Het NSP 2023-2026 zal worden ontwikkeld met behulp van een Result Based Management (RBM) framework.

7.4 Het Europese Ontwikkelingsfonds (EOF)

7.4.1 Het 11de Territoriaal programma: de “SISSTEM” Faculteit (€ 13 miljoen voor Aruba) 2021 begon met bezoeken aan het gebouw en het terrein van het Maria Convent voor het aanbestedingsproces. Door de COVID-pandemie zijn vertragingen ontstaan bij de voorbereiding van de aanbesteding van het project. Een additionele vertraging betrof de onderhandelingen met de aannemers en de mislukking daarvan. Midden 2021 heeft de projectmanager van het UNDP, de heer Rene Dierks aangegeven dat hij ontslag nam om een andere UNDP-functie in Irak aan te nemen. Hij werd in augustus vervangen door mevrouw Gladys Gbegnedji (ing.), die nieuw leven in het project inblies in de tweede helft van het jaar. Het nieuwe voorstel van de Project Board was om de aanbesteding te verdelen in drie deelprojecten per benodigde werkzaamheid en om elk afzonderlijk aan te besteden.

De architect, de heer Bert Kamsteeg van BK Consult, die aangesteld werd om de (her)bouw te begeleiden was gevraagd om een nieuwe opzet te maken voor de aanbesteding, door middel van “value-engineering” en “scope-reduction”. De 3 deelprojecten betreffen: 1 voor de werkzaamheden van het Maria Convent, 1 voor de bouw van de Labs en 1 voor de inrichting en landschaping. Dit werd het uitgangspunt voor de 2de aanbestedingsprocedure eind 2021.

KU Leuven (KUL) gaf aan, dat een deel van het curriculum last zal hebben van de oplevering. Het projectvoorstel was ingediend voor 3 jaar en door de vertraging zullen de kosten oplopen met een extra jaar aan mankracht, dit ondanks een reserve die is ingebouwd in

het budget. KUL en de Universiteit van Aruba (UA) hebben geprobeerd om het probleem van de labs op te lossen door middel van video's en door de onderzoeken in Leuven te laten doen. Een groot deel van de tweede helft van 2021 werd besteed aan project board meetings en werkzaamheden om de value-engineering en met name de scope-reduction in goede banen te leiden. De 2de aanbesteding met de 3 deelprojecten zal in januari 2022 plaatsvinden.

7.4.2 Regionale fondsen Europese Unie

Het 11de Regionale programma: 'Resilience, Sustainable Energy and Marine Biodiversity' (ReSEMBiD) (€ 40 miljoen voor 12 OCT-eilanden)

Het regionaal programma van de 11de EOF is in 2021 doorgegaan met de promotie van de mogelijkheid voor het indienen van project concept notes (PCN) voor financiering via het ReSEMBiD-programma. DEZHI behandelde in het begin veel regionale projectvoorstellen met partners en coördinatoren om de deelname van Aruba te bevestigen. De programmamanager: Expertise France (EF) benaderde zelf de regionale organisaties om voorstellen op te zetten voor de OCTs (LOG's) in het Caribisch gebied. Nadat Aruba eind 2020 meer dan 31 projectenvoorstellen had ingediend, kwam er een nieuwe ronde voor voorstellen. Een groot deel van de ingediende projecten zijn door hun opzet afgekeurd. Voor het deel van Resilience is aan EF gevraagd om een Technical Assistant consultant aan te stellen. De Crisis Management Office (CMO/BRA) is onderbezet en door de crisissituatie heeft de dienst geen beleidspersoon om voorstellen op te stellen en in te dienen. Het Early Warning System (EWS)-projectvoorstel is in november 2021 goedgekeurd voor een bedrag van € 800.000,-. Voor duurzame energie zijn 3 projectvoorstellen ingediend en goedgekeurd door de review commissie van EF. De TAO en DEZHI hebben na overleg een projectvoorstel ingetrokken, dat bestemd was voor de oprichting van Directie Energie. Voor de marine biodiversiteit zijn 5 projecten ingediend, die intussen zijn goedgekeurd. Een projectvoorstel is nog in voorbereiding om te worden ingediend.

EF heeft aangegeven dat er tot en met maart 2022 de mogelijkheid bestaat om projectvoorstellen in te dienen.

Multi-annual Indicative Program (MIP)

In juni en september vonden twee belangrijke vergaderingen plaats. De tripartite Europese Unie-Nederland-OCTs om het Overseas Association Decision (OAD) en de nieuwe relatie met de OCTs vast te stellen en later in het jaar een vergadering om de hoogte van de bijdrage van de eilanden (OCTs) goed te keuren. In december 2021 is het Multiannual Indicative Program voor Aruba door de Europese Commissie goedgekeurd.

7.4.3 Horizon Europe (KP9)

Kaderprogramma van de Europese Unie (€ 95,5 miljard voor 27 EU-lidstaten)

Het nieuwste kaderprogramma Horizon Europe is in 2021 begonnen na een jaar vol onderhandelingen over de hoogte van de begroting. De totale begroting is uiteindelijk € 95.5 miljard geworden, wat ongeveer € 15 miljard meer is dan het 8ste kaderprogramma. Dit is ook de eerste begroting na Brexit. Het is de intentie dat Engeland een geassocieerd lid zal worden na 2021.

De doelstelling:

Doelstelling is om een economische groei rond 3% te bewerkstelligen. Er zijn aanpassingen gedaan aan de prioriteiten van het programma. Verzoeken voor aanbestedingen voor Agenda 2030 en de duurzame doelen zijn er deze keer ook in verwerkt.

Activiteiten Nationaal Contact Punt Aruba en deelname in 2021

2021 is een druk EDF-jaar geweest, door de perikelen rond het SISSTEM-project en door de indiening van RESEMBID-projectvoorstellen. Het GO-program is ook in de tweede helft van 2021 begonnen met EF Parijs. Door al deze taken is het deel van de internationale samenwerking in de verdrukking gekomen. Het Service Facility (met coördinator DLR in Duitsland) heeft midden 2021 verschillende online seminars georganiseerd om het nieuwe Horizon Europe te introduceren bij de verschillende doelgroepen.

Voor het nieuwe kaderprogramma moet weer een NCP worden benoemd of herbenoemd worden voor Arubaanse participatie.

Sinds 2012 neemt Aruba deel aan de projecten gefinancierd door het zevende kaderprogramma. Sinds 2014 kan Aruba officieel deelnemen aan dit programma via Nederland en heeft ook (met RVO) actief lokale onderzoekers, innovatieve MKB's benadert en getraind om hieraan deel te nemen, maar zonder succes. Zie het volgende tabel.

Tabel 7.2 Deelname van Aruba aan het Horizon 2020 programma sinds 2012

Jaar	Aantal Geïnteresseerden	Actief bezig	Offerte ingediend	Deelname criteria gehaald	Minimum vereiste gehaald	Succesvol €
2012	0	0	0	-	nvt	0,-
2013	1	1	1	1*	nee	0,-
2014	11	3	0	-	nvt	0,-
2015	1	1	1	1	nee	0,-
2016	0	0	0	-	nvt	0,-
2017	1	1	1	1	nee	0,-
2018	0	0	0	0	nvt	0,-
2019	0	0	0	0	nvt	0,-
2020	0	0	0	0	nvt	0,-
2021	0	0	0	0	nvt	0,-
Totaal	14	6	3	3	0	0,-

Bron: DEZHI

In 2021 zijn er geen noemenswaardige projecten binnengehaald of projectvoorstellen ingediend voor het Horizon programma. Voor het 9de kaderprogramma wordt verwacht dat meer verzoeken binnenkomen, omdat Aruba op verschillende terreinen een goede naam heeft gekregen (of een reputatie heeft opgebouwd) en ook doordat Aruba de eerste accommodatie heeft, die carbon neutraal is, wat heel veel aandacht heeft aangetrokken.

Workshops, trainingen/infodagen

Het contactpunt is in 2021 verder gegaan met het voorstellen van Webinars voor de participatie van Aruba aan deze projecten. Door de pandemie is dit makkelijker geworden aangezien de meeste presentatie virtueel kunnen worden gevolgd, ook in de regio.

“Service Facility for international cooperation in Science and Technology” (S&T)

Het goede nieuws is dat Aruba goede relaties heeft met de Duitse agentschap DLR en NDHK, die de grootste projecten coördineert in internationale samenwerking. Daarnaast zijn er bi- en multilaterale programma's waar Aruba zich kan profileren. Nadeel is dat deze projecten niet vanuit de Europese Commissie worden gefinancierd. Daardoor is het van belang dat de afdeling over een begroting beschikt voor deelname aan deze workshops.

Planning voor 2022

Voor 2022 is gepland om meer presentaties te geven om:

1. Het belang, de bewustwording en de kennis over Horizon Europe te vergroten ook onder experts, beleidsadviseurs, onderzoekers en de private sector;
2. Naast alleen fondsen en participatie ook aandacht te krijgen voor een meer inclusieve strategische insteek;
3. De toegevoegde waarde van Aruba voor het kaderprogramma te laten zien;
4. Een lokaal netwerk op te zetten voor Horizon Aruba.

Deelname aan dit programma is voor Aruba van belang om verdere fondsen te werven voor de overheid of voor het bedrijfsleven en om de groei van de economie verder te bewerkstelligen met kwalitatieve banen.

7.5 Investerings Overheidsbegroting 2022

De recente pandemie van covid-19 en de financiële crisis hebben de sterk verminderde fiscale ruimte voor investeringen op Aruba benadrukt. Hierdoor is aandacht voor de processen die de selectie en het beheer van overheidsinvesteringen bepalen van cruciaal belang. Het verzekeren van een efficiënt beheer van investeringen vereist een strengere evaluatie-, prioritering- en selectieproces. Het proces voor de investeringsaanvragen van 2022 stelt een hervorming voor met als doel om de maximale effectiviteit van de investeringen te waarborgen door strategisch relevante projecten met hoge prioriteit te identificeren, ontwikkelen en financieren, met behulp van een vooraf bepaalde set van criteria. In het budgetteringsproces van 2022 met betrekking tot investeringen van Land Aruba heeft de afdeling in samenwerking met de Directie Financiën (DirFin) de investeringsaanvragen gecoördineerd. Hiervoor werd een Handleiding Investerings Begroting Land 2022 ontwikkeld om het beoordelingsproces van de investeringsaanvragen bekend te maken aan de diensten/directies. De nieuwe samenwerking tussen DirFin en DEZHI werd aangekondigd in de begrotingsvoorschriften en richtlijnen voor het opstellen van de Overheidsbegroting (OB) 2022 van eind januari/begin februari 2021.

Nadat alle investeringsverzoeken centraal bij DEZHI werden ingediend gedurende februari tot en met medio maart, begon het evaluatieproces. In april 2021 werd het “Voorstel allocatie AWG. 16 miljoen voor Investerings Begroting 2022” naar de DirFin gestuurd, waarna dit advies door tussenkomst van de Minister van Financiën naar de Ministerraad werd gestuurd ter behandeling en accordering.

In oktober 2021 begon DEZHI met de voorbereidingen voor het investeringsaanvraag proces voor 2023. Het investeringsaanvraag proces voor 2023 bouwt voort op het proces van 2022 en heeft tot doel om het mechanisme voor het evalueren, prioriteren en selecteren van investeringen te vergroten met bepaalde normen om de levensvatbaarheid van investeringsprojecten, die door de overheid worden gefinancierd, te waarborgen. In december 2021 werd een presentatie voor het investeringsaanvraag proces voor 2023 gegeven aan de

Minister van Economische Zaken, Communicatie en Duurzame Ontwikkeling. De handleiding voor investeringsaanvragen voor het begrotingsjaar 2023 van Land Aruba werd in november aangepast door DirFin en DEZHI en was goedgekeurd door de Ministerraad op 21 december 2021.

7.6 Institutionaliseren Nationaal Planning/Procedures SDP

Op basis van de instellingsbesluit van DEZHI en als nieuwe afdeling werd gedurende januari tot en met september gewerkt aan de beschrijving van de procedures en werkprocessen van de afdeling. Ten eerste werd een conceptprofiel opgesteld met een beschrijving van de taken van de afdeling als Nationale Planning. Tevens werd een begin gemaakt met de procedures en processen voor het NSP (al dan niet gebaseerd op RBM), de M&E, de SDG-commissie en het Investeringsaanvraag proces in conceptvorm.

Dit proces is intern nog niet afgerond en hierdoor ook niet officieel.

7.7 Deelname aan diverse Commissies/werkgroepen

Gedurende 2021 nam de afdeling deel aan de volgende commissies:

- Nationale Sustainable Development Goals Commissie (SDG-Commissie);
- SDG 'Indicator Working Group' (IWG);
- Non Communicable Diseases (NCD) werkgroep;
- Multidisciplinaire Commissie Bescherming en Redding Koraalriffen.

7.7.1 SDG-Commissie

Gedurende 2021 werden diverse vergaderingen van de SDG-Commissie georganiseerd om de voortgang van de implementatie van de SDGs op Aruba te bespreken. In juni gaf de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) een presentatie aan de SDG-Commissie over het werk dat de VNG verricht op het gebied van de SDGs.

In juni vonden tevens diverse vergaderingen plaats om een project voor te bereiden, dat data voor de SDGs zou helpen genereren gedurende de COVID-pandemie. Dit project zou gefinancierd worden via de Joint SDG-fonds van de VN voor het opbouwen van Resilience en de mitigatie van kwetsbaarheid van de SIDS. Aruba werd door het regionale kantoor van UNFPA in Suriname benaderd om samen een project voor te bereiden. De financiering van dit project ging uiteindelijk niet door, omdat er geen VN-kantoor fysiek aanwezig is op Aruba, dat de administratieve organisatie van het project kan verrichten.

Begin juli werden strategische sessies gehouden om het proces, omtrent de voorbereiding van de rapportage van de Voluntary National Review (VNR) voor 2022, te ondersteunen.

Gedurende de tweede helft van het jaar werden intensieve vergaderingen en sessies gehouden ter voorbereiding van het rapportage proces van de VNR. In november en december hielp de afdeling de SDG-Commissie om sessies voor de publieke sector en voor de private sector en NGO's respectievelijk te organiseren, teneinde feedback te krijgen over financiering, succesverhalen/best practices, monitoring en uitdagingen gerelateerd aan de implementatie van de SDGs op Aruba en om deze punten in de rapportage te kunnen meenemen.

In augustus werd het project Nationale Awareness Campagne voor de SDGs, dat door de NSP-investeringsmiddelen van de Overheidsbegroting 2022 werd gefinancierd, goedgekeurd en begon de implementatie hiervan. De doelstelling van dit project is om de kennis van de Arubaanse gemeenschap ten aanzien van de SDGs en duurzaamheid in het algemeen te

vergroten, via een communicatiestrategie dat gericht is op informatie over en promotie van de SDGs.

In het kader van de lancering van de Nationale Awareness Campagne werden in september de 5 video's van elke SDG-pillar gepresenteerd. Dit was de officiële start van de Awareness Campagne in filmtheaters en bij de bushaltes.

Wegens drukte met andere werkzaamheden, nam de afdeling niet meer deel aan de SDG-AWG in 2021.

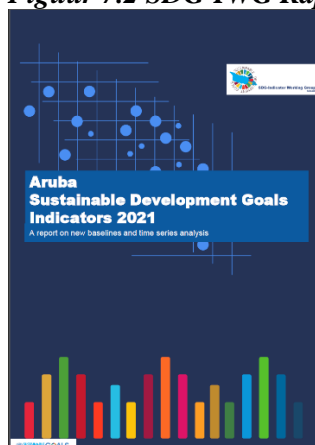
7.7.2 SDG-IWG

De afdeling heeft het voorzitterschap van de SDG-IWG, waarbij met name de indicator/data behoeften worden geïnventariseerd voor de monitoring en evaluatie van de SDGs. In 2021 werd voornamelijk gewerkt aan de werkzaamheden betreffende de afronding van het rapport "Aruba Sustainable Development Goals Indicators 2021- A report on new baselines and time series analysis", dat zich richt op de ontwikkeling van indicatoren gebaseerd op nieuwe nulmetingen en analyse van tijdreeksen. Het rapport was een samenwerking van evidence-based beleidsontwikkelingen voor de implementatie van de SDGs op Aruba. Dit rapport laat zien waar indicatoren en data beschikbaar zijn en waar er nog werk van gemaakt moet worden. Het rapport geeft de belangrijkheid aan van de data voor het maken van beleid en ook hoe belangrijk de data is om te kunnen monitoren en evalueren. Het is de bedoeling dat de SDG-IWG een jaarlijkse update van het report publiceert in de eerste helft van elk jaar.

Een van de uitdagingen die er zijn, is de beschikbaarheid van stakeholders. Het is belangrijk om te plannen en ook om samen te werken zodat het werk kan blijven bevorderen. Een andere uitdaging is het feit dat het moeilijk is voor stakeholders die data producers zijn om met data te komen. De beschikbaarheid van IT-infrastructuur is ook een uitdaging, die bijdraagt aan het niet kunnen produceren van data.

Het rapport 'Aruba Sustainable Development Goals indicators 2021-A report on new baselines and time series analyses' werd in december 2021 afgerond en gepresenteerd aan de desbetreffende stakeholders.

Figuur 7.2 SDG-IWG Rapport

Bron: DEZHI

7.7.3 NCD-werkgroep

In het kader van het Nationaal Non Communicable Disease (NCD) Plan, is een technische werkgroep opgezet rondom Health information, waaraan de afdeling deel aan neemt. De

frequentie van de bijeenkomsten is niet regelmatig. In 2021 werd minder intensief gewerkt hieraan, aangezien de werkzaamheden meer gerelateerd waren aan de gezondheidssector.

7.7.4 Multidisciplinaire Commissie Bescherming en Redding Koraalriffen

Conform de MB van 25 februari 2021, werd DEZHI benoemd als lid van de Multidisciplinaire Commissie Bescherming en Redding Koraalriffen. Naar aanleiding van het uitkomen van het CARMABI-rapport over de stand van zaken met betrekking tot de koraalriffen, nam de afdeling deel aan verschillende virtuele vergaderingen van de Commissie. Hierbij leverden telkens nieuwe groepen experts hun bijdrage aan de Commissie en resulteerde in een advies in juni en in een notitie “Probleemanalyse en voorlopige aanbevelingen voor duurzame marine hulpbron beheer in het nabije kustgebied” in augustus. Beiden werden naar de Regering gestuurd in het kader van het uit te voeren beleid. Deze commissie werd gecoördineerd door de Directie Natuur en Milieu (DNM) en het advies is mede door de DNM, met inbreng van alle commissieleden en experts, opgemaakt.

7.8 Workshops/trainingen

7.8.1 Training ICON “Capacity Building”

Het bedrijf ICON-Institute van Duitsland werd in het kader van capaciteitsopbouw voor de implementatie van de SDGs op Aruba, ingehuurd door de SDG-commissie. De afdeling participeerde van januari tot en met juli in de volgende trainingen:

Tabel 7.3: Overzicht trainingen ICON-Institute

Training	Module
Policy, Programming & Management	Vision & Strategy (action learning)
	Operational Planning & Management
	Trainer of Trainers Planning & Operational Management
	Basic Management & Reporting
Data Production, Analysis & Dissemination	Applied basic Statistics
	Applied advanced Statistics
	Data quality assurance
	Data Production methodology
	Report writing and data presentation

Bron: DEZHI

7.8.2 Cursus “Building Effective Teams: Design for Success”

Gedurende november heeft het afdelingshoofd de cursus “Building Effective Teams: Design for Success” van de University for Peace: Centre for Executive Education van de Verenigde Naties, gevolgd en afgerond. Deze cursus richt zich op het ontwerpen van het team met de juiste mensen, de creatie van een structuur en cultuur, dat samen werkt naar een boeiend doel, waarbij coaching en steun essentieel onderdeel van zijn.

7.8.3 Workshop Logical Framework

De afdeling gaf zoals gebruikelijk, de workshop Logical Framework (LF) aan de tweedejaars studenten van de Organization, Governance and Management (OGM) faculteit van de Universiteit van Aruba. Dit workshop is onderdeel van het project, dat de studenten moeten uitvoeren in het kader van het jaarlijkse ARUBA DOET-programma.

7.8.4 Cursus Aruba Certification Program

In oktober nam de afdeling deel aan de cursus ‘Aruba Certification Program’ (ACP), dat door een samenwerking van de Stichting Aruba Excellence, Hotel Management School Maastricht, ZUYD Hogeschool en ATA, wordt gegeven. Deze cursus betreft algemene kennis over geschiedenis, cultuur, natuur, bevolking en toerisme van het product ARUBA.

**Directie Economische Zaken, Handel
en Industrie (DEZHI)**

L.G. Smith Boulevard 160
Tel: 297 521 2400
Website: www.deaci.aw